

Be reikalo nepakelk, be garbės nenuleisk

1984

LAPKRITIS - NOVEMBER

Nr. 9

KARYS

KARYS

1984
Nr. 9 (1606)

Redaktorius — ZIGMAS RAULINAITIS; SKYRIAI: Karinės Žinios, Mokslas ir Technika,
Spaudoje Pasižvalgius, Kronika. Administratorius — ALFONSAS SAMUŠIS.

Tremties Trimitas: Redaguoja — STEFA KAUNELIENĖ

Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖS NEW YORKO SKYRIUS

TURINYS

P.L.P. Karo Mokyklos XX laidai (1939 m.) sukako 45 metai	<i>Viršelis</i>
V. Šimoliūnas — Lapkričio 23-čioji ir Mes	385
Vaidotėnas — 8 p. K. K. Vaidoto pulkas	387
Z. Raulinaitis — Mindaugo žygis į Kuršą	391
Ap. Skopas — Išsiveržiamieji vakarai	395
A. Mironas — Vargų ir džiaugsmų debesėliai	400
A. Kenstavičius — Amerikiečių rikiuotės projektas	408
TREMTIES TRIMITAS	409
A. Valiuškis — Per aukas į laisvę	409
J. Gliauda — Apie albumą studiją "Tikroji Lietuva"	411
Šaulys — Šaulių drausmė ir išsipareigojimas	413
Šaulių kronika	414
KARINĖS ŽINIOS	425
Mokslas ir Technika	427
Kronika	428

ATSTOVAI:

Baltimore — K. Česonis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Australia — V. Šalkūnas

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S. J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", Baly's Radio & Television
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
OMAHA, NB — Jonas Smailys
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

PLATINTOJAI

KANADOJE

TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas,
St. Prakapas.

SPAUSDINA

Franciscan Press,
341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

AUSTRALIJOJE

Albertas Žvirblis, 65 Walscott St., North
Geelong, Vic. 3215
W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair Athol
5084, SA
S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street, Yagoona,
NSW, 2199

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$17.00, pusmečiui U.S. 9.00, atskiro nr. U.S. \$2.00.

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA

KARYS (ISSN 0022-9199) is published monthly except July and August by Lithuanian Veterans Assoc. RAMOVĖ
341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Subscription \$17.00 per year (single copy \$2.00). Second class postage paid
at Brooklyn, N.Y. POSTMASTER: Send Address changes to KARYS, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207

Isteigtas Lietuvoje 1919 —
Nepriklausomybės kovų —
metais.

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 9 (1606)

LAPKRITIS — NOVEMBER

1984

LAPKRIČIO 23-ČIOJI IR MES

VLADAS ŠIMOLIŪNAS

Po Pirmojo Pasaulinio karo, į atgimstančios Lietuvos istoriją buvo įrašytos dvi svarbios datos: 1918-tųjų metų VASARIO 16-toji — Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo data ir tų pačių metų — LAPKRIČIO 23-čioji, — Lietuvos kariuomenės atkūrimo data, — nes tą dieną Lietuvos vyriausybė Vilniuje išleido pirmąjį įsakymą: organizuoti Lietuvos kariuomenę.

Jau pirmomis mūsų kariuomenės organizavimo dienomis, buvo pradėtos kovos su trimis Lietuvos priešais: bolševikais, bermontininkais ir lenkais. Kiekvienas iš tų trijų, mūsų neskaitlingai ir menkai ginkluotai kariuomenei, buvo galingas ir baisus... Tačiau, tvirtas tikėjimas į pergalę, aukšta karių moralė ir vieninga tautos parama, neabejotinai nulėmė mūsų sunkią laisvės kovų eigą ir mes išėjome laimėtojai. To pasėkoje, Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo Aktas, tapo įteisintas ir įprasmintas.

Jei pirmuoju atveju, mūsų kariuomenė, pravedusi eilę sėkmingų karo operacijų ir atskirų kautynių, buvo pagrindinis laidas Lietuvos laisvei ir nepriklausomybei apsaugoti, tai antruoju atveju, kautynėms nurimus, svarbiausias uždavinys buvo: budėti Lietuvos laisvės sargyboje ir auklėti bei stiprinti tą Lietuvos jaunimą, kuris per jos eiles pereina, atlikdamas karinę prievolę. Savo keliu, Lietuvos kariuomenė tapo lyg tautos mokykla. Ši mokykla, išmokydavo jauną karį vartoti ginklą, elementarinės kautynių taktikos, sustiprindavo jo tautinį charakterį ir įsamonindavo laisvo žmogaus ir laisvos tautos sąvokas. Be to, švietimo programos įvedimas kariuomenėje, daug prisidėjo prie suaugusių švietimo, nes daugelis atliekančių karinę prievolę, buvo reikalingi tų elementariųjų

žinių, kurių jie, dėl įvairių aplinkybių, negavo savo namuose, arba mokykloje.

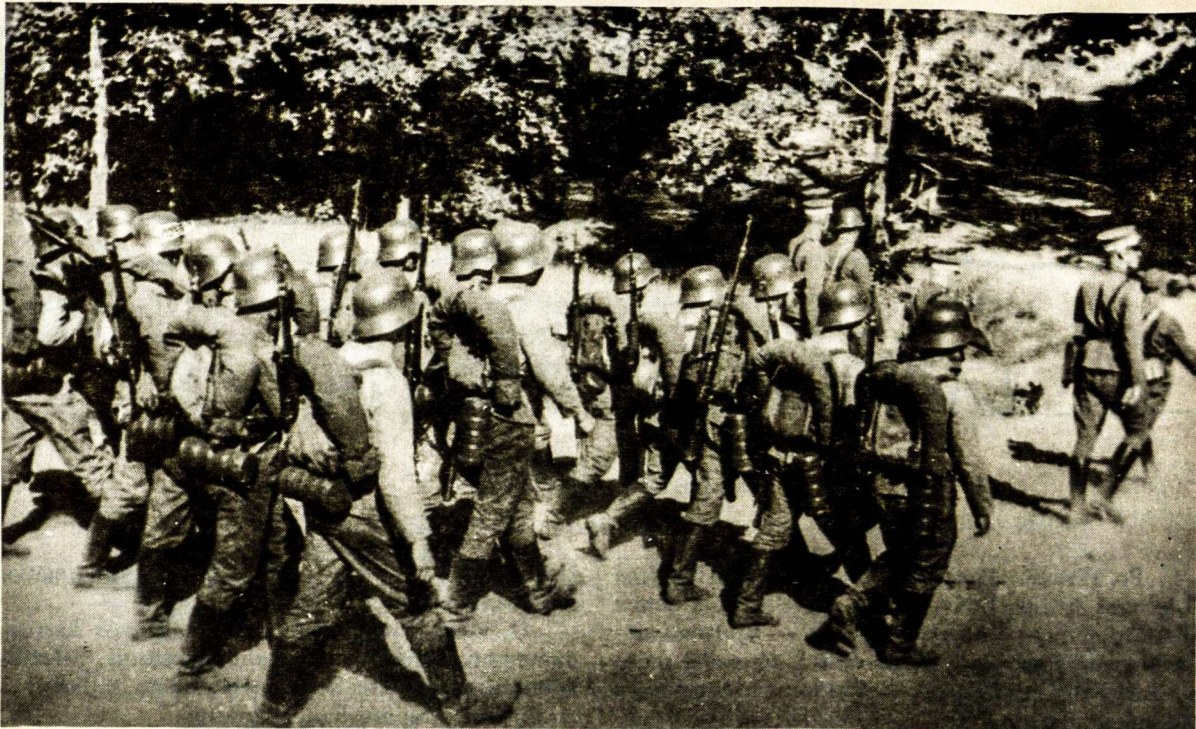
O, kiek įvairių specialistų Lietuvos kariuomenė paruošė įvairioms gyvenimo sritims: geležinkeliečių, telefonistų, kalvių, telegrafistų, šaltkalvių, radiistų, šoferių, mechanikų ir kitų.

Pagaliau, Lietuvos Šaulių Sąjunga, kaip krašto civilinės apsaugos vienetas, kurio būriai ir kuopos gausiai paplito visuose Lietuvos miestuose, miesteliuose ir bažnytkaimiuose, tai irgi buvo nuopelnas mūsų karių, kurie išėję į atsargą organizavo tuos šaulių vienetus ir jiems vadovavo.

Čia suminėta tik maža dalis tų darbų ir pareigų, kuriuos tyliai, ramiai, bet ryžtingai, praktikavo mūsų kariuomenė taikos metu. Gaila, to viso negalima nei parodyti nei pademonstruoti, galima tik jausti ir suprasti, ypač dabartiniu metu, kai matome tokį sąmoningą, tokį gilų ir tokį stiprų lietuvių patrijotizmą ir meilę savo tėvynei, be abejo, dalelė tos tėvynės meilės, pasėtos mūsų lietuvių širdyse, buvo talkinama, taip pat mūsų kariuomenės.

Antrasis Pasaulinis karas Lietuvai atnešė daug skaudžių nelaimių kurių pati didžiausia buvo: mūsų krašto okupacija ir laisvės netekimas. Šių įvykių pasėkoje, mūsų tauta tapo padalinta į dvi dalis: viena dalis pasiliko gimtajame krašte, su misija: kovoti, kentėti ir laukti... Antroji dalis, aplinkybių verčiama, pasitraukė į Vakarų pasaulį, įsipareigodama įspėti laisvėje gyvenančius žmones apie gresiantį sovietinio komunizmo pavojų ir ieškoti pagalbos ir užtarimo, savo nelaimės ištikimai tėvynei.

Laikas abiem pusėm, šiapus ir anapus "geležinės uždangos", neša didelius ir skaudžius nuos-

V. Augustino nuotr. — Vykstame į manevrus Gaižiūnų paligone (1938 m.)

tolius. Gyvenantieji okupuotoje Lietuvoje kenčia nuolatinę baimę, nes dažnai prievarta yra vežami į svetimas ir tolimas sritis vergų darbams ar karo tarnybai, iš kur dažniausiai į savo tėviškę nebesugrįžta. Kiti, kaip politiškai nepatikimi, okupacinės sovietų valdžios yra persekiojami: įzoliuojami priverstinio darbo stovyklose, kalėjimuose, arba sunaikinami vietoje. Mokyklinis jaunimas yra indoktrinuojamas: prievarta peršamos svetimos idėjos, mokoma suklastota Lietuvos istorija ir iškraipomi tikrieji gyvenimo faktai.

Mes, gyvenantieji laisvame pasaulyje, taip pat turime savų problemų, kurių viena iš pagrindinių yra nutautėjimo pavojus, ypač mūsų jaunimui, kuris nesulaikomai tirpsta svetimųjų jūroje. Mūsų senosios kartos veikėjai sensta ir nyksta, kartu menkėja ir mūsų lietuvių tautinis ir kultūrinis veikimas, nes mūsų retėjančių eilių beveik niekas nebeužpildo. Be to, žalingas lietuvių susiskaldymas išseivijoje į partijas, grupes ir grupėles, išsklaido mūsų jėgas ir lėšas ir mūsų bendras veikimas nebėra reikiamai sėkmingas ir efektingas. Nors mūsų buitį kelia susirūpinimą, tačiau, toli gražu, ji dar nėra kritiška, mūsų tautiečių gretos

yra dar pakankamai skaitlingos, o savos tėvynės ilgesys ir kovos dvasia mumyse tebėra gyva. Kalbant apie dabartines mūsų pajėgas, tai šių dienų Lietuvos kariuomenę sudarome mes visi — lieguviai, be amžiaus ir padėties skirtumo. Su Lietuvos pavergėju kovojame ne šautuvais, ne patrankomis ar tankais, bet kovojame dvasiniais ginklais: laisvu žodžiu, aštria plunksna, moderniausiomis komunikacijos priemonėmis, tai yra ginklai galingesni už bet kuriuos šių dienų karo ginklus. Tais ginklais mes nepaliaujamai atakuojame savo krašto okupantą, siekdami pergalės ir laimėjimo.

Nuo šios kovos nėra laisvi ir mūsų broliai gyvenanti anapus "geležinės uždangos". Jie irgi kovoja, daugeliu atvejų, jų heroiški žygiai dėl savo krašto laisvės jaudina ne vien mus, bet stebina visą pasaulį. Nežiūrint to viso, jų padėtis tenai yra labai sunki. Būkime tabai atsargūs ir taktiški juos įtarinėdami, ar smerkdami, nes jie neturi progų artimiau bendrauti su mumis ir atvirai išreikšti mums tai, ką jie savo širdyse jaučia ir mintyse paslėpę nešioja. Žinokime, kad atėjus valandai Lietuva prisikels laisvam gyvenimui ne

8 PĖSTININKŲ KAUNO KUNIGAİKŠČIO VAIDOTO PULKAS

VAIDOTĖNAS .

Šiais metais sukanka 65 metai, kai vykstant Lietuvos Nepriklausomybės kovoms, 1919.V.12 d. Vyriausio Kariuomenės Vado įsakymu, karininkui J. Kubiliui buvo įsakyta organizuoti Ukmergėje batalioną, VII.1 d. pavadintą Ukmergės Batalionu. VII 12 d. buvo įsakyta Batalionui dalyvauti kovose su bolševikais Zarasų operacijoje. Batalionas kovėsi su priešu įvairiose vietovėse. Jam esant fronte, 1919 m. gruodžio 10 dieną Batalionas buvo pavadintas 8 p. pulku. Išbuvus pusmetį fronte, 1920.I.6 d. pulkas buvo perkeltas į Kauną.

1920 m. Vasario 16 D. proga, už atliktus Tėvynėi nuopelnus, pulkui vyriausybė paskyrė Šefą. Pulkas buvo pavadintas 8 p. Kauno Kunigaikščio Vaidoto pulku. Pulkui stovint Kaune, teko pasižymėti malšinant vasario 21-23 dienomis sukilusius kariuomenės dalinius, Lietuvos priešų agentų suagituotus.

Lietuvių Enciklopedijos XV tome, apie tolesnius pulko žygius rašoma: "Vėliau pulkas perkeltas į Kaišiadorių apylinkes ir saugojo demarkacijos liniją su lenkais. Liepos vidury pulkui įsakyta žygiuoti į Vilnių. Vienas b-nas buvo įjėjęs į Vilnių, kiti saugojo demarkacijos liniją į pietus nuo Trakų prieš bolševikus. Iš Vilniaus apylinkių pulkas netrukus perkeltas į Sūduvą, kur dalyvavo kovose su lenkais Augustavo miškuose (IX - 1-23). Pradžioje vykdė puolimą Sapackinės - Lipsko - Augustavo kryptimi, vėliau užėmė gynimosi pozicijas Berzninkas - Kapčiamiestis riboje. Lenkams puolant IX-22 d. pulkas nukentėjo ir turėjo nuostolių. Seirijų - Simno apylinkėse susitvarkęs, pulkas buvo perkeltas į Ukmergės frontą. XI-18-21

dalyvavo kovose su lenkais Širvintų - Giedraičių operacijoje. Kovoms pasibaigus 1920 m. XII užėmė barą Dubingiai - Joniškis - Labanoras riboje ir saugojo demarkacijos liniją. 1921 m. perkeltas į Šėtos apylinkes, iš ten į Šiaulius, nuolatinę taikos meto stovyklą."

Kada pulkas atvyko į Šiaulius ir užėmė skirtą pulkui rajoną Gubernijos dvaro laukuose, Enciklopedijoje data nepažymėta. Kiek prisimenu, pulko veteranų pasakojimais, pulkas į Šiaulius atvyko 1923 m. ir gyveno Šiaulių mieste įvairiuose pastatuose. Atvežtus iš Varėnos poligono rusų statytus medinius pastatus ir pastatytus Gubernijos dvaro laukuose, pulkas užėmė 1924 m. Mažinant kariuomenę, 1926 m. buvo panaikintas III b-nas.

Švenčiant pulkui savo dešimtmetį, 1929 m. VII. 29 d. prezidentas A. Smetona įteikė pulkui vėliavą su įrašu - šūkiu "Drąsa ištvermė ir Tėvynės meilė tevadovauja mums". Pulko vėliava buvo graži, žalios spalvos, turėjo du kaspinus Lietuvos vėliavos spalvų. Kaspinuose buvo pritvirtintos auksinės plokštės, kuriose buvo įgraviruota vardai vietovių ir datos kur pulkas dalyvaudamas Nepriklausomybės kovose pasižymėjo.

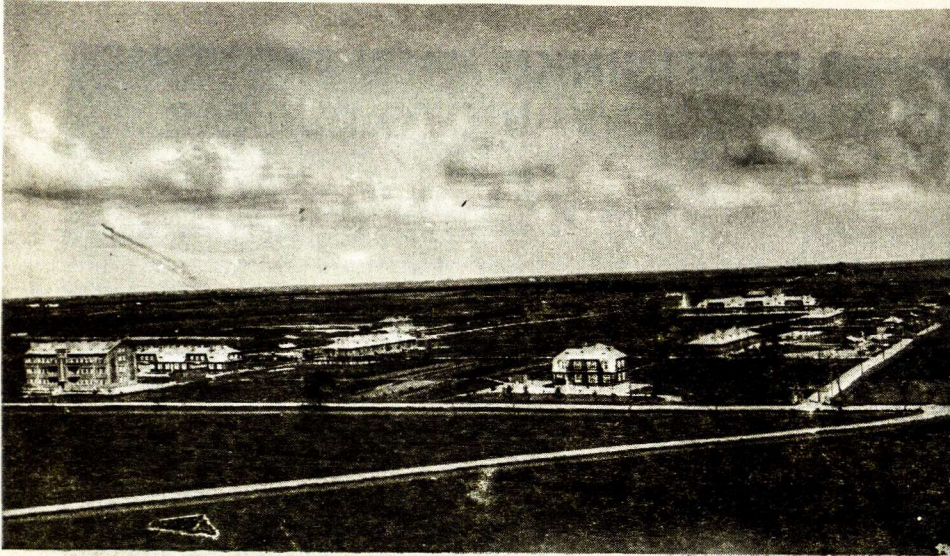
Pulkas turėjo daug erdvės geram kareivių apmokymui tankinės ir manevrinės rikiuotės ir gerą užsiėmimų aikštę, vadinamą Kalniukas. Įsikūręs tuščiuose Gubernijos dvaro laukuose, pulkas turėjo visą laiką dirbti, kad pasigerinus gyvenimo sąlygas ir puošėsi savo rajoną. Iki 1932 m. rajone nebuvo šaudyklos pratimams atlikti kovos šoviniiais. Vadovaujant kpt. H. Songinui (vėliavo majo-

mūsų kolonijose, užsieniuose, bet savoje žemėje — Lietuvoje, savųjų aukomis ir rūpesčiu, panašiai, kaip ji prisikėlė laisvam gyvenimui 1918 metais.

Po Antrojo Pasaulinio karo daug kas pasikeitė, be abejo, dar daug kas pasikeis: persigrupuoja pasaulio galybės, keičiasi buvę partneriai, kinta senieji kovos metodai, taktika ir apginklavimas, tačiau nesikeičia tie didieji principai ir idėjos, dėl kurių žmonės amžiais kovojo, kaip: laisvės, teisingumo, savisaugos ir žmoniškumo, nes tos idėjos yra amžinos ir jos nemiršta kaip žmonės.

Mūsų lietuvių tauta, amžių bėgyje, daug aukų yra sudėjusi ant tėvynės aukuro, gindama ir saugodama tuos principus, be abejo, ir šios nevilties valandose ji suras tinkamą laiką ir kelią. Nors mes nežinome nei dienos, nei valandos, nei metų, bet mes šventai tikime ir jaučiame, kad anksčiau ar vėliau Lietuva vėl prisikels laisvam ir nepriklausomam gyvenimui, o kartu, kaip nedalomas vienetas, turės atgimti ir Lietuvos kariuomenė kuriai bus lemta kovos žygiais atžymėti naują mūsų tėvynės Lietuvos prisikėlimo istoriją. □

8 p. Kauno Kunigaikščio Vaidoto pulko kareivinių rajonas (1934 m.)

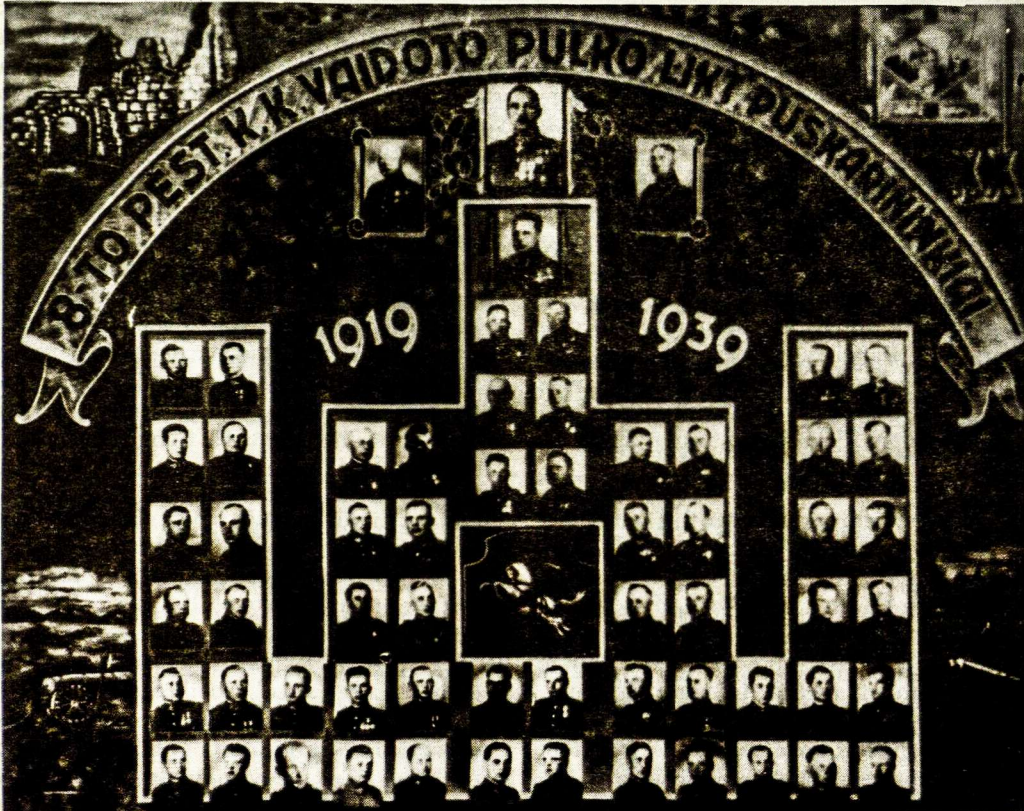

ru, mirusiam Chicagoje), buvo įrengta puiki šaudykla visų atstumų šaudymo pratimams kovos šoviniais, šautuvais ir kulkosvaidžiais. Šaudykla

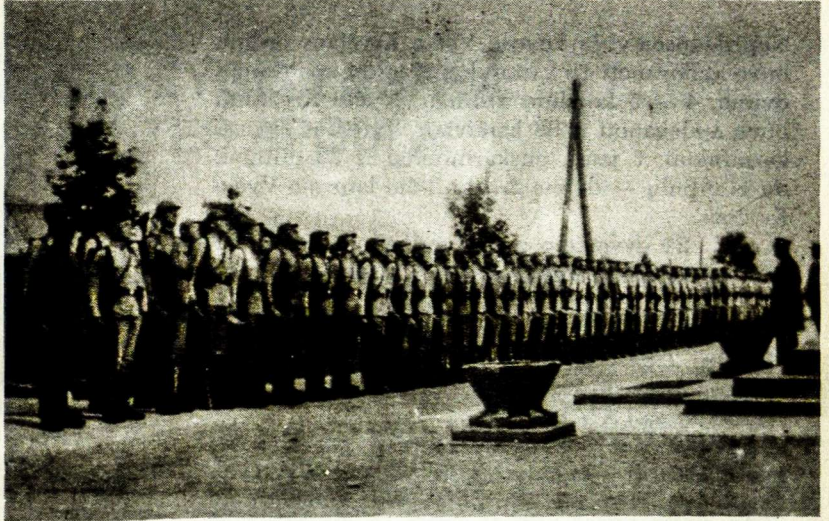
naudojosi visi Šiaulių įgulos daliniai ir VII Šiaulių Rinktinė.

Pulko šventė buvo liepos 20-ji. Ją minėdavom

Pulko liktinių puskarininkių, su batalionų vadais ir pulko švietimo vadovu, vinjetė, minint pulko 20 metų (1919-1939) sukaktį.

8 p.p. mokomoji kuopa išsirikiavusi užsiėmimams. Kuopos vadas kpt. Sauka (vėliau majoras, žuvęs Sibire), priėmęs kuopininko rytinį raportą, apžūri kuopą.

↓ Kariūnai atkomandiruoti į 8 p.p. mokomą kuopą stažui, prie kuopos kareivinių su vienu iš būrių vadų ir kuopos liktiniais puskarininkiais

iškilmingai. Tą dieną užsiėmimų nebūdavo, buvo laikomos pamaldos pulkui, duodamas pagerintas maistas, skaitomos paskaitos iš pulko istorijos. Tada vedavo pulką į valstybinį teatrą, pasižiūrėti pulkui pritaikyto veikalo. Ypatingai iškilmingai buvo paminėtos pulko šventės sukaktuvinais 15 metų (1934 m.) ir 20 metų (1939 m.) jubilėjais. Penkiolikos metų pulko sukaktuvių proga buvo

išleista graži knygutė "8 p. K.K. Vaidoto pulko istorija". Ją redagavo švietimo vadovo padėjėjas ltn. E. Bliudnikas (vėliau gen. št. majoras).

Žuvusiems už Tėvynę Nepriklausomybės kovose pulko kariams pagerbti, Šiaulių įgulos Šv. Jurgio bažnyčioje ant sienos kabojo garbės lenta, kurioje auksinėmis raidėmis buvo įrašyti žuvusiųjų laipsnis, pavardė, vardas ir žuvimo data. Už narsumą

Nepriklausomybės kovose Vyčio Kryžiaus ordinu buvo apdovanoti 15 karininkų, iš jų du apdovanoti dviem, 4 ir 5 laipsnio ordinais. Vyčio Kryžiumi buvo apdovanoti ir 38 kareiviai: 2 viršilos, 6 puskarininkiai, 7 jaun. puskarininkiai ir 23 eiliniai, du iš eilinių — dviem 2-ro ir 3-čio laipsnio Vyčio Kryžiais.

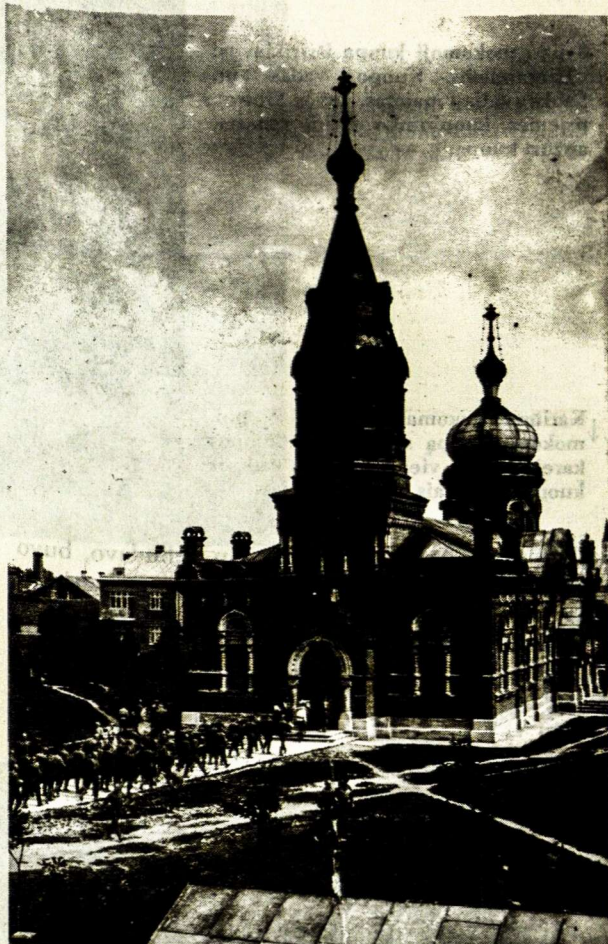
Per 21 gyvavimo metus pulkui vadovavo šie karininkai: kar. J. Kubilius, plk. J. Čaplikas, plk. P. Jurgaitis, plk. Šumskis, plk. J. Bobelis, plk. P. Tvaronas, plk. A. Liutermoza, plk. A. Butkūnas ir plk. ltn. Žulys. Iš jų ilgiausiai vadovavo plk. A. Liutermoza — du kartu (miręs J.A.V.) ir plk. A. Butkūnas (miręs J.A.V.).

Bolševikams okupavus Lietuvą, ant rytojaus buvo paleistas iš tarnybos pulko vadas plk. A. Butkūnas. Jį pakeitė plk. ltn. Žulys. Pulkas buvo perduotas be įprastų perdavimo ceremonijų, bet tik pervedant dienos įsakyme pulkui. Nebeprisimenu tiksliai, ar tai buvo tos pačios dienos įsakyme, ar ant rytojaus, buvo ir paragrafas, kuriuo pakeičiamas pulko pavadinimas, panaikinant pulko Šefo Kauno Kunigaikščio Vaidoto vardą ir paliekant tik "8 p.p." Berods tame pat įsakyme buvo dar ir kitas paragrafas, kad psk. V. yra komandiruojamas nuvežti pulko vėliavą į Karo Muziejų.

Pulko 21-ją šventę, liepos 20 d., kariai šventė individualiai savo širdyse, pažeminti, okupanto ištremti iš savo stovėjimo rajono, be pulko vėliavos ir Šefo ir su primestais, neįprastais politrukais. 1940 m. rugsėjo mėn. pulkas buvo perkeltas į Vilnių ir išskirstytas į organizuojamą teritorinį korpa. Didesnė dalis kareivių ir karininkų liko 294 pėst. pulke Vilniuje. Dalis kareivių, liktinių psk. ir karininkų buvo išskirstyti po įvairius korpo dalinius. Mažesnė dalis karininkų ir likt. puskarininkų buvo atleisti iš kariuomenės. Visi 8 p.p. kariai buvo išbraukti iš savo pulko sąrašų 1940 m. rugsėjo 16 d. įsakyme pulkui Nr. 260. Jį pasirašė paskutinis pulko vadas plk. ltn. Žulys. Po kurio laiko ir jis buvo atleistas iš kariuomenės. Taip buvo užskleistas paskutinis 8 pėst. Kauno Kunigaikščio Vaidoto pulko istorijos lapas.

Šitas straipsnis teprimena gyviesiems Vaidotėnams garbingas ir tragiškas pulko gyvavimo dienas. Žuvusiems už Tėvynę ir mirusiems įvairiuose pasaulio žemynuose Vaidotėnams amžiną atilsį duok, Viešpatie! Teilsisi jie ramybėje toje žemėje, kurioje likimas jiems buvo skyręs.

P.S. Straipsnis rašytas pasinaudojant Lietuvos Enciklopedijos XV tomu, div. gen. St. Raštikio atsiminimų "Lietuvos Likimo Keliais" IV tomu, pulko draugų ir savo atsiminimais.

8 p. Kauno kunigaikščio Vaidoto pulko kariai sekmadienį eina pamaldoms į Šiaulių įgulos Šv. Jurgio bažnyčią

LIETUVOS ŽEMĖLAPIS

J. Andriaus sudarytą
LIETUVOS ŽEMĖLAPĮ,
šleistą Devenių Kultūrinio Fondo,
galima įsigyti, siunčiant užsakymus
(\$6.00 pridedant 65 c. pašto išlaidoms)
šiuo adresu:

Devenių Kultūrinis Fondas
P. O. Box 10782
St. Petersburg, FL 33733

MINDAUGO ŽYGIS Į KURŠĄ IR EMBŪTĖS APGULA

Z. RAULINAITIS

Ordino įsigalėjimas Kurše, ypač kuršių Embūtės pilies užėmimas ir stiprios riterių įgulos ten įsikūrimas Lietuvos valdovui Mindaugui reiškė tiesioginį grasinimą Žemaičių saugumui. Netenka abejoti, kad žemaičių pagalbos šauksmai jau kuris laikas buvo girdimi Kernavėje, svarbiausioje ir galingiausioje to meto Lietuvos pilyje, spėjamoje sostinėje.

Pagal Livonijos Eiluiotąją Kroniką¹ Mindaugas užpuolė Kuršą dėl to, kad neapkentė krikščionių ir negalėjo pakęsti krikščionybės įsigalėjimo kuršuose:

Lietuvos turtingą karalių

Mindaugą tas labai erzino.

Širdyje jis nešiojo neapykantą krikščionims,
ir buvo piktas savo viduje.

Tuo tarpu „Deutsch-Ordens-Chronik“ (Scr. R.L.I, 854 ir 747 p.p. — toliau žymima D.O. Kronika) pažymi, kad kuršiai pasiprašė Mindaugo globos, „Jie prisidėmė jo valdžią ir pasidavė Lietuvos karaliui Mindaugui, kuris taip nekentė krikščionių“, kas ir paskatino Mindaugą suruošti karo žygį į Kuršą. Taigi, pagal šį šaltinį kuršiai stojo Mindaugo pusėn, kai Livonijos Eil. Kronika eiliuoja apie kuršių kovą ordino kariuomenės eilėse.

Ir vienas ir kitas šaltinis yra teisingas: šiauriniai (Vanėnės) ir rytiniai (šiaurinės Banduvos) kuršiai, nesitikėdami atsispirti Livonijos kariuomenei, pagaliau dėjosi su ordinu, kai pietiniai, vildamiesi žemaičių ir lietuvių paramos, stojo Mindaugo pusėn.

Kur Mindaugas sutelkė savo kariuomenę žygiui istoriniai šaltiniai nenurodo. Iš aukštaičių rytinių sričių vyrai galėjo telktis Kernavėje, iš kitų — galėjo prisijungti pakeliui, žygio metu. Žemaičiai savo raitelius sutelkė Kuršo pasienyje, gal kur nors Sedos apylinkėse, prie Varduvos, kad prisijungtų prie atžygiuojančių aukštaičių.

Mindaugo 1244 m. žygis vyko vasaros pabaigoje, kai keliai būna visiškai sausi, o miškai (ypač lapuočių) saugiai dengia kariuomenės dalių judėjimą nuo priešo žvalgų akių. Bendrai žygio kelias iš Kernavės vedė vandenskyromis, tiesiai šiaurės kryptimi į Šventosios aukštupį, iš ten pasukant į vakarus — vandenskyra tarp Nevėžio ir Lėvens aukštupių, toliau pro Šiaulius, per Ventos aukšt-

upį, link Sedos (kur galėjo prisijungti žemaičiai). Iš ten sukant šiaurės vakarų kryptimi, pagal Ventos kairįjį krantą, per miškus, iki aukščiausioje kalvoje (žemėlapyje pažymėtoje 604) įsikūrusios Embūtės pilies. Dar ir šiais laikais tos apylinkės yra turtingos miškais. Tokio, spėjamo, Mindaugo kariuomenės žygio kelio nuo Kernavės iki Embūtės Kurše, pagal vandenskyras, galėjo sudaryti nemažiau kaip 400 kilometrų.

Žygiui vadovavo pats did. kunig. Mindaugas. Kas vedė žemaičių raitelius nežinome; Vykinto Žemaičiuose tada jau nebebuvo. Susikivirčius su Mindaugu, jis buvo jo pašalintas ir, manoma, valdė kurią tai šalį Rusioje.²

Kronikininkas nepaprastai padidino Mindaugo karių skaičių, nurodydamas, kad jis atsivedė 30 tūkstančių vyrų kariuomenę. Iš tiesų, tokių skaitlingų ir didelių kariuomenių tais laikais nei Lietuvoje, nei Livonijoje nebuvo. Jei tą skaičių sumažinsime dešimteriopai, tai vis tik gausime tiems laikams stambią kariuomenę. Su Mindaugu išžygiavo gal 1000 ar 1500 raitelių, prie kurių prisijungė dar apie 1000 žemaičių raitelių, įžengus gi į Kuršą galėjo prisidėti dar keletas šimtų kuršių.

Reikia manyti, kad buvo žygiuojama greitai. Nuo žygio greitumo priklausė netikėtumas, kurio, be abejo, siekė Mindaugas, tačiau, anot kronikos, priešą rado savo namuose įspėtą ir pasiruošusį:

Netrukus jis (Mindaugas) sušaukė kariuomenę,

su kuria nužygiavo į Kuršą,

kur jis rado šeimininką namuose,

kaip aš noriu jums pranešti:

Mindaugas galvojo,

kad jo valia išsipildys.

Tačiau Dievas globojo savuosius

ir galėjo gerai apsaugoti tuos,

prieš kuriuos Mindaugas žygiavo.

Kurše stovėjo pilis,

Embūte ji vadinosi.

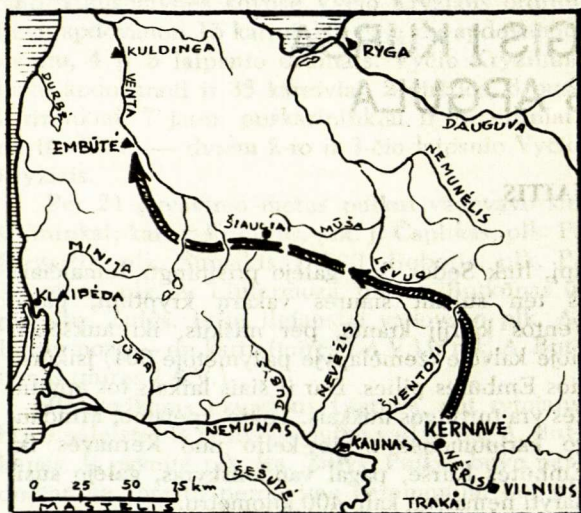
Jis prie jos atvyko su didele galybe,

daug pagonių jis surinko

(ordino) brolių žalai prie savęs—

nes norėjo krikščionis nelaime apkrauti.”

Nežiūrint lietuvių kariuomenės greito žygio „tankių miškų, kurie slėpė raitelių judėjimą, ordino žvalgai jos artėjimą pastebėjo:

Mindaugo žygis į Embūtę

Tačiau, žvalgas pastebėjo jo kariuomenę; skubėti jam buvo sunku, tačiau jis pasiekė Kuldingą, kur pasivedęs brolius į šalį, perdavė jiems tikrą žinią.

Išgirdęs tokią svarbią naujieną, Kuldingos (Goldingen) pilies viršininkas Bernec von Haren,³ nei minutės nedelsdamas, pradėjo skubiai veikti:

Jis labai skubiai išsiuntinėjo pasiuntinius į visus, kas tik galėjo duoti pagalbą.

Žinoma, pasiuntiniai buvo išsiųsti į pačias artimiausias pilies, nes laikas neleido šauktis pagalbos iš Rygos. Pirmiausia buvo sustiprinta Embūtės pilies įgula, ten sutelkiant ištikimų kuršių didesnę būrį, kuris kautynių eigoje pasireiškė lietuvių stovyklos apgrobimu. Livonijos Eil. Kronika (priešingai D.O. Kronikai) pabrėžia, kad kuršiai noriai prisidėjo prie livoniečių, kad kovotų prieš lietuvius:

... ir kuršiai nenorėjo nuo jų (vokiečių) atsilikti, nes norėjo apginti savo vaikus ir žmonas, savo ponus (riterius) ir savo pačių gyvybes, o, be to, pilis ir šalį.

Broliams padėti ėjo jų ne vienas kovai pasiruošęs būrys, širdyje pasiryžęs noriai kautis.

Jiems likimas (burtai?)⁴ jau taip lėmė. ir jie buvo karingai nusiteikę, tuo džiaugėsi ir broliai (riteriai)...

Ordino žvalgai turėjo pastebėti Mindaugo kariuomenę bent poros žygio dienų atstume nuo Embūtės pilies, nes gavęs žinią, Kuldingos viršininkas išpėjo Embūtės pilies įgulą, ir suspėjo ne tik ją sustiprinti, bet net sutelkė stiprų riterių dalinį pasitikti lietuvius:

... ir skubiai jie išėjo, o jų (riterių) buvo viso trisdešimts. Brolis Bernec von Haren paėmė vėliavą į rankas ir tarė: 'Broliai, esate skatinami, kaip ordino nariams pridera, būkite vis prie vėliavos! Jie turėjo penkis šimtus vyrų su kuriais iš ten (Kuldingos) išskubėjo į mišką prie Embūtės.

Iš tų 500 vyrų bent pusė buvo šarvuoti raiteliai (apie 10 tokių palydovų kiekvienam riteriui), kurie sudarė telkinį kumštį smūgiui, prilyginamą mūsų laikų tankų telkiniui. Tik sutelkti ir vieningai veikdami jie buvo efektingi. Todėl suprantamas ir jų vado raginimas būti visą laiką prie vėliavos, nepasklisti. Prie jų buvo prisijungę pakrikštytų kuršių raiteliai.

Iš Kuldingos atžygiavusi ordino rinktinė pasislėpė pasalose tankiame miške netoliese Embūtės pilies:

Broliai apsistojo miške ir žiūrėjo savo laikysenos.

Ten jie tyliai tūnojo dengiami miško medžių ir krūmų kol atėjo tinkamas momentas veikti. Tuo tarpu lietuvių kariuomenė atžygiavo prie Embūtės pilies:

Išdidžiai atžygiavo lietuviai, jų buvo didelė jėga; toli aidėjo jų kariuomenės triukšmas. Daug ten buvo išdidžių pagonių.

Atžygiavusi lietuvių kariuomenė apsupo pilį. Mindaugas, neleisdamas veltui laiko tuoj pradėjo apgulos veiksmus. Netoli pilies, pamiškėje buvo įrengta kariuomenės stovykla. Greta buvo sustatyta gurguolė ir pastatyti žardai žirgams, nes apguloje ir pilies puolime jie buvo nereikalingi. Nupėsinti daliniai buvo išdėstyti aplink pilį, daugumą kariuomenės sutelkiant vienoje vietoje, pagrindinėje puolimo kryptyje.

Mindaugas paragino savuosius net apgulos mašinas statyti.

Jis norėjo bauginti tuos, kurie buvo pilies viduje.

Jie, tačiau, žinojo kas daryti, nes prieš visą kariuomenę narsiai jie pasiruošė gintis.

Žinodami apie jiems telkiamą Kuldingojo pagalbą, pilies gynėjai neišsigando lietuvių statomų karinių pabūklų — svaidymo mašinų, siengriovių ir kitų. Jie ruošėsi drąsiai atremti lietuvių ruošiamą puolimą.

Jei Mindaugo įsakyti apgulos veiksmai ir buvo tiksliai vykdomi, tai to negalima būtų teigti apie jo žvalgybos tarnybos veiksmingumą. Lietuvių žval-

gyba nepastebėjo iš Kuldingos atvykusios pagalbinės rinktinės su 30 riterių ir sustojusios pasalose čia pat, miške prie Embūtės pilies, Mindaugo kariuomenės užnugaryje. Todėl Mindaugas ir nenujautė mirtino pavojaus, kuris grėsė jo kariuomenei iš ordino paruoštų pasalų.

Pasiruošimai pulti pilį, pagaliau, buvo baigti. Pradėjo veikti svaidymo mašinos. Sutelkti prie silpniausios pilies sienų vietos Mindaugo vyrai pradėjo eiti pirmyn. Artyn prie pilies sienų buvo stumiami siengrioviai, apsauginiai grioviai užverčiami medžių šakų ryšuliais. Šauliai strėlėmis apšaudė pilies sienų gynėjus. Iš pilies buvo atsakyta tuo pačiu, strėlės ir įvairūs svaidmenys pasipylė į puolančius. Tą sudėtingą stipriai ginamos pilies puolimo operaciją Livonijos Eil. Kronika aprašė vos tik keliais sakiniais:

Pagaliau Mindaugas liepė pulti,
tada matėsi ne vienas pagonis
nuvirtęs nuo savo žirgo ant žolės;⁵
tas dėjosi brolių džiaugsmui.
Dabar, pagaliau, jie išvydo jų jėgą:
ten buvo daugybė pagonių,
viso trisdešimt tūkstančių vyrų Mindaugas turėjo,
su kuriais pradėjo puolimą,
jis kietai varė juos į kovą.

Kai lietuvių kariuomenė buvo prisiartinusi prie pilies sienų ir buvo visa išitraukusi į puolimo veiksmus, Mindaugo ir visų akys buvo nukreiptos vien tik į atakuojamą taikinį. Atrodo, jog niekam nerūpėjo kariuomenės užnugaris, niekas nepažvelgė atgal savosios stovyklos link. Per daug pasiti-

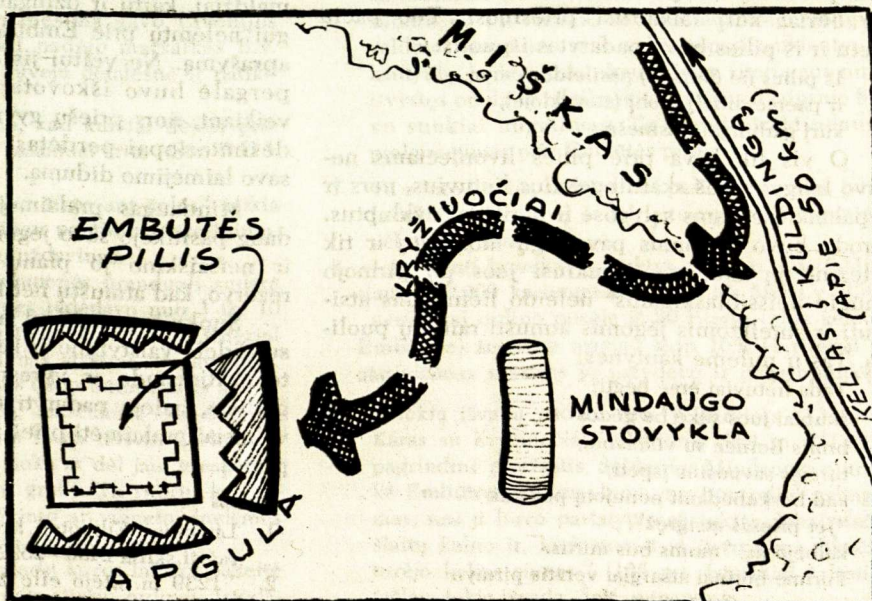
kėdamas savo galia, atrodo, Mindaugas nebuvo palikęs jokio raito dalinio rezerve, nesitikėdamas galimo pavojaus iš užnugario.

Kaip tik tą lemtingą momentą, kai Mindaugo visos jėgos buvo surištos kautynėse prie pilies sienų, išnaudojo ordino pasalų rinktinės vadas. Livonijos Eil. Kronikoje yra ypač pabrėžtas pasirinkimas tinkamo momento puolimui iš pasalų ir ypač šarvuotų raitelių kylio sutelktas smūgis, vadui nuolat raginant riterius "laikytis prie vėliavos", neišsisklaidyti. Nes tik sutelktų riterių tinkamu laiku ir tinkamoje vietovėje įvykdyta ataka yra neatlaikoma lengvųjų raitelių, o ypatingai pėstininkų. Taigi, kai Mindaugo vyrai kovojo susitelkę prie pilies sienų, pasalose stovėję ordino

Broliai kalbėjo: tik per anksti
neišoliuokime, nes tik tada būsime veiksmingi,
iki visi prieis prie pilies,
taip kad daugiau nieko nematys!
Duok, Dieve, mums garbingą pergalę
prieš šitą čia pilį.

D. O. Kronika vienu sakiniu nusakydama puolimą ir jo išdavas, mini smūgį į lietuvių stovyklą, kur nepajėgusi paimti pilį buvo apsistojusi Mindaugo kariuomenė: "Tada magistras ir maršalkas su savo būriu užpuolė juos savo stovykloje ir jų kariuomenę sumušė."

Toks planas, užpulti Mindaugo karius bepoilsiaujančius stovykloje, matyti, buvo kilęs ordino vadų galvose. Tačiau, vieton to plano, pagal Livonijos Eil. Kroniką, buvo pasirinkta pulti Mindaugo kariuomenę iš užnugario tuo momentu kai ji buvo

Kryžiuočių manevras puolant Mindaugo apgulos kariuomenę prie Embūtės pilies

Schemas braižė
B. Balčiūnas

užimta pilies puolimu, t.y. visa buvo įtraukta į kautynes. Tam tikslui buvo įvykdytas stovyklos apėjimas ir žirgų žardžio atkirtimas nuo apgulos kariuomenės. Tai buvo sudėtingas, bet labai veiksmingas ir lietuviams pražūtingas manevras:

Iš miško jie (riteriai) išėjo
kiek lanku aplink (stovyklą),
kad prieš žirgus geriau apjotų (atkirstų).
“Dabar kovokite, karžygiai,”
tarė brolis Bernec, “nes ištiesų,
ar eis kreivai, ar bus blogai,
jūs turite laikytis prie vėliavos!
Jokio kito jums paraginimo neturiu,
parodykit liūto drąsą!”
“Patarimas yra geras, šuoliuokime dabar.”

Taip atsakė vadui jo riteriai, ir tada šarvuotų riterių sutelktas kyls iš miško pasalų išsijęs į atvirą lauką prie pilies, aplenkęs stovyklą ir žirgų žardį, įsibėgėjęs šuoliais smogė, tokio puolimo iš užnugario nelaukusiems, prie pilies sienų susigrūdusiems lietuvių būriams ir juos išblaškė:

Jie (ordino kariai) drąsiai kirtो dėl savo gyvybės:
ne viena moteris nuo tada raudėjo

Lietuvoje, kad jos vyras
taip anksti pasitraukė iš šio pasaulio.

Kuršiai karžygiška ranka
gerai gynėsi savo krašte:
jie Mindaugui puolime taip padėjo,
kad jis tuo nesidžiaugė.

Galėjai stebėti smarkias kautynes,
tas lietuviams atėmė ūpą,
jie tikrai norėjo būti kur nors kitur,
negu kad čia.

Lietuvių kariuomenėje, atsidūrusioje prieš šarvuotų raitelių ataką, kilo sumišimas, tačiau kai kurie būriai kurį laiką dar priešinosi. Tuo pačiu metu ir iš pilies buvo padarytas išpuolis:

Iš pilies jie (kuršiai) pasileido žemyn,
ir paėmė didelį grobį (stovykloje),
kurį garbingai nusinešė.

O vis tik kova prie pilies livoniečiams nebuvo lengva prieš skaitlingesnius lietuvius, nors ir nepalankiose jiems sąlygose ir netikėtai užkluptus. Atrodo buvo riteriams pavojingų momentų ir tik geležinė jų drausmė išlaikiusi juos po pirmojo smūgio neišsiblaškičius⁶ neleido lietuviams atsigausti ir sutelktomis jėgomis atmušti raitelių puolimą. Tas ir nulėmė kautynes:

Tada lietuviai ėmė bėgti;
skubiai juos sekė be gėdos
brolis Bernec su vėliavom,
turėjęs savuosius išpėti,
kad besukbėdami nenujotų per toli:

“Jei priešas atsigręž”,
kalbėjo jis, “mums bus mirtis.

Turime būtinais atsargiai veržtis pirmyn
ir saugoti savo žmones.”

Toks buvo visiems paraginimas,
jis kuršiams labai patiko,
ir jie drąsiai grįžo kovon.⁷

Ordino raitelių puolimas pilnai pavyko, lietuviai galutinai išsiblaškę, bėgo į mišką; kas spėjo pačiuo žirgą, bet dauguma bėgo pėsti, nes riterių puolimas atkirto juos nuo stovyklos ir žirgų. Liūdną lietuviams kautynių galą ir išdavas Livonijos Eil. Kronika taip aprašo:

Didžiulis grobis buvo padalintas,
ir iš ten jie jojo į namus.

Visi krikščionys buvo džiugūs.

Ten liko žuvę keturi broliai (riteriai),
tokioj kovoj pakenčiamas nuostolis.

Daug lietuvių ten gulėjo,
mirties smūgio ištiktų—

penkiolika šimtų ar daugiau,

aimanos jų draugų buvo skaudžios.

Mindaugas spruko namo į savo šalį,

jam buvo skaudi negarbė,

o taip pat ir pralaimėjimas.

Per penkias savaites jis nepuolė
jokios kitos pilies Kurše . . .

.....
iš Embūtės jis taip skubėjo,

kad jam pritrūko kvapo,

ir žirgų buvo nesigailėta.

Jokio kito žygio jis nesuruošė

po Embūtės apgulos beveik visą metą;

Taip aš sakau jums teisybę.

Ir broliai iš ten poilsiauti vyko,

kai Dievas suteikė jiems pergalę,

šlovindami Jo gailestingumą,

kuris yra paruoštas ir kiekvienam vargšui.

Taip Livonijos Eiliuotos Kronikos autorius pamaldžiai, kartu ir džiūgaudamas užbaigė Mindaugui nelemtų prie Embūtės pilies Kurše kautynių aprašymą. Ne veltui jis džiūgavo nes livoniečių pergalė buvo iškovota drąsiai ir drausmingai veikiant, nors priešų gyvų ir žuvusių skaičius yra dešimteriopai perdėtas⁸ tik tam, kad padidinus savo laimėjimo didumą.

Mindaugas pralaimėjo kautynes, nes a) per daug pasitikėjo savo jėgomis, b) neišžvalgė priešo ir neišaiškino jo planų ir c) nelaike paruošto rezervo, kad atmuštų netikėtą puolimą.⁹

Sunku suprasti kad jau nebejaunas karo vadas, su didele valstybine ir karine patirtimi, įgyta savo tėvo Ringaudo ir vyresniojo brolio Dausprungo globoje, galėjo padaryti tokias klaidas ir taip nevykusiai pralaimėti prieš žymiai silpnesnį skaičiaus priešą.

Išnašos

1. Livonijos Eiliuotoji Kronika Mindaugo žygiui aprašyti skiria 2450 - 2592 eilutes.
2. “1239 m. atėjo eilė žemaičių Vykintui, kurį su

IŠSIVERŽIAME Į VAKARUS

(Iš karo meto prisiminimų)

AP. SKOPAS

Pasiekę Dancigą sužinojome, kad mūsų apstojimo vieta yra aerodromas. Jis buvo 4 km nuotolyje, kitoje miesto pusėje, bet mūsų laimei į ten kursavo tramvajus ir nebereikėjo varginti savo kojų. Vienoje valgykloje dar suspėjau pavalgyti daržovių sriubos su bulvėmis. Nuvykę į aerodromą jau radome anksčiau čia atvykusius draugus. Mums atvykus jie pradėjo skųstis, kad čia blogai, nes iš virtuvės negalima net bulvių gauti. Žinoma, suplūdus tokiai daugybei žmonių, sunku buvo su maitinimu. Mūsų vadovas pradėjo ieškoti maisto ir nakvynei vietos. Nakvoti nuvedė į lėktuvų angarą, kurio viename gale buvo kambariukai su centraliniu apšildymu. Atsigabėję šiaudų tuoj pasitaisėme guolius. Vakare gavome maistą ir po dvi cigaretes. Pavalgę ir, svarbiausia, užtraukę dūmą, atsigulėme šiltuose ir minkštai paklotuose guoliuose.

Sekantį rytą mus iš tų kambarių išstūmė lauk, nes pranešė, kad atskrenda sužeistų karių transportai iš Karaliaučiaus apsupimo, kuriuos laikinai reikės čia suguldyti. Reiškia, mūsų sunešti šiaudai

pagelbėjo ir galėjome patogiai paguldyti sužeistuosius. Tuoj atskrido ir pirmieji lėktuvai su sužeistais vyrais. Mus irgi pristatė prie jų pergabavimo į tuos angoro kambarius. Žiauriai apdraskyti vyrai. Daugeliui nutrauktos rankos, kojos, apdeginti liepsnosvaidžių, ar kitu būdu, kulkų ir granatų skeveldromis sužeisti. Vienus nešėme neštuvais, kitus vedėme po ranka, nes kai kurie dar galėjo paeiti. Mums ten esant atskrido 20 lėktuvų. Tik spėdavome iškrauti ir pilotas vėl skubėdavo į apsupimo vietą, paimti kitus sužeistuosius. Turbūt gabeno juos iki dar buvo vietos kur nusileisti. Vėliau ir sužeistieji turėjo likti rusų rankose, o Rytprūsiuose su jais rytų barbarai pasielgdavo labai žiauriai — sunaikindavo vietoje. Vėliau sanitarinės mašinos gabeno juos į miesto ligonines, jei dar iš viso ten turėjo vietų. Tikiu, kad tų transportų buvo daug, nes mums išvykus nenutrūko jų gabenimas.

Karaliaučiaus apsupime vokiečiai buvo gana greit sunaikinti, bet Liepojos, kur buvo apsupta visa šiaurės regiono armija, rusai nepajėgė pralaužti iki pat galo. Tik pasirašius kapituliacijos aktą, rodos gegužės 8 d., apsuptieji pasidavė. Dar buvo suspėta gana didelį skaičių vyrų išgelbėti laivais ir Baltijos jūra pergabenti į Daniją. Bet tūkstančiai turėjo eiti į žiaurią, daugiausia mirtį nešančią nelaisvę. Rusai

jo dviem seserėnais o savo brolėnais, Edivydu ir Tautvilu, Mindaugas pašalino, pasiųsdamas visus į Rusiją” (St. Zajackowski, 59 p. ir Ipt. metr., 541).

3. Pagal D.O. Kroniką, pranešimą gavo Livonijos magistras, kuriam veikti padėjo maršalkas B.v. Haren Kuldingoje. Šiuo atveju detalesnė ir patikimesnė yra Liv. Eil. Kr.
4. Kai kurie istorikai mano, kad kuršiai dėjosi prie ordino, todėl kad burtai palankiai krito (Scr. R.L. I, red.).
5. Eilutę “nuvirtęs nuo savo žirgo ant žolės” reikia laikyti eiliavimui reikalingu poetiniu išsireiškimu. Pilį pulti nebuvo raitelių uždavinys.
6. Viduramžių laikais kariuomenės branduolį sudarė riteriai, kuriuos į kautynes lydėdavo nuo 3 iki 10 šarvuotų ir ginkluotų palydovų ir tarnų. Riteriai kaudavosi laisvi, kiekvienas atskirai — pavieniui. To reikalavo jų garbė, nes tokiu būdu riteris atvirai parodydavo savo narsumą, aukščiausią savo dorybę. Tačiau, tuo pačiu riteris buvo laisvas kiekvienu momentu palikti kovos lauką ar dėl jam gresiančio pavojaus, ar besivaikant grobį. Tą riterių kariuomenės silpną pusę, junginio ar vieneto drausmės stoką, labai aiškiai parodė kryžiaus karai.

Tokią įsisenėjusią riterių kovos taktiką pakeitė kryžiaus karų metu atsiradę riterių ordina. Įstoda-

mas į ordiną kiekvienas riteris prisiekdavo besąlyginį klusnumą ordino vadovybei, tuo pačiu ir paklusnumą kovos lauke. Tokiu būdu, ordino riterių kariuomenė buvo visiškai kitokia. Jos branduolį sudarė ne tik narsūs, bet ir drausmingi, lengvai valdomi kovotojai, savo valia nepasitraukiantys iš kautynių lauko. Toks drausmingų riterių junginys išvystęs puolimo taktiką iki aukščiausio laipsnio buvo sunkiai nugalimas. Tą parodė ir Mindaugo pralaimėjimas prie Embūtės pilies.

7. Ta eilutė liudija, kad ordinui pasidavę kuršiai, buvo laikinai susvyravę ir tik riterių vado paraginti vėl grįžo į kautynes.
8. Jei priimti kronikos patiektus skaičius, tai iš Mindaugo 30,000 kariuomenės žuvo tik 5% (t.y. 1500 vyrų), kai ordino pusėje iš 30 riterių (plus keletos Embūtėje) žuvo ne mažiau kaip 10% (4 riteriai ir atatinamas skaičius jų palydovų ir pagelbininkų).
9. Kitokią išvadą padarė red. J. Jurginis “Lietuvių Karas su Kryžiuočiais”, Vilnius 1964 m.: “Tačiau pagrindinė priežastis, dėl kurios Mindaugas nutraukė Embūtės puolimą, buvo, tur būt, pilies galingumas, nes ji buvo pastatyta ant aukšto, labai stačių šlaitų kalno ir, kiek matyti iš įtvirtinimų likučių, turėjo kelias sienas.” (125 p.). Istoriniai šaltiniai, tačiau, tokią išvadą, deja, neparemia.

pasigavo milijonus belaisvių, o kiek besugrįžo į namus? Tik menki likučiai.

Po pietų mūsų senukai vadovai pranešė, kad tuoj vyksime į stotį. Man dar nespėjus nei bulves išvirti, visi išėjo. Vis tiek nemečiau savo bulvių, suspėjo laiku išvirti ir pasivijau juos pakeliui į stotį. Iki stoties buvo apie 4 km kelio. Čia dar ilgai laukėme kol atėjo traukinys. Jam atėjus karo policija (žandarmerija) pranešė, kad šis traukinys tik civiliams skirtas. Išvykome iš stoties ir apsinakvojome Peterschul'ėje. Radome ir daugiau lietuvių šioje mokykloje apsistojusių. Čia mus aplankė buvęs Lietuvos aviacijos lakūnas, majoras Pyragius. Jis pasakojo vyrams, kad turi sudaręs parašiutininkų dalinį ir net ragino savanoriškai mūsų vyrus stoti į jų eiles. Aprūpinimas parašiutininkų esąs kuo puikiausias ir nieko nestokoją. Kiti vyrai susigundė, gal tuo puikiu aprūpinimu, ar kitais sumetimais, kas gali žinoti, ir išvyko į jo dalinį. Po karo sužinojau, kad tie ant greitųjų paruošti parašiutininkai buvo nuleidžiami nakties metu vokiečių lėktuvais įvairiose bolševikų okupuotose vietovėse. Jie prisijungdavo prie veikiančių partizanų ir kovodavo užfrontėje. Bet ne visi laimingai pasiekdavo žemę. Žinau, kad vienas mūsų kuopos vyras buvo išmestas prie Subačiaus, Panevėžio apsk., raudonųjų kulkos jį dar ore pakirto ir savo mylimą gimtinę jis pasiekė jau miręs. Tikiu, kad ir daugiau tokių atsitikimų yra buvę.

Sekančios dienos ryte gavome, taip vadinamos, "Wermacht" sriubos, kuri buvo gaminama iš presuotų ruginių miltų. Sriubą dalino R.K. virtuvė, kuri buvo čia pat mokyklos kieme.

Į stotį šiandieną išvykome dar anksčiau, kad užėmus artimesnę vietą. Prieš pat traukiniui ateinant mus suskirstė mažomis grupėmis, kad greičiau suliptume į vagonus. Šį kartą galvojome, kad tikrai pasiseks išvykti, bet ir vėl žandarmerija pranešė — nėra vietų. Pikti ir keikdamiesi grįžtame atgal į tą pačią mokyklą nakvynei. Šį kartą mus patalpino mokyklos apačioje, buvusioje sporto salėje. Radom lovas. Tai antras kartas vokiečių žemėje pasitaikė proga atsigulti į lovą. Vėliau į šią salę atvyko nakvynei daug vokiečių karių.

Žūt-būt esame pasiryžę iš Dancigo išsimušti, nes grėsia atkirtimo pavojus. Sekančią dieną, gavę keletai dienų maisto, išvykstame į stotį. Jau trečią kartą bandome iš čia ištrukti. Šį kartą mūsų vadovas nutarė pirmiausia išvykti į Gottenhafen, nes Dancige žandarmerija trukdė uniformuotiems vyrams išvykti. Stotyje mus greit praleido ir tuoj sulaukėme traukinio, kuris kas 20 min. kursavo tarp Dancigo ir Gottenhafeno. Kadangi kelias netolimas, tai greit buvome vietoje. Čia visą

dieną išstupėjome stoties laukiamajame. Pagaliau, sulaukėme traukinio link Stolp. Žinoma, traukinys buvo perpildytas civiliniais pabėgėliais iš Rytprūsių, taip kad į vagonus patekti nebuvo jokios vilties. Mūsų vadovas buvo apie tai mus įspėjęs ir patarė kabintis bet kur papultų. Jei visi nesutiltų, ar nerastų vietos kur beprisikabinti, tai palaukti kito traukinio. Visų išvykstančių susirinkimo punktas — Stolp stotis. Vis dėlto dalis sulipome. Kabinomės kur tik buvo galima kojas pastatyti: tarp vagonų ant buferių, ant laiptukų ir kitur. Mes trise: aš, Šakalys ir Paliulionis buvome įsigrūdę į vagono vidų, bet Rytprūsių vokiečiai, gal buvę visi naciai, pradėjo mus keikti, šaukti, kad jūs turite eiti ginti mūsų žemę, o ne bėgti. Pakėlė toki didelį triukšmą, kad atbėgęs konduktorius turėjo mus išvaryti lauk. Ir anksčiau mes pastebėjome, kad Rytprūsių vokiečiai jokios užuojautos nejautė kareiviui. Žiaurūs egoistiniai kryžiuočių palikuonys. Tuo tarpu, rusams užėmus Rytprūsius, jie tūkstančiais bėgo į Lietuvą ir daugelis išsigelbėjo nuo bado mirties.

Išvaryti iš vagono sustojome lauko pusėje ant laiptelių. Šaltas vasario mėn. vėjas tuoj prasiskverbė per rūbus, stingdė nuogas rankas, šalo kojos, nes traukiniui greitai bėgant vėjo stiprumas kelis kartus padidėjo. Kojas buvau apsvyniojęs karinės palapinės gabalu, bet vėjas ją nuplėšė ir nunešė į snieguotus laukus. Kojos dar daugiau kentėjo nuo šalčio, o pajudinti negali, nes baisu nukristi nuo apledėjusių laiptelių. Kodėl po tokio peršalimo nesusergome, stebėjomės ir patys. Matyt išbėgimo noras buvo už viską didesnis ir kūnas sutelkė milžiniškas pastangas išsilaikyti.

Traukinys, su mažais sustojimais, riedėjo visą naktį ir tik ankstų rytą pasiekė Stolp. Stotyje išlipę trynėme ir masažavome sušalusias rankas, šokinėjome, kad kojos kiek nors apšiltų. Už valandos atvyko kitu traukiniu likusieji. Mieste poilsui vietos negavome. Pasakė, kad kažkur už miesto esančios Luftwafė's kareivinės, kuriose galėsime pernaktuoti. Tranvajumi pasiekėme miesto pakraštį, o toliau ėjome pėsti. Tik palipę ant kalnelio, dešinėje pusėje pamatėme 4-5 blokų kareivinių rajoną. Mūsų vokiečiai nuėjo paklausti, bet pasirodo, kad ne čia, o dar už 3-4 km prie aerodromo esą barakai, kur mes galėsime apsistoti. Po tokios sunkios kelionės tas varinėjimas iš vietos į vietą vyrus labai pykdė ir visi keikė vokiečius už betvarkę. Atvykę į vietą irgi ilgai vaikštinėjome po barakų rajoną, kol galų gale gavome vieną kambarėlį. Kambarys buvo be langų, be durų, tik sienos dar stovėjo. Uždengę išmuštus langus antklodėmis, apsisaugojome nuo žvarbaus Pomeranijos vėjo. Privilkę šiaudų, gal

užpernykščių, pasitaisėm guolius ir iš savo menkų maisto likučių užkandę, kritom poilsiui. O poilsis mums tikrai buvo reikalingas. Kažkas dar bandė užkurti kambaryje buvusią krosnį, bet ji daugiau mus išrūkino, nei sušildė.

Ryte pabudęs jau radau draugus atsikėlusius ir pasiruošusius vykti atgal į Stolp miestą. Jie sakė, kad kėlę ir mane, bet buvau taip kietai įmigęs, kad nejutau jų šaukimo. Kuo skubiausiai šokau iš "lovos" ir skubėjau susitvarkyti. Daugelis jau buvo išvykę prie plento laukti mašinos.. Kol apsirengiau ir susitvarkiau jau jie mašina buvo išvykę. Mūsų miegalių liko apie 10 ir už tai turėjome savomis kojomis sugrįžti į miestą.

Mūsų viršila jau buvo gavęs žygio davinį, kurį tuoj atidavė ir mums. Svarbiausia, kad gavome ir po dvi cigaretes, kurių malonus dūmas apraminom mūsų įtemptus nervus. Papusryčiaavę laukėme ką praneš vadovas. Vis dar buvome neramūs ir troškome kuo skubiausiai pasiekti Oderio upę. Tiesioginės linijos link Stettin buvo rusų jau perkirstos ir buvo likęs vienintelis traukinio kelias per Kioslin ir Kolberg prie Baltijos jūros.

Gavome pranešimą, kad vykstame toliau į vakarus. Mums tai buvo džiugi žinia. Traukiniui atvykus, šį kartą niekam netrukdam, laisvai visi sulipome į vagonus ir per Kioslin atvykome į Kolberg.. Čia mums reikėjo persėsti į kitą traukinį, bet kadangi jo dar nebuvo, tai poilsiui visus nuvedė į vieną aludę. Pasitiesę ant grindų antklodes užmigome. Gal už poros valandų mūsų miegą nutraukė ir pranešė, kad jau yra traukinys vykstąs į Stettiną. Ilgi traukinių sąstatai, perpildyti civiliniais pabėgėliais, vienas po kito riedėjo į vakarus. Rodos, kad sekančią dieną rusai, po smarkių kautynių, užėmė tą miestą. LE-jos XII tome rašoma, kad miestas buvo 90% sunaikintas. Tuo būdu visa rytų Pomeranija liko atkiršta ir buvo pamažu naikinama. Dar daugelis mūsų vyrų išsigelbėjo laivais atvykdami į Daniją, arba į Kiel uostą šiaurės Vokietijoje. Bet daugelio likimas yra nežinomas ir tikiu, kad buvo liūdnas.

Tenka pastebėti, kad mūsų vadovai buvo budrūs ir mažai rūpindamiesi savo poilsiu, sekė ir budėjo, kad nepraleidus progos išvykti. Žinoma, ir jiems rūpėjo ištrūkti ir nepakliūti į bolševikų nelaisvę. Jei ne šie budrūs mūsų vokiečių vadovai ir jų pastangos, nežinau ar mes patys būtume išsigelbėję iš tų pavojų. Ir šiandieną prisiminęs juos, esu dėkingas už tas jų pastangas išgelbėti mus ir save.

Į Stettiną išvykome naktį ir ryte jau buvome vietoje. Čia pamatėme baisyjū bombardavimų padarytus naikinimo darbus. Miestas buvo smarkiai

Joana Plikionytė — Iliustracija

sunaikintas alijantų karo aviacijos.

Stettino stotyje dar teko susitikti Stepą Styra ir kitus jų kuopos vyrus. Pamatęs juos pirmiausia paklausiau, o kur mano tėvas, nes ir jis buvo toje pačioje kuopoje. Jis man papasakojo, kad tėvas vos-vos išsigelbėjo Rytprūsiuose nuo rusų šūvių. Ten, kulų pakirstas, krito Masilionis iš Troškūnų. O rusų tankus su apsėdusiais raudonarmiečiais jie pasitiko patys. Dideliais gabalais smarkiai sningant jie išgirdo tankų ūžesį. Galvodami, kad atvyksta vokiečių tankai jie ant kelio sustojo ir laukė prisiartinant. Tik tankams esant jau visai arti, jie pastebėjo raudonas žvaigždes. Rusai tuoj paleido į juos serijas šūvių iš automatinių šautuvų. Vis dėlto vieną auką jie pasigriebė. Išvengusius mirties ir bebėgančius, vokiečiai sulaukė kažkur apie Bitau ir paėmė apkasų kasimo darbams. Styra su kitais papuolė į vieną būrį, o tėvas į kitą. Styra iš ten pabėgo ir apie tolimesnį tėvo likimą jis daugiau žinių neturįs. Šio susitikimo metu jis man paliko nuotrauką, kur matėsi tėvas su grupele savo draugų.

Mums perone belaukiant traukinio į Berlyną, atėję Wermachto kariai nusivedė mus į kareivinių patalpas. Mums tuoj kilo įtarimas, ar tik nepačiups miesto gynybai. Bet taip neįvyko. Atvykę į kareivines sugulėme į lovas ir ilsėjomės, bet pasigirdęs švilpukas išvarė mus laukan rikiuotis. Mus ir būrelį vokiečių nuvedė kažkur toli prie prekinio traukinio. Čia ir buvęs prikabinatas tik vienas keleivinis vagonas. Per Oderio upę visi tiltai buvo sau-

gomi karių. Visur pilna įvairių kariuomenės dalinių. Rytų barbarai veržiasi prie Oderio upės ir jau beldžiasi į Stettino miesto vartus.

Gerokai po pietų traukinys pajudėjo Berlyno link. Ir ši kartą nuo priešo išsigelbojome. Bent laikinai jis mums nepavojingas.

Su mažais sustojimais pasiekiamo "Didžiojo Reicho" sostinę Berlyną, kuris, nuo kasdieninių bombardavimų, jau buvo baigiamas paversti į griuvėsių laužą. Ką neužbaigė vakariečių karo aviacija, tai paskutinį naikinimo darbą atliko rusai. Berlyne, persėdę į keleivinius vagonus, išvykdam tolyn į vakarus. Pravažiuojame pro Potzdamą, Brandenburgą ir pagaliau pasiekiamo Magdeburgą. Čia tuoj į akis krito baisus miesto sunaikinimas. Kiek tik akys aprėpė, nemačiau sveiko pastato. Griuvėsiai ir tik griuvėsiai beliko iš šio gražaus miesto. Nuo dar rūkstančių vietų sklinda biaurūs, net vemi verčiantys, kvapai. Darbininkų komandos atkasinėja namų rūsius ir mažas slėptuvėles. Didžiausias Magdeburgo bombardavimas buvęs sausio mėn. 21 ar 22 dieną. Po pirmojo puolimo, kuris tesėsi 20 min., miestas buvo beveik sunaikintas ir žuvę apie 30,000 žmonių. Tai buvo baisus beginklių žmonių naikinimas.

Naktį praleidžiame stoties bunkeryje, o ryte vykstame į Luftwafės kareivines esančias už miesto, kitoje Elbės upės pusėje. Pėsčiom perėjome per visą miestą ir aš dar aiškiau pamačiau sunaikinimo vaizdą. Absolučiai viskas sugriauta ir tik kitoje Elbės pusėje radome likusių sveikų, nesugirautų namų. Kareivinėse gauname kelioms dienoms maisto davinį, bet nei kavos ir net vandens niekur negalime gauti. Tik vakare gauname truputį kavos.

Pietų metu mus užklupo oro aliarmas, kurį skelbė kaukiančios sirenos. Štai tau, boba, ir pyragai. Ko labiausiai bijojau, tas ir įvyko. Paskelbus aliarmą išėjome į laukus. Pasėdėję apie valandą laiko ir sušalę vėl grįžtame atgal. Jau esant kareivinių rajone, staiga, vėl sukaukia sirenos ir pamatau aliantų aviacijos eskadriles plaukiant virš miesto. Pirmosios bombos jau krinta ir drebina žemę. Nežinau kokios jėgos veikiamas persiritau per 6 pėdų aukščio tvorą ir įgriuvau į čia pat esančią duobę. Joje randu ir daugiau vyrų išsigandusiais veidais. Prasideda velniava. Milžiniški trenksmai toliau ir čia pat drebina žemę ir mūsų širdis. Sprogsstančių bombų iškelti žemių stulpai apiberia ir mus. Prisiplakęs prie apkasėlio sienų žiūriu į padangę, lyg stengdamasis pamatyti krintančias bombas. Baimės lyg ir nejaučiu, bet esu apimtas kažkokio keisto laukimo. Staiga, pamatau iš viršaus krintantį mažą taškelį, kuris artinasi tiesiai į

mus. Susigūžiu dar labiau ir norėčiau šiuo momentu išnykti, nes buvau tikras, kad išmušė paskutinė valanda. Virš galvos staiga sušvilpė ir minkštai sulindo virš apkasėlio. Praslenka pragariškai kankinančios kelios sekundės, bet sprogo nėra. Pamatau, kaip vietinis ukrainietis ištraukia apie 20 cm ilgio lazdelę. Tai ta mano pabaisa. Pasirodo, kad tai buvo fosforinės bombelės naudojamos miestų deginimui. Žinoma, jei ji kristų ant žmogaus irgi būtų baigta. Persmeigtų. Milijonai išsisklaidusių lapelių, kaip sniegas, pamažu leidosi žemyn. Išmetė daugybę maisto ir rūkalų kuponų, įvairiausių propagandinių lapelių su dabartiniu metu frontą nurodančiais žemėlapiais. Visa ta išmesta medžiaga padengė miestą ir plačią apylinkę. Atšaukus oro pavojų, specialios komandos tuoj šoko rinkti kuponus ir kitą propagandinę medžiagą sunaikinimui. Bet vyrai dar spėjo tų kortelių pasigriebti ir sau. Vėliau, jau esant kitoje vietoje, jie nusipirko sviesto ir rūkalų, nors už tai gresė net mirties bausmė. Vyrai rizikavo.

Dabar supratau ir tuos pasakymus, kad po bombardavimų degė ir mūrai ir gatvės. Žinoma, kad degė, bet tai buvo nuo ištaškyto fosforo, ir jį užgesinti vandeniui negalėjai, reikėdavo apipilti smėliu ar žemėmis.

Tuo tarpu, ukrainiečiai kareivinių kieme sprogdina randamas fosforines bombas. Kareivinių rajonas mažai nukentėjo, nes bombos daugiausia krito į laukus. Žinoma, pastatų stogai dar daugiau nubyrėjo ir pridrabstė įvairiausio laužo. Pavojus praėjo. Vėl visi susirinkome krūvon ir dalinomės patirtais įspūdziais. Pasirodo, kad keletas vyrų buvo smarkiai užversti žemėmis ir turėjo nemažai vargo iš ten išsikrapštyti.

Likusią dienos dalį praleidome beslampinėdami kareivinių rajone. Viename auto garaže radome bedirbančius kelis lietuvius. Jie mums papasakojo daugiau apie vietinį gyvenimą. Taip pat iš jų sužinojome, kad maždaug už 7-8 km randasi Luftwafės lietuvaičių, net apie 500.

Tose pačiose kareivinėse gyveno daug jaunučių vengrų. Įvairiais mainais iš jų gavome rūkalų kortelių, kurias jie pasiūpdavo laike bombardavimų. O tų gėrybių sąjungininkai nesigailėdavo, kad tik greičiau susmukdytų vokiečių karo ūkį.

Taip po kareivinių kampų beslampinėdami sulaukėme ir vakaro. Ir vėl pranešė, kad turėsime vykti į savo "galutinę" vietą. O kur ta mūsų galutinė vieta — niekas nežino. Gal tik vokiečiai žinojo? Šiuo metu mūsų vyrai ėmė ginčytis kuriuo metu geriausia vykti į stotį, nes traukinys link Berlyno išeis tik rytoj iš ryto. Vieni įrodinėjo, kad naktį geriausia praleisti miesto pakrastyje, o kiti tvirtino, kad nebus taip blogai ir tvirtame sto-

ties bunkeryje. Šiai nuomonei pritarė ir vokiečiai. Saulei leidžiantis griuvėsių laukais išvykome į stotį. Daug kas ėjo nenoromis, nes bijojo naujo orinio puolimo. Vargšai, jei būtų žinoję, kad kaip tik pakelyje ir užklups naujas oro pavojus . . .

Vos spėjome persikelti per Elbę, klaukus sirenų kaukimas suardė ramią vakaro tylą. Visų veidus užgulė rūpestis, nes bijojom, kad nebūtų staigus puolimas. Pirmosios nuomonės šalininkai tuoj kibo prie tų vyrų, kurie buvo nusprendę vykti stotin. Buvom kaip tik pusiaukelyje tarp kareivinių ir stoties. Kitos išeities nebuvo kaip tik kuo greičiausiai skubėti stoties bunkerin. Skubėjome, net prakaito lašai pasirodė ant veidų. Pakelyje vis dar rūko sudegę namai, bažnyčios, gatvėse dar liepsnojo tramvajai, mašinos. Tas baurus degėsių kvapas graužė gerklę, ašarojo akys. Tai dienos puolimo padariniai. Plytų krūvos ir įvairus kitas gruzdas jau kelintą kartą yra perverčiamas naujų bombų sproгимų.

Atėję prie stoties jau neberadome pastato. Buvo tik griuvėsių laukas, kaip ir visur aplink mus. Kuo skubiausiai suėjome į bunkerį, nes lėktuvai jau buvo virš miesto. Pavojų paskelbė nauji sirenų kaukimai. Bunkeris buvo pilnas žmonių. Netoli nuo bunkerio durų pramuštos lubos. Bunkeris jau nebesaugus, nes kiekviena nauja bomba persmeigtų tą vietą ir sprogtų viduje. Už pusvalandžio pajutomė drebant sienas ir labai duslų bildėsi. Buvo aišku, kad virš miesto vėl siaučia naikinamasis pragaras. Bunkeryje, netoli vieno stulpo staigiai pasipylė dulkių debesys ir įvairus cemento gruzdas. Sėdėjusios ten moterys tik sukliko ir krito ant grindų. Niekas nenukentėjo, ir verkainčias moteris vokiečiai pergabeno į tolimesnę vietą. Tikrai, bunkeris buvo nebesaugus.

Maždaug už 40 - 50 minučių pranešė, kad virš miesto ramu. Iš bunkerio niekas nesiruošia išeiti, tik sargai pravėrė kiek duris, kad įeity daugiau oro. Ruošiamės numigti. Mane baisiai kamavo troškulys, todėl išlandžiojau visus bunkerio kampus ir užkampius ieškodamas vandens. Vienoje vietoje radau statinę vandens, bet buvo žibaluotas ir dvokiantis. Negėriau, nes tikėjausi rasiąs geresnio vandens. Išlipau iš bunkerio laukan, galvodamas ten rasti vandens, bet pamačiau tik baisų chaosą. Buvęs traukinys suardytas į šipulius. Garvežys įverstas į didžiulį bombos padarytą kraterį, į kurį ir aš įkritau, nes buvo prie pat bunkerio angos. Gerokai nusibrozdinau kojas atsitrengęs į geležies laužą.

Aplink viešpatavo tyla, jokio garso nei užsienio nesigirdėjo. Mėnulio šviesoje matėsi tik griuvėsiai ir vien tik griuvėsiai. Kai kuriose vietose dar žybčio-

jo ugnis ir lengvai sklaidėsi dūmų šydas. Klaukus, žiaurus, bet ir grubiai gražus vaizdas. Po karo esu matęs panašių paveikslų, ir aš manau, kad ne vienas dailininkas yra drobėje užfiksavęs panašius vaizdus.

Savaime aišku, kad tokioje vietoje vandens jokiu būdu negalėjau rasti, todėl skubiai su skaudančia koja ritausi žemyn gerti nors to žibaluoto ir drumzlino vandens. Keliais gurkšniais nuraminau troškulį ir suvilgiau sudžiūvusias lūpas. Atsigaivinęs nors ir drumzlinu vandeniu, atgijau ir nuėjau šiek tiek pailsėti.

Nežinau, kiek laiko teko ilsėtis, bet pabudęs jaučiausi stipresnis ir žvalresnis. Galėjau vėl tęsti savo nesibaigiančią tolimesnę kelionę.

Iš šios stoties išvykti nebegalėjome, nes ji buvo visiškai sunaikinta. Žygiavome į priemiesčio stotį. Mieste dar degė, visur rūko dūmai. Gelbėjimo komandos kasė užverstus bunkerius, gelbėjo užverstus žmones, o negyvuosius guldė šalia bunkerių. Gatvės irgi buvo valomos nuo baisiai užverstų griuvėsių.

Visai kitas vaizdas atsivėrė miesto pakraštyje. Čia gatvės neužverstos, namai tik kur ne kur sudaužyti, o svarbiausia, kad pamatėme pradedančius sprogti nesunaikintus medžius gatvių pakraščiuose. Gražu buvo matyti vėl gyvą ir prisikeliančią pavasariui gamtą.

Nebeatmenu kiek laiko teko laukti traukinio, bet prieš pietus, tuo pačiu keliu išvykome atgal į Berlyną. Išvykę iš miesto galėjom ramiai stebėti gamtą. Čia jau nebesimatė nei griuvėsių, nei bombų, nei lavonų. Saulė nesigailėdama bėrė savo šiltus spindulius ir budino ateinančiam pavasariui. Švelni žalsvuma skleidėsi pievose, miškuose. Dieve, kaip gražu ir kodėl žmonės taip žiauriai turi vienas kitą naikinti. Monotoniskai tuksendamas traukinys migdė ir raminančiai veikė įtemptus nervus.

Vykstame vėl į šiaurę, prie Baltijos. □

A. A.

Viršilai ANTANUI SKĖRIUI

Australijoje negrižtamai amžinybėn iškeliavus, žmoną Reginą, dukrą Ireną su šeima Australijoje, brolių ir seserį Lietuvoje, giliai užjaučiame ir kartu liūdime.

*Buvusieji pulko draugai
Vaidotėnai — Kanadoje.*

VARGŲ IR DŽIAUGSMŲ DEBESĖLIAI

ANDRIUS MIRONAS

(Autoriaus skaityta 1984.IX.8 d. Karo Mokyklos XVI laidos suvažiavime)

Per miglas, per rūkus, per dangaus neišmatuojamą mėlynę, per vandenyną žvelgiu į Rytus, į susigarbiniavusius, lėtai slenkančius debesis. Savo šviesesniais ar tamsesniais atspalviais klostosi jie į figūras, į vaizdus, lyg į žuvusių sielas, lyg į gyvųjų veidus. Žinau, jaučiu ir atminties regėjimu stebiu kas dėjosi anuo metu ten, kur augome, kur mokėmės, kur dirbome, kentėjome, kur tobulėjome ar klydome, kur smukome ir kėlėmės kiekvienas savo paties gyvenimą kurdami, dar jauni būdami, kupini gyvybės elekstro ir troškimo gyventi, dirbti, statyti ir kurti Tėvynei naują, gražią ateitį, papuošti ją gražiausiais žiedais, iškelti ją į pasaulio garbingų valstybių šeimą.

Idealų vedami ir pašamonėje geisdami savai valstybei karinės stiprybės rinkomės į Karo Mokyklos kareivines Aukštojoj Panemunėj, kur vartus puošė Pirmojo Lietuvos Prezidento Antano Smetonos inicialai, plevėsavo Trispalvė ir oriai sargyboje stovėjo baltadiržis, baltomis pirštinėmis kariūnas. Baigę gimnazijas, iš įvairių Lietuvos kampų susirinko kone šimtinė jaunų vyrų, pasiryžusių būti Tėvynės gynėjais ir karių vadais. Visokiausio ūgio ir plauko, margaspalviais civiliais drabužiais, kiti kareivių uniformomis, su lagaminėliais ir ryšuliais, su džiugesio šypsenomis veiduose. Kaipgi! Visi mes jau išlaikėme įstojamuosius egzaminus iš lietuvių kalbos ir Lietuvos istorijos! Buvome priimti į kariūnų kandidatų kategoriją.

Du šviriomis uniformomis ir žvilgančiais auksais karininkai pagal ūgį sustatytus padalino mus į dvi dalis — aukštesnio ūgio kandidatai sudarė Pirmąją kuopą, o žemesniojo ūgio ir visai nedidukai "buteliukai" buvo paskirti Antrojon kuopon.

Ak, ne kiekvienas įpratome prie dienos tvarkos. Ankstyvas kėlimas, mankšta salėje, nuolatinis tempimasis prieš viršininkus ir savo aplinkos, (kaip lova, spintelė, kabykla) švarus laikymas daugeliui nepatiko ir jie nepaisė tvarkos. Rezultatai greit išryškėjo: už šautuvo neišvalymą arba už menką dulkelę jo vamzdyje, už neįtemptą lovą antklodę, už neužsegta munduro sagą ar nepakankamai taisyklingai pasisveikinimui pridėtą prie matiko ranką, sveikinant atėjusį viršininką, nubaus tieji siūbavo Mokyklos Budėtojo kambaryje steng-

damiesi nepajudėti ir neišeiti iš sustingimo pozos, stovėdami be akies mirksnio su šautuvu ant peties.

Dažnai toks šautuvo laikymas būdavo apsunkinamas uždedant karinę kuprinę su keliomis plytomis, o ant diržo užkabintais kastuvėliu, durtuvu ir pilnu šovinių šoviny nu. Po ilgos valandos cemento grindyse likdavo tamsūs karinių batų pėdsakai. O, taip! Sunkūs tai buvo laikai, bet vis dėlto mieli prisiminti, nes dabar suprato, jog ir tos baudos įėjo į mokslinimo programą.

Debesys dar neišsisklaido ir juose švino spalva tirštėja. Dunda žemė ar perkūnija debesyse? Ak, tai pratimų aikštė! Mano akys prirakintos prie anų vaizdų Mokyklos rajone. Saulutės spinduliams šildant munduras pavirsta į karštą kompresą. Sukandęs dantis ir nepaisydamas prakaito lašų veide muši koją, iškėlęs ją kone iki juosmens ir pilnu padu, tekst! — į ištryptą žemę. Vyresniojo kurso kariūnas instruktuoja. Jo balsas skardus, tarsi iš garsiakalbio. Dantų griežimas, tyli kančia, o dažnai ir negarsūs nusikeikimai palydi instruktoriaus komandas. "Aukščiau koją! Kojytę! Stipriau! Dėk pilnu padu, kaip su keptuve, kad tave paraliai!"

Verčiau žvilgteriu į šviesesnį debesi, kuris ramiai slenka melsva beribe dangaus erdve. Ką gi matau?

Nukirptagalviai kandidatai klausosi paskaitos. Taktikos dėstytojas generolas. Pats Mokyklos viršininkas dėsto, o mes stengiamės suprasti ir atsiminti tuos mums svetimus karinius terminus. Juos vos tik pradėjome pažinti iš statutų ir konspektų.

Aha! Rašomas klasės darbas iš pėstininkų taktikos jau praeityje. Šiandien generolas gražina visiems peržiūrėtus darbus. Žiūriu į savo lapą — jis išmargintas raudonu rašalu su tokiomis pastabomis: "Nesąmonės!" Arba: "Per ilgas įsakymas, be konkrečių duomenų!" Rašinio apačioje pažymys — vienetas su minusu, o ties juo priedas: "Tai nėra joks vado įsakymas, o kaž koks žurnalisto svaičiojimas!" Po pamokos sužinome, jog nė vienas iš mūsų negavome geresnio pažymio, kaip dvejetą su pliusu! Taigi, puolančiojo dalinio vado įsakymas savo kariams privalo būti trumpas, kondensuotas ir aiškus visais atžvilgiais — be jokių išvedžio-

jimų, aiškinimų ar komentarų. Supratome tada kodėl karinio vado šlifavimas Mokykloje turi tęstis dvejus metus (vėliau įvestas trijų metų kursas).

Ak, lauke būdavo daug smagiau! Žygiai, lauko pratimai, o ir apkasų kasimas lyg ir malonesnis, ypatinai kaime augusiems berneliams. . .

Kas gi tai? Debesys perplyšo! Trimitai! Šūviai... Juoda naktis, o tamsoje komanda — “Nedegti šviesos! Per minutę apsirengti! Graibomės, it neragiai apie pačią, o viršininkai rėkia baisiais balsais, komanduoja ir grasina. Nespėji nei apsiauti, nei į petnešas įsinerti, o jau komanda stoti rikiuotėn pilnoj aprangoj! Kur tau — nespėji ne tik šautuvą pasiimti, bet nerandi šalmo, munduro, batų ar autų. Viena koja apsiavęs atsistoji šalia kitų ir drebi smulkiu užguito žvėrelio virpėjimu. Suvoki, tiktai jog tai kažkoks nakties aliarmas, gal karas, pavojus! “Pasiruošti kautynėms!” bliauna balsas. Visi kulvirščia bildame geležiniais laiptais į rajoną, o čia kiti vyresniojo kurso viršininkai liepia gulti pozicijon, paruošti lengvąjį Brno kulkosvaidį. “Ką? Kulkosvaidį? Kur jį gauti?” Nespėji apie tai pasisakyti, kaip tave nustelbia komanda: “Šauk!” Deja, iš visos kuopos pasigirsta tik vienas šūvis. . . Ir tai, kaip sakoma, “Dievui į langus”, nesgi nešausi į viršininką. Tuoj pat pakelia mus iš purvyno, nes juk lauke lyja. . . Rikiuotėje po du gena mus į kazemetą. Čia iškamša soste dominuoja visą erdvę, o mums, susitraukusiems, išsigandusiems, vienas ant antro lipantiems liepiama lenktis, klauptis, tarsi kokiam stabui. Kai pagaliau liepiama grįžti į savo lovas, tai sužinome, jog tai buvo tradicinis “Vargelio tėvelio” aliarmas. Visas šis sąmyšis tik vyresniojo kurso išdaiga, savo “sadinčių” polinkių patenkinimas, pasijuokimas iš nepatyrusių, išgąsdintų naujokų. . .

Kitas debesėlis jau neša mano žvilgsnį pajūrin. Traukinys dunda ir Klaipėda čia pat. Kiekvienas privalėjome atlikti pulke kareivio stažą. Gyvenome kareivių tarpe.

Ak, kokie mieli kaimo vyrukai! Tokie naivūs, žali, o sykiu ir padaužos. Jų tarpe “senas vaiskas” žymiai vyriškesnis. Mažai gavę mokslo, arba ir visai jo neragavę, bet nuoširdūs šie žemaičiai. Štai, Jonauskis ir po tylos signalo dar kažką ilgai kalba žemu balsu savo kaimynui. Kiti nemiega, nejučiomis klausosi jo bumbėjimo. Pagaliau, puskarininkis, taipogi žemaitis, nebetenka kantrybės ir pasikelia savo guolyje. “Nustok burbuliuoti, Jonauski!” Kareivis tuoj drausmingai atsako: “Neburbuliuos, tamst skyrninke!”

Tik kaž kodėl kariūnai buvome čia lyg ir gerbiami kareivių tarpe.

Štai, matau šviesų debesėlj. Mano veide pasitenkinimo šypsena. Matau žymiai suvyriškėjusius, labiau savimi pasitikinčius draugus. Išleidžiamasis kursas jau gavo leitenanto žvaigždutes ir išvažinėjo į paskirtus dalinius. Tuo pačiu mes, iki šiol buvę tik kandidatai, esame pakelti į jaunesnįjį kursą, nors dar turime tuos pačius viršininkus. Jie dabar yra jau išleidžiamasis kursas. Deja, nežinau mūsų draugų nubyra — vienas negrįžtamai siunčiamas į džiovininkų sanatoriją; buvęs kareivis gražinamas atgal į pulką, iš kur buvo įstojęs, nes neparodė vado gabumų. Viršininkai geriau žino. . . Gaila net keliolikos iškritisusių. . . Užtat mes tampame viršininkais naujiems kandidatams, pajuntame savo vyresniškumą. Kai kas bando ant kandidatų “atsigriebti” ir patys kamuoja, keiksnoja rikiuotės pratimuose, reikalaudami aukščiau pakelti “kojytę”.

Aha, tie egzaminai vis kamuoja. Baigiant gimnaziją teko prakaituoti brandos atestatą gaunant, stojant Karo Mokyklon du egzaminai. Kandidatais būdami laikėme keliolika egzaminų į Pirmąjį kursą. Žinome, jog baigiant dviejų metų mokslinimąsi vėl teks laikyti jau galutinius egzaminus. . .

Praktika ir šaltu protu turi vadovautis vadas. Kautynių sąlygos sudaromos specialiose pratybose, Gaižiūnų poligone. Dundame traukiniu poligonan ir ten statomės sau palapines. Vidaus tvarka ir drausmė palieka toji pati. Griežta dienotvarkė, drausmė ir klusnumas.

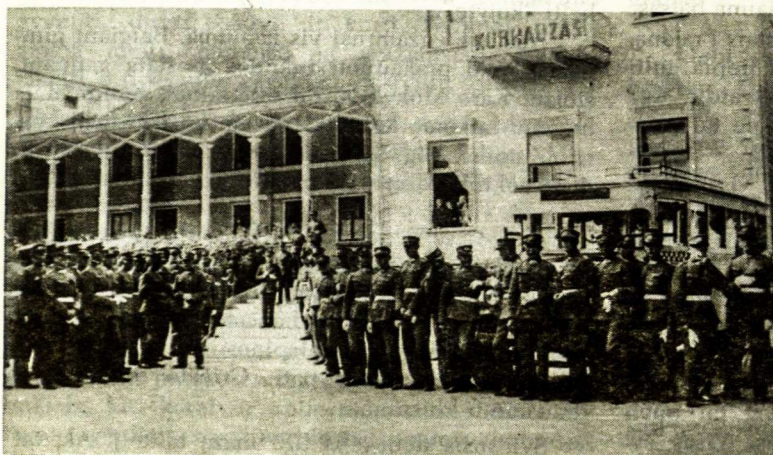
Šviesusis debesėlis turi mažą taškelį. Ak, tai mano šarkelė, prijunkusi prie mano palapinės. Dažnai ją lesinu kareiviška duona, girdau vandeniu. O ji, begėdė, mano šarkelė, vieną gražią dieną iškrėtė man pokštą! Rytą prausdamasis pasigedau savo sužiedotųjų žiedo, kurį buvau pasidėjęs ant kelmo. Medyje čaksėjo linksmoji mano draugė, lyg tyčiodamasi iš manęs! Įlipęs iki jos nuolatinės tupėjimo šakos, atradau ne tik savo žiedą, o ir daugiau žibančių smulkmenų.

Poligono dienos turėjo ir giedresnių prošvaisčių. Dainomis ir juokavimais lydėjome laisvalaikius. Jau Mokyklos kazematuose mėgome dainuoti ir net orkestrus vaizduoti savo balsais, o čia vyresniojo kurso iš seniau palikta tango žodžiais dainelė dažnai glostė mūsų klausą. Grįždami į Mokyklą dainavome: “Toli paliko Rūkla ir Tartokas, / Ir pilka Šilosėdų aukštuma. / Dabar jau žinom koks kuprinės smokas, / Ir kaip skani kareiviška sriuba. / O prisiminę tuos įdomius laikus / Ir tiek drauge praleistų valandų, / Mes siųsim

poligonan savo vaikus / Už metų kokių dvidešimt penkių . . . / Ai, ai, ai, ai, Buvo laikai!”

Grįžę toliau mokėmės, lavinomės, o rudenį — vėl egzaminai — jau į vyresnįjį kursą. Nors ir išvargę nuo rikiuotės, mankštos, žygio ar lauko pratimų, vakarais stengėmės atsiginti miego ir įsiskaityti į statutų paragrafus, įsisąmoninti taktikos, artilerijos, karo istorijos ir kitokių mokslų esmę, turėjome atsiminti ir mokėti atsakyti į duodamus klausimus raštu ir žodžiu.

Be karinės teorijos dalykų mokėmės ir praktiškų, kaip šaudymo iš šautuvų bei kulkosvaidžių, apkasų kasimo, kompasu ir busolės naudojimo, įvairių ginklų pažinimo, jojimo, o žiemą ir slidinėjimo pašliužomis Aukštosios Panemunės šlaituose.

XVI laidos kariūnų 1934 m. ekskursija Palangoje prie kurhauzo

Prieš mano akis šviesus ano meto debesėlis niūrijoje kazematų padangėje. Tai sekmadienis Mokyklos valgykloje. Lyg kokiame restorane, groja orkestras, kariūnai pietauja. Valgykla nepilna ir tik viena pamaina, nes daugumas kariūnų išleisti miestan. Pasilieka tik tokie, kurie neturi ką veikti mieste, arba nubaustieji neišėjimu. Retas kuris pasilieka pasimokymui. Užtat: valgyk čia kiek nori! Valgyklos budėtojas-kariūnas vadovauja merginoms-padaavėjoms kur jos turi nunešti sriubos vazą, ar papildomą mėsos patiekalo lėkštę. Pasilikusiems kariūnams tai savotiškas “atsigriebimas” už nubaudimą neišėjimu.

Išleidžiamieji į miestą turi praeiti eilę pasiruošimų: išlyginti kelnes, įsiūti palaidas sagas, prisūti švarią apikaklę, išsiblizginti štibletus, sutaisyti kelnes įtemptai laikančias gumas (stripkes), išsibaltinti diržą ir turėti baltutėles pirštines. Leidžiamojo raštelio gavimas priklauso nuo tiesioginių viršininkų, ir prašymas išleisti miestan pra-

sideda nuo skyrininko, paprastai, vyresniojo curso kariūno. Paskui eina per būrininką, kuopos viršilą, o šis, surinkęs visus prašymus, kreipiasi į būrio vadą, kuris sprendžia, ar galima tuos kariūnus išleisti pasiganyti civilinio gyvenimo pievoje. Šeštadienio rytą, tuoj po pusryčių, arba ir vėliau, visi išleistieji išsirikiuoja prie Mokyklos budėtojo raštinės, o jis išėjęs atidžiai patikrina visų apsirėngimą, jaunesniojo curso kariūnus čiumpa, ar gerai moka kariškai pasveikinti mieste sutiktuosius aukštesnio laipsnio kariūnus. Retai kuris sulaikomas nuo išėjimo šioje tikrinimo stadijoje, nes daugumas praeina pro šią Scillę ir Charibdę ir nuo Mokyklos vartų jau pasijunta visiškai laisvi.

Ak, neretai juodas debesėlis užkrisdavo ant pa-

sivėlinusių grįžti iš miesto. Kelios valandos su šautuvu, dažnai “šarvuotos”, vėliau skaudžiai atsi-rūgdavo . . . Ir toks debesėlis atkreipdavo kuopos vado, o dažnai ir bataliono vado dėmesį ir kariūno vardas patekdavo į “juodąjį” sarašą . . .

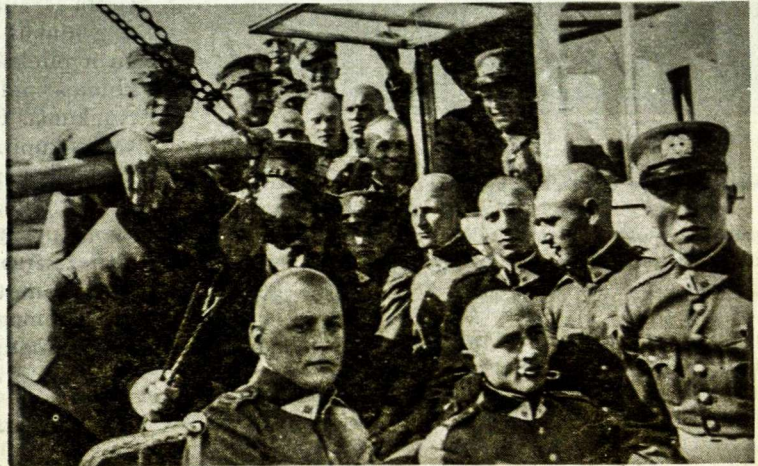
Pasirodo linksmas debesėlis, tik lengvai pri-dengdamas saulę — prieš akis Karo Mokyklos stadionas. Vykdoma sporto ir su visuomene susi-artinimo šventė. Žmonių minioje daugiausia gim-nės, šeimos nariai ir draugai, o svarbiausia drau-gės, su dėmesiu seka atlikėjus. Dalyvauja abiejų kursų rinktiniai atletai ir gimnastai, švytuodami turnikuose “saulėmis”, skriedami per “kumeles”, išsilankstydami paralelėse ar išdaigaudami žieduo-se. Lenktynės ir olimpinės lengvosios atletikos var-žybos su kitų dalinių atletais. Pagaliau įvyksta svarbiausias šventės susitikimas — futbolo run-gtynės su kaimyniniu pulku. Čia pasižymi mūsų

komandos miklusis, it beždžionė, vartininkas, o ir kiti žaidėjai prisidėjo prie pergalės. Užtat vėliau Mokyklos viršininko įsakymu vartininkas ir dar keli pasižymėję atletai buvo pakelti į aukštesnius kariūnų laipsnius.

— — — — —
 Audros debesys užklojo akiratį. Neramios žinios sukelia visą Karo Mokyklą jau tikrajam aliarmui. Užimtos pozicijos prieš kaimyninį pulką ir kitos strateginės vietos. Sukilimas prieš esamą vyriausybę greit palaužtas. Debesyse likosi tik tamsių sargybos naktų prie Aukštosios Panemunės tilto prisiminimai. Užtat Mokyklos viršininkas pasišalina iš pareigų, nes nerviškai įvykių sukrėstas fiziškai nebegali eiti uždėtos naštos. Kas, kaip ir

visai pėstininkų raitajai komandai! Pėstininkai pralenkė kavaleristus ir artilerijos aspirantus, kurie nuolat tik ir jodinėdavo! Mūsų šauniamajam penketukui įsakyta siūti naujas kavaleristų uniformas ir jie penki buvo vieninteliai mūsų laidoje raitininkais išleistieji. Tai tikras pasididžiavimas ir garbė mūsų laidai!

Vis šviesyn eina debesys, vis retėja ir mėlyno dangaus lopai didėja. Saulė vis skaisčiau šviečia begalinėje tolybėje. Smagi žinia pereina per mūsų išleidžiamąjį kursą — turėsime ekskursiją garlaiviu, Nemuno vaga žemyn. Išsidažė diržus ir išsiplovė baltas pirštines, su mažais lagaminėliais sėdome garlaivin. Kokia graži mūsų Tėvynė! Slenka pro šalį vaizdai — Kulautuva, Raudondvaris su pilimi

XVI laidos kariūnai ekskursijoje Nemunu garlaiviu "Kęstutis" 1934 m.

kodėl bandė versti valdžią — sužinota vėliau. Bet šaukštai po pietų ir per vėlu būtų stoti kurion nors politinén pusén . . .

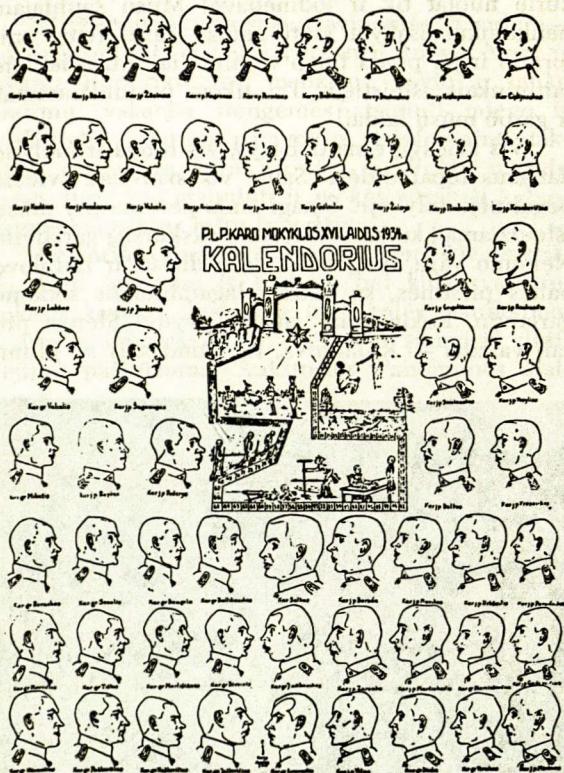
Aha! Šviesus, didelis ir nustaikingas debesėlis sliuogia melsva padange. Mokykloje konkūrai — arklių lenktynės. Dalyvauja būsimeji kavaleristai iš jaunesniojo kurso, artileristai kariūnai-aspirantai, žadėdami dalintis pirmąsias vietas. Savo sugebėjimus joti ir arklus valdyti nori parodyti ir mūsų laidos pėstininkai. Penki geresnieji jojikai, instruktoriaus parinkti, stoja į pradmę šalia žymiai patyrusių profesionalų. Ratas po rato, vienas po kito prasiveržia mūsų jojikai! Žiūrovai jaudinasi. Per dvejus metus mūsų pėstininkai spėjo įprasti prie balno! Kažkuris viršininkas šnabžda, jei laimėsite lenktynes, tai būsite pasiūsti į kavalerijos pulkus. Tai labai gera paskata, nors jau jiems siuvamos pėstininkų karininkų uniformos. Aha! Jau arti baigmė, o priekyje lekia mūsų jojikai ir pirmieji pralekia baigmės liniją, atnešdami pergalę

kalne, Vilkija. Pirmasis išlipimas į krantą Jurbarke. Su išmoktomis iš muziko-pedagogo dainomis darniai žygiuojame miesto gatvėmis. Būriai žmonių abejose gatvių pusėse stebi ir šypsniais bei mostais sveikina mus, gėrisi gerai skambančia daina, jos žodžiais, tvirtu ir darniu mūsų žingsniu. Toliau Rambyno kalnas taip pat su dainomis pasiektas, palvdimas didelio vaikų būrio. O štai ir Kuršių Marios! Kokia vandens platybė! Nemuno vaga čia visiškai dingsta, o vanduo jau sūrokas.

Klaipėdos gatvėse vėl su daina ir lydinčia minia žygiavome iki uosto. Bandėme plaukti vieninteliu pajūrio sargybos laivu. Tai visas mūsų tėvynės laivynas . . . Užtat Baltijos jūros grožis neapsakomas! Žalsvos bangos, baltas smėlis kopomis susiklostęs pajūryje, papuoštas retomis smilgomis ir krūmokšniais. Birutės kalnas leidžia iš aukščiau stebėti pro pušų kamienus tolumoje besiritančias į krantą putas bangų keteras.

Saulė jau apšviečia visiškai gryną melsvą be-

LIETUVOS KARO MOKYKLOS XVI LAIDOS KALENDORIUS,
KARIŪNO A. MIRONO PIEŠINYS

XVI laidos KALENDORIUS, kariūno A. Mirono piešinys

ribę ir glamonėja spinduliais žaisdama baltutėliame Nidos kopų smėlyje. Mūsų pėdsakai dingsta užberiami kreidos baltumo miltais ir nepaliekame čia savo buvimo liudytojų, nes vėjas supusto, sulygina mūsų pėdsakus. Dirba fotografijos aparatai, tai bent nuotraukose įamžinsime, kad esame čia buvę.

Grįžimas Nemunu aukštyr, apleidžiant pasakišką Klaipėdos kraštą, mūsų nenuliūdina, nes liko tik kelios dienos ir būsime jaunesnieji leitenantai! Pagaliau pasieksime ko troškome! Kai Valstybės Prezidentas, legendarinis mūsų laisvės atgavimo kovotojas, kardu paliečia petį, kiekvienas jaučiame esą pašvęsti riterių luoman. Krūtinėje plazda vos sulaikomas susijaudinimas, kad, štai, jau esi vadas, karininkas! Nors dar jaunas, vos tik "iškeptas", bet būsi kareivių viršininkas, mokytojas, globėjas ir vadovas. Vargai baigti. Šešiasdešimt kolegų gavo žvaigždutes šventimus ir naujutėliais mundurais, išblizgintais batais skirstysimės į skirtus dalinius. Vienas nepakankamai pasirošęs išleidžiamas tik vyresniojo puskarininkio laipsniu, bet po metų ir jis buvo pakeltas į ka-

rininko laipsnį. Gaila jo, nes jis vienas nedalyvauja mūsų išleistuvėse, o tyliai apleidžia Mokyklą. Gerai, kad nėra daugiau atkritusių.

Paliekame Mokykloje savo pėdsakus vieno iš mūsų pieštais dviem kuopų "Kalendoriais". Tai kasdien užbraukiamų skaičiuojamų dienų matuoklis, artinantis prie 1934 metų rugsėjo 16 dienos. Piešėjas įamžino visų nukirptagalvių profilius. Nežinia, kur tie kalendoriai dabar... Ar kabo Vėliavų salėje, kur dažnai teko eiti vėliavos sargybą? O gal sunaikinti?

Mokyklos baigimo balius salėje vainikavo mūsų triumfo dieną. Merginas šokdindami jautėmės laimingi, o sykiu giliai krūtinę slėgė nežinomybė ir būsimumų sunkių pareigų ir atsakominguo nu-jautimas, auklėjant tėvynei naujus karius.

Sunkūs ir juodi debesys, perkūnija čaižo dangų ir pliekia mūsų laukus, sodybas ir miškus. Užklumpa nelauktas jungas, nepakeliamai svetima tvankuma. Raudoni skudurai užgožia Trispalvę, o širdys kupinos įsiutimo, gailesčio ir bergždžio veržimosi kovon...

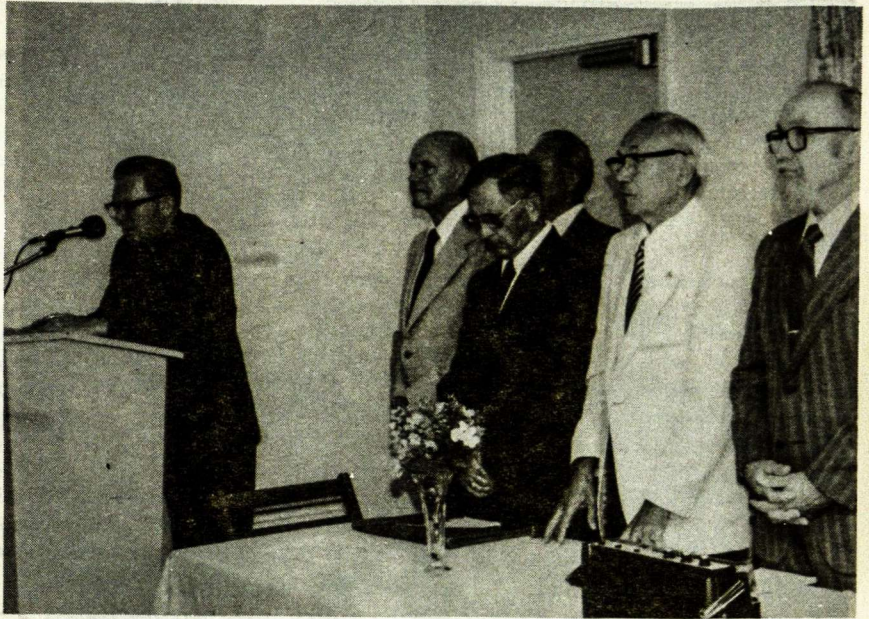
Ak, jau daug laiko praslinko nuo tų juodų dienų per gyvenimo audras. Tebelaikome savyje pagiežą ir protestą, bet laikas išdildo juk viską... Jau 50 metų skiria mus nuo žvaigždutes gavimo ceremonijų, bet širdyse liko tik malonus anų dviejų metų vargų ir džiaugsmų atsiminimas. Ir niekas jo iš mūsų atminties neišraus!

LAIŠKAS KARIO REDAKTORIUI

Jau kelios dienos po suvažiavimo, o akyse dar brangūs ir mieli kolegų veidai. Po 50 metų nemačiau Viktoro Permino, o aerodrome jį pamatęs išeinantį iš lėktuvo tuoj atpažinau! Žinoma, visi mes 50 metų esame senesni, tai ir mūsų veidai raukšlėti, plaukai žili, o ir stuomenys solidūs, tik gal kai kurio nugara jau nebeišsitiesia... Nuvažiavome mudu su Kugrenu pasitikti Perminą. Pats Kugrenas Marijonas atvyko iš Anglijos su žmona dieną anksčiau už mane. Atvykau porą dienų prieš mūsų laidos suvažiavimą, kad galėčiau kuo nors pagelbėti viso šio subuvimo iniciatoriui Kazimierui Urbšaičiui. Su juo kelis metus susirašinėjome ir planavome, o susitikę ir gyvu žodžiu diskutavome galimybes. Deja, per tas distusijų dienas ir metus ne vienas mūsų laidos draugų iškeliavo ten, iš kur niekas nebegrįžta į šią žemę...

Per sekančias porą dienų atvyko ir daugiau mūsų suvažiavimo dalyvių. Vieni sustojo privačiai, pas gimines ar draugus, bet trims be žmonių atvykusiems, kaip Perminui, Krosniūnui ir Poderiui, buvo paruošti trys motelio kambariai St. Petersburg Beach mieste, visai netoli pajūrio, jeigu Meksikos įlanką galima vadinti jūra. Vieną vakarą susirinkome tik penkiese,

P.L.P. Karo Mokyklos XVI laidos suvažiavime St. Petersburg, Fla., invokaciją skaito kun. V. Zakaras. Stovi (iš k.): M. Kugrenas, A. Mironas, K. Urbšaitis, B. Poderys ir S. Krosniūnas

bet visi su žmonomis, pas Urbšaičius ir pasivašinėme ponios Stasės gaminiiais, pasišnekėjome ir pasitarėme apie suvažiavimo programą ir tvarką. Programa buvo mudviejų su Kazimieru jau anksčiau numatyta, tai dabai tik pristatėme ją kaip ir patvirtinti. Visi su ja sutiko Kugrenas jau iš Anglijos buvo atsiliepęs su dideliu entuziazmu ir iš anksto užsisakė lėktuvą į Ameriką. Stasys Krosniūnas buvo numatytas paskaitą skaityti, tačiau šiame suėjome jis dar nedalyvavo. Kiek buvome nustebinti jauniausiojo mūsų kolegos pasiruošimu skaityti mums, vyresniems, rimto pabūdžio paskaitą, todėl visi to laukėme. Henrikas Valiulis su žmonele Gailute mums su Kazimieru buvo lengviau pasiekiamas, nes gyvena Čikagoje. Dabar jis pritarė mūsų darbo tvarkei. O Jonas Navikas su žmona Liza (Lizų turėjome ši vakarą dvi, nes ir Kugreno žmonos vardas Liza, arba Elzbieta) taip pat nieko prieš mūsų numatytą programą neturėjo. Tik prasitarė, kad jis norėtų suvažiavime pakalbėti apie Šv. Mergelės apreiškimus ir perspėjimus žmonijai. Mat, būdamas giliai tikintis ir net turėjęs 4 vizijas apie mūsų Tėvynės ateitį, Jonas troško būti išklaustas. Deja, tam neatsirado progos per visą suvažiavimo periodą nes nuotaika buvo pakili ir jis, matyti, nenorėjo jos sudrumsti.

Dieną prieš suvažiavimą susirinkome viename motelio kambaryje visi aštuoni jubilatai — Stasys Krosniūnas, Marijonas Kugrenas, Jonas Navikas, Viktoras Perminas, Bernardas Poderys, Kazimieras Urbšaitis, Henrikas Valiulis ir aš — visi be žmonių. Rimtai ir tvarkingai aptarėme visą suvažiavimo programą, apsvarstydami ir jos detales. Kai kas vaišinosi alučiu, o "viengungiai" dalyviai apsirūpino maistu, Kazimiero pavėžinti į krautuve.

Pats suvažiavimas įvyko rugsėjo 8 dieną, šeštadienį, St. Petersburgo Lietuvių Klubu mažojoje salėje.

Laikas — 10 val. ryto, bet pradėtas vos su kelių minučių pavėlavimu.

Suvažiavimą atidarė iniciatorius, aviacijos kapitonas Kazimieras Urbšaitis, apgailėdamas, kad jame negalėjo dalyvauti keletas gyvųjų, bet sergančių mūsų kolegų, gyvenančių JAV-ėse ("Kario" Red. Z. Raulinaitis, Bronius Balčiūnas ir Vincas Klevas), o taip pat negalėjo atvykti ir Australijoje gyvenantieji trys draugai — Vladas Biveinis, Pranas Mikužis ir tik neseniai iš nežinomybės išniręs Antanas Gudelis (Gudelevičius). Invokacijai sukalbėti suvažiavimo vedėjas pakvietė kun. Zakarą (jis yra baigęs aspirantų laidą), ir jis jautriais žodžiais kreipėsi į susirinkusiųjų širdis melddamas Visagalio pagalbos ir palaimos.

Jaudinantį išpūdį susirinkusiems negausiems žiūrovams ir artimesiems teikė Patikrinimas. Visi aštuoni jubilatai buvome susėdę prie stalo — galuose buvę Karo Mokykloje vyresnieji pareigūnai-viršilos — Viktoras Perminas šaukė iš visos laidos sąrašo pavardėmis. o kitame stalo gale atsakydavo už nesančius Marijonas Kugrenas. Šalia jo ir aš su savo rekordavimo aparatu jam žinau šį Patikrinimą ir visą Suvažiavimo eigą. Iš 60 baigusiujų XVI laidą karininkų buvome tik aštuoni, o su likusiais gyvais vos 14, neskaitant ok. Lietuvoje tebegyvenančio Felikso Tiškaus. Gal ir daugiau draugų išliko, bet gal paliege, kaip man žinoma dėl Kazio Rapšio, o gal nenori skelbtis buvę "buržuazinės" Lietuvos karininkai, Ypač skaudu buvo girdėti Kugreną atsakant — miręs, žuvęs, išvežtas, dingęs be žinios... Kiekvienas dalyvavusiųjų sėdėjome, o iššaukus atsistojome atsiliepdami kariškuoju "aš". Žiūrovai kiekvieną atsistojusį pagerbdavo plojimu, tarsi mes kokie aktoriai vaidiname herojus ar didžiuojamės išlikę gyvi...

Patikrinimui pasibaigus Kazimieras vėl pakvietė kun. Zakarą sukalbėti maldą už mirusius ir žuvusius

XVI laidos suvažiavimo dalyviai (klūpo, iš k.): S. Krosniūnas, A. Mironas ir K. Urbšaitis. Stovi: V. Perminas, J. Navikas, H. Valiulis, M. Kugrenas ir B. Poderys

mūsų draugus, o visi salėje atsistojo tylos valandėlei. Tada Kazimieras pakvietė Stasį Krosniūną skaityti paskaitą. Paskaita truko apie valandą laiko. Joje prelegentas atpasakojo ir visi mes sykiu išgyvenome anuos įjungimo į sovietinę armiją laikus. Po paskaitos K. Urbšaitis atsiklausė žiūrovų, ar daryti pertrauką dabar, ar dar išklausti trumpesnės paskaitos, kurią prelegentas yra paruošęs ir programoje numatyta skaityti. Tai V. Žilinsko, buv. Švedijoje diplomato, atsiminimai apie sovietams atiduotus pabaltiečių pabėgėlius, ieškojusius kaimyninėje valstybėje prieglobsčio nuo žiaurios bolševikų valdžios persekiojimų. Žiūrovai „nubalsavo“ plojimu už paskaitą, o po jos buvo paskelbta pertrauka 45 minutėms. Ir dalyviai, ir žiūrovai išsibarstė po kitas Klubo patalpas, kur buvo paruoštos lengvos vaišės ir užkandžiai.

Po pertraukos Kazimieras Urbšaitis tęsė toliau vadovavimą suvažiavimui ir perskaitė gautus suvažiavimui sveikinimus. Nė vienas iš buvusiųjų Karo Mokykloje lektorių ar kadro karininkų nedalyvavo, nors keli žinomi gyvi buvo pakviesti raštu dalyvauti. Tačiau visi paveikino suvažiavimą ilgesniu ar trumpesniu žodžiu — gen. St. Raštikis, gen. V. Mieželis, plk. K. Dabulevičius, plk. J. Andrius, mjr. V. Petkūnas (iš Australijos) ir du mūsų „australiečiai“ — P. Mikužis ir V. Biveinis. Vladas Biveinis pridėjo prie sveikinimo ir kaligrafiškai aprašytus vaizdus: Karo Mokyklos vartų nuotrauką ir vaizdelį iš mūsų gyvenimo kareivinėse. Tik vieno buvusios kadros karininko (kpt. A. Audronio) sveikinimas buvo gautas pavėluotai ir vėliau perskaitytas restorane, kur buvo suruošti pietūs. Šalių kuopas ir L. Klubo vardu žodžiu sveikino A. Gudonis.

Po sveikinimų buvau pakviestas paskaityti savo atsiminimų, kuriuos pavadinau „Vargų ir džiangsmų debė-

sėliais“. Tai buvo II suvažiavimo dalies kaip ir linksmesnė, arba meninė dalis, nes po manęs joje dalyvavo ir mano žmona, aktorė Ona, paskaitydama ištrauką iš premijuotos novelės „Miške“. Turinyje — M. K. Čiurlionio blaškymosi laikotarpis Palangoje pereinant iš muzikos į dailę. Jai baigus skaityti prisidėjau prie jos ir mudu abu paskaitėme mano trumpą eilėraščių „Ji prisikels“, kuris buvo įdėtas „Karyje“ 1982 m. Nr. 9. Mums baigus, Kazimieras pakvietė visus esančius sugiedoti Tautos Himną, nes tuo suvažiavimo iškilmingoji ir oficialioji dalis buvo baigta.

Sekmadienį 1 val. išklausėme Šv. Vardo bažnyčioje (Gulfport, Fl) lietuviškų pamaldų, kun. Zakarui atnašaujant ir tarus pritaikytą pamokslą, o po pamaldų visi gyventojai ir svečiai vykomė vėl į Lietuvį Klubą, kur didžiojoje salėje pietų metu įvyko Tautos Šventės minėjimas, vadovaujant vietos „Romo Kalantos“ šalių kuopos pirmininkui A. Gudoniui. Po žurn. Jurgio Janušaičio įdomios ir neilgos paskaitos apie pačią šventės esmę ir apie mūsų uždavinius kovojant dėl savo tautos laisvės mudu su žmona paskaitėme Č. Gedgaudo knygoje atspausdintą senovinę „Sauluvonės raudą“, prieš mus dar dviem vietos deklamuotojams atlikus po trumpą eilėraščių. Deja jų pavardžių neatsimenu, tai tebūnie man atleista, kad jų nepaminėsiu. Meninė programa buvo baigta akt. Onytės paskaityta legenda „Varpas gauduonis“, iš mano romano „Miršta tik žmonės“. Tai neįeina į mūsų laidos suvažiavimo programą, bet visi mes salėje dalyvavome pietuose, o jų metu A. Gudonio buvome po vieną pristatyti žiūrovams. Atidarydamas šventę A. Gudonis pakartojė sveikinimus XVI I. suvažiavimui.

Tikrasis ir artimesnis suvažiavimas įvyko pirmadienį Kazio ir Stasės Urbšaičių namuose 12 val. Susirinkome visi, vieni su žmonomis, kiti be jų. Buvo pakviesti ir prelegentas V Žilinskas, ir žurnalistų Sąjungos pirmininkas Jurgis Janušaitis, ir viena kita kaimynė pagelbėti negaluojančiai šeimininkei. Vaisės buvo suneštinės, kas įrodo St. Peterburgo lietuvių sugyvenimą ir draugiškumą.

Privačiai ir asmeniškai bendraujant, šnekučiuojantis, stiprinantis maistu ir kas gali, gėrimais, valandos skrido tartum sparnuotasis pegasas. Retkarčiais Kazimieras paprašydavo dėmesio ir kuris nors iš mūsų papasakodavo įdomų ar linksmą nuotykėlį iš Karo Mokyklos laimingų ir neužmirštamų laikų. Šeštadienį restorane nesusidarė jaukesnė nuotaika pietaujant, nes patalpa tiktai pusine pertvara buvo atskirta nuo kitos salės ir vieno kito iš draugų bandyti pokštai nesukėlė ypatingo atgarsio. Iš pat pradžių nuotaiką suzlugdė ilgas laukimas prieangy, nes patalpa dar nebuvo paruošta... Tik šis vienas mažas

tamsus debesėlis tebuvo mūsų suvažiavime. Ypač smagu buvo pas Urbšaičius. Čia visi mes nusiuntėme nesantiems kolegoms sveikinimus ir linkėjimus sveikti, o kitą dieną mudu su Kazimieru paruošėme padėkas ir mus sveikinusiems lektoriams ir viršininkams. Išsiskyrimas buvo kur kas skaudesnis, nes jutome, kad kitą kartą jau nebesusirinksime, o gal ir iš viso nebesimatsime, nes kitos tokios progos nebebus...

Šitaip prabėgo ilgai lauktas ir ruoštas suvažiavimas, kuris įamžintas tik kai kuriomis nuotraukomis ir įrekordavimu juostoje. Praslinks dar 10 metų, o greičiausia jau liksime nebe aštuoni, o žymiai, žymiai mažiau. Todėl spaudos puslapiuose paminėtas mūsų suvažiavimas bus jau ilgam atsiminimui ne tik mums patiems, bet ir plačiajai visuomenei, o ypač kronikininkams bei istorikams. Gaila, kad iš "Kario" redakcijos narių nė vienas neatvyko dalyvauti mūsų šventėje, kuri liks mūsų širdyse iki pat mūsų gyvenimo kelio pabaigos.

Andrius Mironas

PRENUMERATOS

Artinasi šių metų pabaiga. Su aštuntuoju KARIO numeriu išsiuntėme užsienų skaitytojams korteles su vokais priminti, kad jau metas užsimokėti už 1985 metus. Susimokėję jau už ateinančius metus, nekreipkite dėmesio į šią kortelę. Taip pat primename, kad prenumeratos mokesčiai 1985 m. yra tas pats — \$17.00. (Prijungta prie prenumeratos kad ir mažiausia auka KARIO leidimą pratęsti labai būtina ir reikšminga).

KARIO leidimo išlaidos kas mėnesį didėja. Iki šiol išsilaikėme tik duosniųjų aukomis. Skatiname ir abejojančius prie bendro darbo prisijungti bent ir maža aukele. KARYS savo istorine moksline medžiaga, praeities atsiminimais, dabartinio mūsų gyvenimo visuose kontinentuose iliustracija mus apjungia į vieną dirbančią šeimą mūsų tautos ateičiai. Taigi, ir kultūros rūpesčiai turi gulti vienodai ant visų pečių.

Už jūsų duosnumą šiais metais KARIO leidėjai, redaktoriai ir administratoriai reiškia nuoširdžią padėką, linkėdami ateinančiais metais visiems sėkmės.

Su devintuoju KARIO numeriu lapkričio pabaigoje bus išsiųsta prenumeratos mokesčiams kortelės su vokais JAV skaitytojams.

P.L.P. KARO MOKYKLOS XVI LAIDOS SUKAKTUVINIO PENKIASDEŠIMTMEČIO STATISTIKA

XVI Laidą išleidžiant 1934.IX.16 Sąrašuose	61
Žuvusių ir nužudytų	9
Išvežtų į Sibirą	10
Mirusių	14
Gyvena ok. Lietuvoje	3
Gyvena Anglijoje	1
Gyvena Australijoje	3
Gyvena J.A. Valstybėse	11
Likimas nežinomas	10

A. A. JONUI GEČIAUSKUI

Lietuvoje mirus, jo broliui ramovėnui MYKOLUI GEČIAUSKUI reiškiamo nuoširdžią užuojautą.

*Gabrielė ir Antanas Bakšiai
Zita ir Benediktas Dapkai
Rasa ir Lionginas Kapeckai
Antanas Kuprys
Marija ir Adolfas Maslauskai
Konstancija ir Vacl. Nenortai
Pranas Stankus
Izabelė ir Petras Simanauskai*

JUOZAS MIKŠTAS

VĒLINĒS

*Kapų kapais nuklota mūsų žemė.
Su kryžiais — dar daugiau — be jų.
Ir šlama medžių lapai pasaką neramią,
Ir baras su rudens vėju.*

*Tai Vėlinės!
Jos Jūsų, kurie žuvot kacetuose ir Taigoj!
Šį vakarą, sugrįškit į Lietuvą—
Kovot ji dar nebaigus . . .*

*Sustokite Jūs, šventos vėlės,
Visu didžiuoju Frontu
Ir klauskite:
Kodėl mums laisvė nesikėlė?—
(Kai mes to klausiam — “nesupranta” . . .)*

*Klausykit — tu šauni, Amerika,
Jūs Gotai, Frankai, Britai!—
Mes kupiną išgėrėm kančios kieliką,
Išgėrėm jį ir . . . kritom.*

*Bet ar veltui mes kraują liejom
Rainiuos, Červenėj, Pravieniškiuos,
Mirėm Gulaguos, išbadėję . . .
Kodėl, Pasaulio Jūs Didieji,
Prabilti nesiryžtat?!*

AMERIKIEČIŲ RIKIUOTĖS PROJEKTAS LIETUVOS ‘KARIUOMENĖJE

Ant. Kenstavičius

Įvesti amerikiečių rikiuotę Lietuvos kariuomenėje buvo pasiūlęs gen. št. mjr. Grinius, buv. Respublikos prezidento dr. K. Griniaus sūnus. Tai buvo 1929 m. pavasario pradžioje, kai kurie Kauno užmiesčių ir Garliavos apylinkių ūkininkai jau buvo pradėję ruošti žemę sėjai.

Lietuvos kariuomenėje tada buvo įvesta tankinė rikiuotė: rikiavimasis linijon, eilėn, gretų dvejinimas, žygiavimas po keturis į koją. Kilo projektas tą panaikinti ir įvesti amerikonišką rikiuotę.

Praktiškam amerikietiškos rikiuotės pademonstravimui, o svarbiausia, jos tinkamumą išbandyti žygyje ir lauko pratimuose, buvo paskirta Karo Mokyklos kariūnų — aspirantų IV laida, apie 100 vyrų kuopa, vadovaujama kuopos vado kpt. Karolio Dabulevičiaus. Tos kuopos sudėtyje ir man teko būti.

Mokyklos ginklų sandėlio viršininkas ltn. Jonas Tapulionis mums išdavė karo metui nustatytą kovos šovinių normą, rankines granatas, dujo-

kaukes ir, bendrai, viską, kas kovotojui privaloma turėti ir neštis žygyje. Karininkų komisija viską stebėjo ir tikrino. Pasvėrus apginklavimą ir visą šarvuotę, gavosi 32 kg svorio krūvis, o nešančiam Brno kulkosvaidį, dar ir daugiau.

Rikiuodavomės iš karto trim eilėmis, vienas nuo kito per ištiesios kairės rankos atstumą. Žygyje žengėme vienas nuo kito žingsnio atstume. Tada kuopa išsitiesdavo dvigubai ilgiau, negu žygiuojant sudvejintomis gretomis ir žygiuojant į koją.

Lauko pratimai truko kelias dienas. Dar prieš 14:00 val. išsirikiavę priešais Karo Mokyklą laukdavome atvykstančių gen. št. karininkų. Visą stebėdavo Karo Mokyklos viršininkas plk. Jurgaitis, Mokyklos inspektorius plk. ltn. Musteikis ir bataliono vadas mjr. Kazitėnas.

Pirmą pratimų dieną, stebintiems karininkams pademonstravome persirikiavimą į amerikietišką rikiuotę. Visiems girdint, gen. št. mjr. Grinius perskaitydavo tos dienos pratimą — uždavinį. Mūsų kuopa dažniausiai vaizduodavo žygiuojančios divizijos šoninę apsaugą. Jiesios kaimelį pražygiavus, būdavo išsiunčiami kuopos žygio apsaugos patuliai. Saulei artė-

jant prie nusileidimo būdavo pastebimos tariamo priešo lauko sargybos, arba užtvaros. Jas nublokšti, tos dienos uždaviniui atlikti, mjr. Grinius iš mūsų pačių kariūnų — aspirantų skirdavo viršininkus į karininkų vietas. Ta naujovė davė progos kai kuriem iš mūsų pareikšti savo iniciatyvą.

Nubloškus “priešą” būdavo trumpai nagrinėjamos pastebėtos klaidos, bei netikslumai. Kas būdavo atlikta gerai, tas nebuvo minima.

Susėdę ant vieškelio griovio šlaitų, čia pat ir pavalgydavome vakarienę, būtent, duonmaišyje atsineštą sumuštinį ir gertuvėje turėtą kavą.

Žygis atgal eidavo lyg ir sparčiau, bet jau prietemoje. Dėl didelio kuopos išsitiesimo, kairysis jos sparnas kojos takto neišlaikydavo, maišydavo koją. Į savo kareivines Panemunėje grįždavome jau sutemus. Vakarinis patikrinimas būdavo, tačiau nei maldos, nei himno nebegiedodavome. Kol tie pratimai vyko, leisdavo pamiegoti vieną valandą ilgiau ir nekeldavo rytinei gimnastikai.

Prabėgo jau 55 metai ir daug kas liko pamiřšta. Kodėl amerikiečių rikiuotė nebuvo įvesta Lietuvos kariuomenėje, gal kas nors kitas parašys. □

Redaguoja —
S. Kaunellėnė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREM TIES TRIMITAS

PER AUKAS Į LAISVĘ

A. VALIUŠKIS

Nenuvertinant nusipelnusių asmenų pagerbimo įvairių sukakčių proga, reikšmingesni yra sąjūdžių, organizacijų, o ypač platesni tautos mastu minėjimai. Viena iš tokių yra Lietuvos kariuomenės 66-rių metų įkūrimo sukaktis. Ne tik kiti nieko nežinos apie mūsų tautos svarbius įvykius, bet ir mes patys, laikui bėgant, juos primiršime, jei nuolat neatsinaujinsime. Istorijos lapai gausėja, prisiminimo verti istoriniai, lemtingi įvykiai daugėja tautos nelaimių dienose. Iš praeities semiamės stiprybės ir ryžto lietuvių išlaikymui ir kovai už laisvę. Stipresnio sąmoningo tautos dvasios supratimo, jos įvertinimo, atsparumo išlikti lietuviams reikia šiandien, kada pavergėjas yra pavojingesnis, žiauresnis, klastingesnis, negu anksčiau.

Visų sričių pasišventėliai lietuviai, Basanavičiaus vadovaujamoje Lietuvos Taryboje, 1918 m. vasario 16 d. paskelbė Lietuvos nepriklausomybę Vilniuje, o lietuviai kariai savanoriai savo krauju istorinį paskelbimo aktą apgynė, jį įgyvendino, sesėms — broliams laisvą gyvenimą užtikrino.

Vos dvylika dienų po laikinosios vyriausybės sudarymo buvo pradėta organizuoti Lietuvos kariuomenė: 1918 m. lapkričio 23 buvo išleistas pirmasis įsakymas kariuomenei. Trejų metų pastangom ir gyvybių aukom nepriklausomybė buvo nuo pasikėsintojų apginta. Tarptautiniais pripažinimais Lietuva buvo priimta į nepriklausomų savarankiškų valstybių šeimą.

Garbingos ir narsios lietuvių kario tradicijos siekia senus laikus: Žalgirio mūšio pergalė, Vytautui vadovaujant sustabdė kryžiaus karus prieš Lietuvą, sudavė pirmą smūgį vokiškam "Drang nach Osten". Vienos mūšiu buvo sustabdytas turkų antplūdis į Vakarus. Apie tai tada visa Europa kalbėjo.

Mūsų kariuomenės tikslas visais laikais buvo

ginti savo kraštą, o ne kitus užkariauti; laimėję lemtingus mūšius netiesioginiai ir kaimynus nuo užpuolikų apsaugodavom. Lietuvis nėra militaristas, bet dėl laisvės kovojo, kovoja ir ateity kovos, nes net vergijoje jis negimsta vergu. Istoriniai faktai tai patvirtina, o rusų politrukai dar ne visur priėjo istorinių duomenų falsifikuoti, kaip tai gėdingai vykdė ypatingų tardymų įstaiga (OSI), persekiodama nekaltuosius.

Lietuvos kariuomenė kūrėsi labai sunkiomis sąlygomis, nes 1918 m. pabaigoje I Pasauliniam karui pasibaigus, vokiečiai traukėsi iš Lietuvos, o jų pėdomis žygiavo rusų raudonoji armija tikslu užgrobti mūsų žemę. Laimėję revoliuciją Rusijoje, bolševikai sunaikino ar privertė išsiskirstyti lietuvių suorganizuotus batalionus. Toms Lietuvai gelbėti pastangoms žlugus, kariuomenės užuomazgą Lietuvoje nulėmė savanoriai ir visos tautos laisvės šauksmas. Kai savanoris karininkas buvo paskirtas 1-mo pėst. pulko vadu, teturėjome vos 24 šautuvus. Laisvės kovų metu įsikūrė šauliai, tai lyg antroji kariuomenė.

Su tarptautiniais organais Lietuvos vyriausybė skaitėsi net kai mums žalingi reikalavimai buvo statomi, pavz., po Širvintų - Giedraičių kautynių laimėjimo. Ne taip yra šiandien, niekam neklausant, pačios Jungtinės Tautos praranda savo principus. Trumpai silpnieji tesidžiaugia atgautąją laisvę, — raudonoji meška tuojuo juos praryja.

Literatūroje lietuviai kariai aprašomi nuo senovės laikų, kaip pasižymėję narsumu kovų laukuose, žodžio laikymu sutarčių vykdyme. Kitaip elgiasi mūsų kaimynai. Todėl pritariant kovai prieš bendrą okupantą rusą, atsargumo dėlei negalime pamiršti lenkų klastingumo, ypač kai patys būdami nelaisvėje, tikisi pasilaikyti vakarines sienas ir svajoja grįžti į Vilnių.

Šalia savanorių kūrėjų, šaulių ir reguliarios kariuomenės, partizanai taip pat guldė galvas už

Tėvynę. O 1941 m. visos tautos sukilimo metu partizanai trumpam laikui iškovoję laisvę, 10 metų tęsė ginkluotą pasipriešinimą prieš raudonąjį pavergėją. Žudymai, trėmimai į Sibiro taigas lėtai kankinių mirčiai jų negąsdino. Toji nepalaužiama laisvės dvasia buvo įdiegta nepriklausomoje Lietuvoje per porą dešimtmečių. Laisvės ilgesys tebėra gyvas. Partizanai tebekovoja ir šiandien pavergtoje tėvynėje, tik nebe kulipkų ugnimi, bet dvasine jėga, kuri yra pats galingiausias ginklas! Tai kariai disidentai. "Laikykis tauta, tvirtink savo dvasines jėgas. Tavo prisikėlimas artėja", pasakė a.a. kun. Stasys Yla savo paskutiniame pamoksle buvusių politinių kalinių, savo kančios draugų, suvažiavime Čikagoje. Pavergtieji vykdo kun. Ylos paskutiniuosius žodžius. Iševija deda pastangas lietuvybės tęstinumui išlaikyti, šaukiasi į pasaulio sąžinę. Privalome perduoti tikrąsias istorines žinias jaunajai kartai. Užpuolimų nevykdėme ir ateity kitų nepulsime, bet savo protėvių

žemę ginsime, nes tai yra žmogaus prigimtinė teisė.

Ramovėnai iševijoje aktyviai dalyvauja bendroje kovoje, visais galimais būdais remia tautinę veiklą: leidžia istorines karines knygas, žurnalą *Karij*, pavieniai kariai rašo atsiminimus, kurie yra įvairūs, kaip ir žmonės yra skirtingi. Nešališkieji, savęs neužpelnę nešlovinantieji raštai papildys istorinę medžiagą.

Nuomonėms įvairuojant, manau, kad kariuomenė save pateisino, kaip patriotizmo, teisingumo, tvarkos, drausmės bei techniško specialybių mokykla. Nors buvo balsų praeity, yra jų šiandien, nepritruks ir ateity, kad mažam kraštui kariuomenė nereikalinga, — per brangiai kainuoja, piliečių aprūpinimas nukenčia. Gal tik tuo atveju ji nebūtų buvusi reikalinga, jei kaimynai būtų vykdę tai, ko jie mus "mokė", iš mūsų reikalavo. Dauguma faktų liudija kariuomenės reikalingumą buvusiose mūsų krašto sąlygose. Reikės kariuomenės ir ateity. □

Arėjas Vitkauskas

LIETUVOS ATEITIS

(Š,A,U,L,I,A,I)

Švinta

Aušra.

Upėj

Laivas

Iriasi

Ateitin.

Ir nusiirs!

Žemės ūkio Ministerijos Šaulių būrys Kaune (1936 - 37 m.)

V. Augustino nuot.

APIE ALBUMĄ STUDIJĄ "TIKROJI LIETUVA"

JURGIS GLIAUDA

1982 metais mūsų istorinės kartografijos tyrinėtojas Algirdas Gustaitis išleido neįprastą ir savo turiniu dinamišką Lietuvos sienų žemėlapi, kurio siekis buvo patarimas ateičiai: kokios yra atstatysimos Lietuvos valstybinės sienos. Žemėlapio leidėjai buvo Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje ir Lietuvos Istorijos Draugija. To žemėlapio temomis "Šaulių Trimite" (1983 metais, Nr. 1) tilpo mano platus pasikalbėjimas su autoriumi kartografu Algirdu Gustaičiu. Autorius pažadėjo išleisti smulkų daugeliui mįšlingo žemėlapio aiškinimą. Tokį aiškinimą jis pavadino "Tikrosios Lietuvos" vardu.

Nūn, 1984 metais, su leidinio 1983 metų data, Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje išleido puošnų ir gausiai iliustruotą albumą "Tikroji Lietuva". Tai puikus Mykolo Morkūno spaustuvės darbas. Jau porą mėnesių dažni periodinėje spaudoje skelbimai kviečia šį albumą-studiją pirktis ir jo duomenimis praturtinti Lietuvos istorijos pažinimą.

Skelbimai tvirtina: "atspausdinta nepaprasta knyga, aiškinanti Lietuvos žemėlapi."

Knyga yra tikrai unikali kaip ir žemėlapis, kurį ji aiškina taip pat unikalus kartografijos praktikoje. Mes esame įpratę žiūrėti į žemėlapi istoriko akimis — tai fakto dokumentacija; tai epochos, periodo įspaudas ir deklaracija: taip buvo.

Kurdamas savo žemėlapi Algirdas Gustaitis atmetė trafaretą ir net tradiciją — jis kūrė būsimo laiko dokumentą, grįsdamas tą kartografinį dokumentą istoriškąja tikrove. Tas metodas — iš istorijos į ateitį ir buvo jo aiškinimo knygos principas. Nelyginant tai buvo George Orwellio metodus 1963 metais pramatyti 1984-uosius metus.

Valstybinių sienų žemėlapis yra istorinių faktų išdava. Politinės padėties žemėlapis ištikimai remiasi jau buvusiomis sutartimis, konferencijų nutarimais, karo padarinių nustatomis linijomis.

Versalio taikos konferencijoje Lietuvos sienoms nustatyti talkino lingvistinis 1912 metų Juozo Gabrio išleistas žemėlapis. Nebuvo kelta istorinių sienų klausimo, pasitenkinta kalbos lokacija teritorijoje. Sovietų diktato suglamžytų valstybių sienoms nubrėžti talkino Antrojo Pasaulinio karo nugalėtojų ateities nuovokos atrofija. Nebuvo ir minimaliausios nuovokos apie Europos istorijos diktatą. Begėdišku aktu sovietai kolonizavo net Rytprūsius.

Algirdas Gustaitis neabejotinai pasitiki ateities sprendimų teisingumu. Jis skiria Lietuvos tautos ir Lietuvos (kaipo valstybės) sąvokas (psl. 11), brėždamas būsimašias, teisingumu paremtas, Lietuvos valstybės sienas. Ar tai fantastika? Ar tai spėliojimas ir burtas? Anaipol ne! Tai tikėjimas, kad natūrali Europos valstybinių sienų evoliucija kada nors įgaus logišką bėgį, pasikeis didvalstybių dominantė ir tos didvalstybės nereikš lemtingos grėsmės. Tada buvusioji Europos didvalstybė Lietuva atgaus savo natūralų branduolį. Tą branduolį Algirdas Gustaitis vadina nuosavu terminu "Tikroji Lietuva".

Sąvoka "Tikroji Lietuva" nėra populiaraus istorinio "Lithuania Propria" termino pakartojimas. "Lithuania Propria" buvo vadinamas Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos branduolys, tirščiausiai lietuvių gyvenama sritis, kuri sudarė tikrosios Lietuvos valstybės pagrindą (L.E. t. XVI, psl. 293).

Algirdo Gustaičio atstatytinų valstybinių Lietuvos sienų žemėlapis skirtas kitam reikalui. Tai tam tikro geografiniai istorinio aukso vidurio (aurea mediocritatis) išlukštenimas iš istorijos sąvartų ir chaoso. Tai principo įtvirtinimas: istorijos bėgyje amžino stabilumo nėra. Apie tai kalba valstybinių sienų laužymai Europoje, naujų valstybių įsisteigimo gausybė neseniai kolonizacinėje Afrikoje — kruvinos revoliucijos ir nepastebimos evoliucijos kužda į optimisto (kartu ir istorinio realisto) ausį: valstybinės sienos nėra pastovybė. Kas šiandieną aksioma, rytoj atatus quo, poryt atgyvena!

Istorinė dinamika neturi ribų. Ir Algirdas Gustaitis tvirtina: juo mažesnės Lietuvos sieksime, tuo bus sunkiau ją atstatyti (psl. 10). Versalio konferencijoje nesirėmė istorija (Lietuvos atžvilgiu), todėl Lietuvai nedavė nė išėjimo į jūrą...

"Kas yra realybė?" — Algirdas Gustaitis cituoja Erdmoną Simonaitį: "Kas šiandien realu, rytoj gali būti nerealu. Realybė buvo, kada ispanai valdė visą Pietų Ameriką, Napoleonas irgi beveik visą Europą, Angliją, Prancūziją, Olandiją, Belgiją didžiausius plotus. O kur šiandien šita realybė?" (psl. 117)

Ir jau visai realus klausimas: ar ilgai valdys jų kolonizuotus Rytprūsius sovietinė didvalstybė?

ANATOLIJUS KAIRYS

JUOZAS MIKŠTAS

VĒLINIŲ VAKARE

Atėjo niūrios mano žemei dienos:
Rudens ilgieji ir tamsieji vakarai.
Visi apsėda židinių stiklinį
Ir klausosi ugnies šnarėjimo liūdnei.

O šiluma lyg skausmo upė teka.
Nudažo sielą viltimi žalia...
Užsidega liepsnoj Grabnyčių žvakė
Ir tyliai meldžiasi kažkas šalia...

Ramu, net girdisi kaip širdys plakas,
Į langus beldžiasi juoda naktis...
Tamsoj pravirksta medžių šakos
Ir baugiai sujuda žaizdre ugnis...

M. K. Čiurlionis — Varpinė

PRISIMINKIM KAPUS

Kada minime laisvę,
Laisvės švenčių varpus,
Prisiminkim kovas,
Prisiminkim kapus...

Kada minim vergiją
Ir širdis dega mums,
Prisiminkim kovas,
Prisiminkim kapus...

Tie, kurie kapuose,
Laisvę gynė šventai. —
Kapuose užkasti
Ateities pamatai... —

Carai valdė Lietuvos valstybės teritoriją apie tryliką dekadų.

Tūkstantmetyje tai neilgas laikotarpis! "Lietuvių tauta išsilaikė tūkstantmečiais. Privalome išlikti dar kita tiek." (psl. 118).

Aiškus atsakymas paklusti tariamos istori. realybės diktatui suponuoja optimistinį žvilgsnį į ateitį. Tautos vadovai turi priprasti narsiai atmesti Lietuvos valstybės idėją menkinančius svetimųjų projektus ir skeptiškai žiūrėti į dabartinę istorinę "realybę". Ir itin svarbu, kad taip žiūrėti į padėtį priprastų žmonės. Tai tarytum, laikrodžio pasukimas šimtą metų pirmyn.

Tiktai šį principą prisiėmę į savo pasaulėžiūrą galime sueiti į sandaresnį artumą su istorinėmis Algirdo Gustaičio tezėmis. Toks yra knygos-albumo "Tikroji Lietuva" vedamasis motyvas.

Spaustuvinė leidinio technika puiki. Tekste (292 puslapiai) puikuoja net 172 iliustracijos ir 79 istoriniai žemėlapiai (jų formatas sumažintas). Tai yra vizualiniai įrodymai, kad "Tikrosios Lietuvos" plotuose kadaise klestėjusi savita, lietuvių tautos genijaus inspiruota kultūra. Autorius gaivalingai demonstruoja architektūros artifaktus, buities savybes, meno kūrinis. Portretai, žemėlapiai, senos graviūros, citatos, floras ir faunos vaizdai — visa tai pakluso vienam gaivalingam siekiui: tai atkurtas buvęs arba tebesąs "Tikrosios Lietuvos" tikroviškumas. Citatose ir išnašose, kaip rodo vardynas, autoriui talkina šimtai asmenų, šimtai epizodų.

Plačiąją pratarbę (devyniolika puslapių) seka gyvai, net polėkiškai dėstantieji septyni skyriai. Skyrių pavadinimai išsako savo turinį: Lietuvių

tauta amžių sąvartoje, Pastangos atstatyti Lietuvą teisingose ribose, Lietuvos ribų klausimu, Artimi ir tolimesni kaimynai, Savo neatsizadam, svetimo nesiekiam, Istorija ir kultūra lietuvių tautoje ir Lietuva senuose žemėlapiuose. Stebina istorinių 79 žemėlapių sutelkimas.

Dinamiškas autoriaus stilius, citatų turiningumas, gyvas ir pagaulus epizodų vaizdavimas daro skaitymą tikru malonumu.

Imlus vardynas parankiai suskirstytas — pavardžių vardynas ir vietovių, pavadinimų, organizacijų vardynas. Tekste naudotos medžiagos pavadinimai visad nurodyti knygoje, citatą arba išnašą baigus.

Albumas "Tikroji Lietuva", išleistas kaip eventualinių Lietuvos valstybės sienų žemėlapiu aiškinimas, pats savyje yra autonomiškas veikalas, skirtas istorinei faktūrai iš užmaršties kelti. Senieji, archaiškieji Lietuvos žemėlapiai atkunta autoriaus dėmesyje; žemėlapiai atjaunėja.

"Valstybės sienas apsprendžia pati tauta", įtaigoja autorius (psl. 62). Tai yra buvusios didvalstybės, Lietuvos, piliečio credo. Tai ir raginimas nešioti savo pasaulėžvalgoje tikresnę Lietuvos sienų paveikslą.

Istorija žinotina — ir atklysta sąmonėn dr. Jono Basanavičiaus "Auszros" pirmojo numerio motto: Žmones nusidawimu nepažinstantieji wis yra waikai.

Algirdas Gustaitis, **TIKROJI LIETUVA**. Išleido LŠS Tremtyje, Čikagoje 1983, Spaudė M. Morkūno spaustuvė. Kaina: 20 dol. Užsakyti: S. Bernatavičius, 1513 S. 48th Court, Cicero, Ill. 60650

ŠAULIŲ DRAUSMĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAS

Užsienyje gyvenantieji lietuviai, greta kitų organizacijų, įsteigė Lietuvos Šaulių Sąjungą Tremtyje, kaip tęsinį Nepriklausomoje Lietuvoje veikusios Šaulių Sąjungos. Užsienyje sąlygos kitokios, negalima turėti tokios laisvės, kokia buvo Nepriklausomoje Lietuvoje. Bet šauliai, kaip drausmės organizacija, net užsienyje privalo turėti įsipareigojimų, kurie, vadovybei įsakius, turėtų būti vykdomi.

Neužtenka paduoti Šaulių vadovybei prašymą — ir jau šaulys! Tada kviečiamas į susirinkimus, tenai naujos pažintys, varduvininkų ir sukaktuvininkų pagerbimai, vaisės, išgėrimai.

Šauliams varduvininkų pagerbimai visai netinkami, neturėtų būti švenčiami. Pigi, nieko neverta iškilmė valiojant kokio Petro, Onutės ar Jurgio vardinių progą. Tai jokia šventė. Tokių „švenčių“ šventimas, net su tortais, pyragais tėra pasigailėtinas tiek varduvininkų, tiek jas pravedančių rengėjų apsijuokinimas. Ar iki to krito šauliai, kad dažnai, kartais net pagrindinai, švenčiamos tokios bereikšmės dienos? Gal tolygios apeigos tinka kokiai kitai organizacijai, bet ne šauliams.

Nemalonu, kad vardinių ar senų žmonių pagerbimo šventes organizuoja šaulių kuopos, šaulių vadovybė. Gerbtina nuopelnus atlikęs asmuo, o ne dėl to, kad išgyveno tiek ar kitiek metų. Na, sulaukus šimto metų — tai jau kas kita, bet tada reikėtų suminėti šimtininko atliktus visuomeninius ar kultūrinius darbus, jo nuopelnus lietuvių visuomenei. Manytina, per daugybę metų būtų ką nors naudingo nuveikęs.

Dabar nemaža tremties šaulių didžiuojasi skaitlingomis kuopomis. Spaudoje matome naujų šaulių priesaikas, vadovybes stovinčias prie vėliavų. O kas daugiau? Kuo pasižymėjo tos valdybos ar priesaikas davę šauliai? Kokie jų nuopelnai lietuviškai visuomenei?

Žinome, laikas nuo laiko šauliai surengia gegužines ar balius „pelnu padaryti“. Gerai, padaro šimtą ar keletą šimtų pelno, gal, net daugiau. Kaip tuos pinigus sunaudoja, kiek jais pasinaudoja šauliai?

Skaitome, tiek dolerių aukėjo tokiai organizacijai, tokiems laikraščiams, tokiam suvažiavimui. Kiek tais pinigais paremti patys šauliai? Ar nėra šaulių, reikalingų paramos?

Duokime pavyzdį: Prie „Kario“ žurnalo spausdinamas platus šaulių skyrius pavadintas Tremties Trimitas. Redaktorius (dabar redaktorė S. Kaunelienė) įdeda labai daug triūso, darbo, iki tokį priedą parengia. Prisiūstiems rašiniams, nuotraukoms atsidūrus „Kario“ redakcijoje, tenai pagrindinis to puikaus žurnalo redaktorius daugybę valandų dėsto, taiko gautąją medžiagą, nuotraukas, laužo į puslapius, kad gražiai atrodytų, kad būtų įdomu skaityti, kad liktų kaip dokumentinė medžiaga ateičiai.

O šauliai, kuriems tie puslapiai taikomi? Nagi, geroka šaulių dalis „Kario“ žurnalo neprenumeruoja ir vi-

sai nežino, kas tenai spausdinama! Tai yra neleistina, būtina ir pagrindiniai pataisyti. O pataisyti galima taip: kiekvienas šaulys, šaulė privalo prenumeruoti „Kario“ žurnalą, šeimai vieną egzempliorių. Šaulių kuopos privalėtų gauti „Kario“ prenumeratorių sąrašus. Neprenumeruojantieji „Kario“ išbraukiami iš šaulių sąrašo.

Jei atsirastų šaulių, kuriems būtų piniginių sunkumų „Kari“ prenumeruoti, tokie turėtų paduoti raštiškus prašymus savo šaulių kuopos vadovybei, prašydami jiems užprenumeruoti „Kari“. Kuopos vadovybė turėtų tokius prašymus patenkinti. Jei šauliai žinotų, kad tokiam reikalui trūksta pinigų — bendrai talkinant, koku parengimu, minėjimu ar gegužine tiek uždirbtų, kad visi jų kuopos nariai gautų minėtą žurnalą.

Užsienyje negalime žygiuoti gretomis su šautuvais ar kulksvaidžiais ant pečių. Mums lieka kitoks ir gal net galingesnis ginklas — spauda.

Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje vadovybė, kartais, išleidžia lietuvių visuomenei ir lietuvių tautai svarbių, vertingų leidinių knygu, žemėlapių ar miestų herbų pavidalu. Tokius leidinius visi šauliai, šaulės privalėtų įsigyti, lygiai kaip ir prenumeruoti savo žurnalą. Neišgalintiems įsigyti — turėtų padėti šaulių kuopų vadovybės, kaip ir „Kario“ žurnalo prenumeratos reikalu. Užsienio šauliai neturi grynai savo žurnalo, koku Lietuvoje buvo „Trimitas“, tai pakaitalu lieka šaulių priedas „Karyje“.

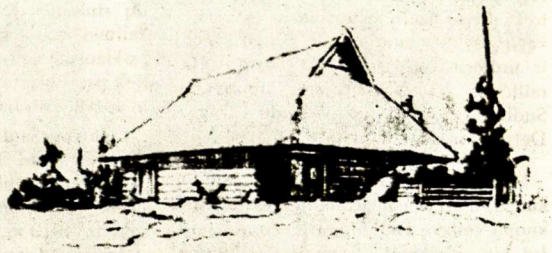
Šaulių vadovybė, kartais net kuopų vadovybė, turėtų būti tikra, kad jų leidinius pirks, įsigis visi šauliai, šaulės. Kitaip elgiantis — vadovybė nustoja autoriteto, šauliai įpranta jos neklausyti, kiekvienas elgiasi savaip, gaunasi anarchija. Belieka skaitlinga šaulija, atlikinėjanti ne kas vadovybės įsakoma, bet kas jiems atrodo priimtina.

Kaip minėjome, šaulių organizacijoje turi būti drausmė. Išrinkta šaulių vadovybė atsargiai daro sprendimus, o juos padarius — privalo vykdyti visi šauliai, netgi tie varduvininkai.

Arba — šaulių organizacija pames savo pagrindinius dėsnius.

Šauliškos spaudos, šaulių leidinių įsigijimas tolygiai įpareigotinas jaunimui, jaunesiems šauliams, šaulėms. Negali būti jokių išimčių.

Šaulys

“VI. Pūtvio” š. kp. 30 metų sukakties minėjimo pamaldų dalyviai ir vėliavos. Priekyje — vidury “Vilniaus” š. rinktinės pirm. J. Šiaučiulis, kuopos kapelionas kun. J. Staškus ir kp. pirm. St. Jokubaitis. S. Dabkaus nuotr.

SAULIAI LIETUVOS LAISVĖS SARGYBOJE

(“VI. Pūtvio” šaulių kuopos 30 metų ir Lietuvos Šaulių Sąjungos 65 m. sukaktys)

J. VARČIUS

L.Š.S.T. “Vlado Pūtvio” kuopa yra viena iš veiklesnių Toronto lietuvių organizacijų kurios valdyba, vadovaujama St. Jokubaičio, surengė savo kuopos 30 metų ir Lietuvos Šaulių Sąjungos 65 metų sukakčių minėjimą 1984 m. rugsėjo 29 ir 30 d.d.

Pagrindinis minėjimas

Pagrindinis minėjimas įvyko 1984 m. rugsėjo 29 d., šeštadienio vakarą, Toronto Lietuvių namų Mindaugo salėje. Dalyvavo per 300 tautiečių, garbingų svečių ir uniformuotų šaulių iš Toronto, Hamiltono, St. Catharines, Montrealio, Sudburio ir JAV — Klivelando Čikagos, Detroito ir kitų vietovių.

Minėjimas pradėtas “VI. Pūtvio” šaulių kuopos ir atvykusių aštuonių svečių šaulių kuopų vėliavų iškilmingu įnešimu į salę. Jos buvo išrikuotos scenoje. Sugiedojo Kanados himną, kuopos pirm. St. Joku-

baitis tarė įžanginį žodį, pasveikinęs susirinkusius ir priminęs, kad “VI. Pūtvio” šaulių kuopa buvo įsteigta pirmoji išeivijoje, ne tik Kanadoje, bet ir laisvajame pasaulyje. Minėjimas skirtas ne tik kuopos veiklos trisdešimtmečiui paminėti, bet ir pagerbti Šaulių Sąjungos nepriklausomoje Lietuvoje 65 metų įsikūrimo sukaktį. Pirmininkas priminė, kad kiekvienas šaulys yra savo tautos sargas, kuris budi lietuvių tautos sargyboje. Turiningą ir prasmingą invokaciją sukalbėjo kun. E. Jurgutis, OFM.

Veiklos apžvalga

Pagrindinis šventės kalbėtojas buvo J. Šiaučiulis iš Montrealio Vilniaus Šaulių rinktinės Kanadoje pirmininkas. Jis kalbėjo apie Šaulių Sąjungos veiklą nepriklausomoje Lietuvoje ir išeivijoje. Šiek tiek papildydamas, čia pateikiau prelegento apžvalgos santrauką.

Lietuvos Šaulių Sąjungos steigėjas — Vladas Pūtvis. 1919 m. rugpiūčio 8 d. įvyko Kauno šaulių būrio steigiamasis susirinkimas. Šiame susirinkime išrinkta valdyba 1919 m. rugpiūčio 20 d. sušaukė steigiamąjį Lietuvos Šaulių Sąjungos susirinkimą, kuris išrinko centro valdybą ir

jos pirmininku Vl. Pūtvi, Šaulių Sąjungos organizavimas vyko sunkiausių kovų metais dėl Lietuvos nepriklausomybės. Šauliai tuojau įsijungė į kovas, padėdami Lietuvos kariuomenei visuose frontuose. Didžiausias jų laimėjimas — 1922 m. Klaipeidos atdavimas, nes jų dalyvavimas nulėmė šio krašto likimą.

Šaulių Sąjunga Lietuvoje buvo visuomenės, savanorių vyrų ir moterų, karinė organizacija, kuri, pasibaigus kovoms dėl nepriklausomybės, vykdė, ne tik savo karių karinį auklėjimą, bet ir visuomeninį-kultūrinį darbą. Ji statė kultūros namus, steigė bibliotekas, rengė švietimo kursus, organizavo sporto vienetus, ruošė paskaitas, pramoginius bei kultūrinius renginius miestuose, miesteliuose ir kaimuose. Tai buvo didžiausia ir populiariausia nepriklausomos Lietuvos organizacija, kuri turėjo per 100,000 narių, daugumą iš jaunosios kartos. Leido iliustruotą savaitinį žurnalą “Trimitas”, kuris turėjo 30,000 skaitytojų. Sąjunga turėjo 79 šaulių namus, 287 bibliotekas, 126 chorų, 80 orkestrų, 15 teatrų, 400 vaidintojų kuopelių, 91 sporto klubą.

1940 m. birželio m., Lietuvą okupavo komunistinė Rusija. Šaulių Sąjunga tuo-

Minėjime dalyvavusios šaulių dalinių vėliavos. Deš. kp. pirm. S. Jokubaitis atidaro minėjimą

“Vilniaus” š. rinktinės pirm. J. Šiaučiulis (k.) ir kp. pirm. St. Jokubaitis (d.) minėjime dalyvavusių (kanadiečių ir iš J.A.V.) sesių šaulių tarpe. S. Dabkaus nuotr.

jau buvo likviduota, sunaikinta ir tukstančiai jos narių suimti, uždaryti kalėjimuose ir išvežti į Sibirą. 1941 m. prasidėjus vokiečių ir sovietų karui, likę šauliai pakėlė ginklą prieš komunistinius okupantus. Šios kovos atsinaujino 1944 m. vasarą, kai antrą kartę sovietai okupavo Lietuvą. Tūkstančiai šaulių pasitraukė į vakarus, o kiti likę tėvynėje žuvo dešimtis metų užtrukusiose kovose dėl Lietuvos laisvės. Neliko jų net kapų, bet liko neužmiršti jų žygiai, pasišventimas laisvės siekiamis ir jų žygdarbiai prisimenami pavergtų lietuvių sukurtose dainose ir liaudies pasakose. Kaikur žuvusiems šauliams didvyriams pagerbti yra pastatyti slapti paminklai, kuriuos žino tik vietiniai gyventojai ir jų statytojai.

Buvę Lietuvos Šaulių Sąjungos nariai išėvijoje atkūrė šią organizaciją 1954 m. kovo 7 d., kurios branduolį sudarė Vl. Pūtvio giminaičiai ir jų šeimų artimieji Čikagoje. Ji pavadinta "Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje". Pirmaisios šios organizacijos klubas — įsteigtas 1954. VII.11 Toronte, kuris 1958 m. vasarą gavo "Vlado Pūtvio šaulių kuopos" vardą. Jo steigėjai: E. Klupšienė, St. Kanelis, K. Grigaitis, J. Jankaitis ir J. Karka. Steigiamame susirinkime dalyvavo 17 buvusių Lietuvoje šaulių ir netrukus kuopos narių skaičius pasiekė 100. Sekdami torontiškių pavyzdžiu, kitose lietuvių kolonijose Kanadoje ir JAV buvę šauliai suorganizavo veiklias kuopas, kurių veikimą koordinuoja L.S.S. T. centras Čikagoje. Kanadoje šiuo metu veikia 8 daliniai, kurie sudaro "Vilniaus" šaulių rinktinę.

"Vl. Pūtvio" šaulių kuopa — 30 metų laikotarpį Toronto lietuvių bendruomenės gyvenime paliko žymius pėdsakus. Ji rengdavo Lietuvos kariuomenės minėjimus, savo kuopos iškylas, šaulių suvažiavimus, talkino kitoms organizacijoms, dalyvaudavo organizuotai švenčių iškilmingose pamaldose, bendradarbiavo su estų ir latvių šaulių organizacijomis bei atliko daugelį kitų visuomeninių darbų. Šios veiklos vykdytojai buvo kuopos valdybos, kurioms vadovavo pirmininkai: E. Klupšienė (steigėja), J. Karka, J. Krikščionas, J. Jasitūnas, J. Jankaitis, J. Preikšaitis, V. Jokubaitis, V. Bačėnas ir Stasys Jokubaitis, kuris nuo 1965 m. kovo m., su dviejų metų pertrauka, jau 18 metai vadovauja kuopai.

Baigdamas veiklos apžvalgą, J. Šiaučius, "Vilniaus" šaulių rinktinės Kanadoje pirmininkas, ragino šaulius būti mūsų tautos ambasadoriais laisvajame pasaulyje ir dirbti, aukotis pavergtos Lietuvos gerovei, siekiant jai laisvės dienų.

Sveikinimai ir apdovanojimai

Sukakties proga žodžiu sveikino Lie-

tuvos gen. konsulas dr. J. Žmuidzinas, estų ir latvių veteranų atstovai ir šaulių kuopų atstovai iš Klivlando, Montrelio, Hamiltono, St. Catharines, Sudburio ir Toronto. Sveikinimo laiškus atsiuntė: VLIKo pirm. dr. K. Bobelis, kuopos steigėja E. Klupšienė, Šaulių S-gos garbės pirm. prof. V. Mantautas, centro valdybos pirm. K. Milkovaitis, Priskelimo parapijos klebonas tėv. Aug. Simanavičius, OFM ir 12 šaulių dalinių iš JAV ir Australijos.

Šios sukakties proga buvo pagerbti "Vl. Pūtvio" kuopos aktyviausi nariai. Šaulių Žvaigždės ordinais buvo apdovanoti V. Pečiulis ir B. Savickas. M. Petruelis pakeltas garbės nariu. Trys šaulės ir keturi šauliai už veiklumą pagerbti atitinkamai padėkos raštais.

Oficialioji minėjimo dalis, užtrukusi pusantros valandos, buvo užbaigta Lietuvos himnu ir vėliavų išnešimu.

Koncertas

Koncerto programą atliko sol. S. Žiemelytė, fleitistas T. Regina, kuriems akompanavo muz. J. Govėdas. Solistė padainavo muz. Budriūno "Tykiai, tykiai", pritariant fleitai ir pianinui. T. Regina pagrojo pora svetintaučių muzikinių kūrinių. Po kurių S. Žiemelytė dainavo iš operos "Mignon" ariją "Ar žinai tą šalį" ir "Pavasario saulė" — žodžiai Maironio, muzika Naujalio. Pusę valandos užtrukęs koncertas buvo užbaigtas Maironio daina "Lietuva brangi", kurią jautriai atliko solistė, pritariant fleitai ir pianinui. Dainininkė, fleitistas ir akompaniatorius apdovanoti gėlių žiedais ir palydėti publikos širdingais plojimais.

Jaukus pobūvis

Pasibaigus minijimui, svečiai, šauliai ir dalyviai buvo pavaišinti labai gera šilta vakariene, kurią paruošė A. Gataveckas. Visi vaišinosi skaniosiomis daržovėmis, mėsos patiekalais, pyragais ir kavute, dailindamiesi minėjimo įspūdziais ir atsigalvindami baro gėrimais. Vyko loterija, nuotaikingi šokiai iki 1 val. r., kuriems grojo švelnus, netriukšmingas estų 5 asmenų orkestras.

Iškilmingos pamaldos

"Vl. Pūtvio" šaulių kuopos 30 metų ir Lietuvos Šaulių Sąjungos 65 metų sukakčių minėjimo užbaigimas įvyko rugsėjo 30 d., sekmadienį, 11 val. r. Lietuvos Kankinių šventovėje, Mississaugoje, dalyvaudant 8 šaulių vėliavoms, uniformuotiems šauliams, svečiams iš Amerikos, Kanados ir Toronto bei jo apylinkių lietuviams. Šv. Mišios buvo aukojamos už žuvusius šaulius Lietuvoje ir mirusius išėvijoje, kurias koncelebra-

vo kun. J. Staškus ir kun. K. Kaknevičius. Turiningą pamokslą pasakė teologijos studentas, diakonas E. Putrimas. Pamaldos baigtos Lietuvos himnu.

Įvykęs minėjimas rugsėjo 29 - 30 d.d. buvo planingai ir rūpestingai paruoštas ir dalyvavusiems pažadino atsiminų bangą apie šaulių gražią veiklą nepriklausomoje Lietuvoje ir išėvijoje. □

ČIKAGOS "VYTAUTO DIDŽIOJO" ŠAULIŲ RINKTINĖJE

K.J.

"Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinė š.m. rugsėjo 9-tą dieną minėjo Rugsėjo 8-tąją. 10 val. Brighton Parko bažnyčioje vyko pamaldos už mirusius bei žuvusius šaulius, kur be "Vytauto Didžiojo" rinktinės dalyvavo ir jūrų šauliai bei birutietės, su savo vėliavomis. Šv. mišių grojo rinktinės styginis ansamblis: muzikai Pakštas, Matiukas, Matiukienė ir Vachbergas. Giedojo sol. Buntinaitė ir parapijos choras, vargonais pritariant muz. Kupštaitei.

12 val. rinktinės salėje įvyko akademinė dalis, kurią pravedė rinkt. pirm. Vl. Išganaitis. Po himno ir vėliavų įnešimo, kun. F. Kireilis sukalbėjo maldą. Sekė labai turininga sklandžiai perduota, publikos gausiais plojimais palydėta Algic religio pasakaita.

Meninėje dalyje, jau minėtas styginis ansamblis su soliste Buntinaitė ir pianiste Kupštaite atliko keletą kūrinių. Rinktinės moterų kvartetas: Kepuraitienė, Serapinienė, Latomienė ir Paškevičienė, akomponuojant muz. Peckaitienei, padainavo keletą lietuvių kompozitorių dainų. Styginis ansamblis ir kvartetas buvo publikos šiltai sutikti.

Š. m. rugsėjo 15 - 16 dienomis "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinė atšventė savo veiklos tremtyje 30-ties metų sukakčių. Šia proga buvo atvykę kitų dalinių atstovai: "Švyturio", "Stasio Butkaus" kuopų Detrote, "Juozapavičiaus" ir "Žalgirio" kp. Klevelande "DLK Kęstučio" kp. Racine, "Klaipėdos" ir "Gen. Daukanto" kp. Čikagoje ir atstovas iš "Daukanto" kp. Los Angeles. 30-mečio proga buvo apdovanoti šauliai: Šaulių Žvaigždės ordinu: LŠST moterų vadovė Birutė Jasaitienė, tautinių šokių grupės "Vytiš" vadovė Violeta Smielauskaitė-Atkinson ir Antanina Gustof. Šaulių Žvaigždės medaliu: kun. Kuzminskas, E. Antanaitienė, D. Žemgulytė-Vaitkevičienė, F. Banytė ir Grigola.

Sukakties proga rinktinę sveikino: Lietuvos generalinė konsulė Juzė Daužvardienė, LŠST CV p-kas Karolis Milkovaitis, Sąjungos moterų vadovė Birutė Jasaitienė, LŠST ordenų Tarybos pirm. tē-

“Vytauto Didžiojo” Šaulių Rinktinė ir svečiai pakeliui į bažnyčią.

Nuotraukos
fotokorespondento
P. Malėtos

vas Jonas Borevičius, S.J., ALT-os pirm. pareigas einąs Teodoras Blinstrubas, Savanorių-kūrėjų Čikagos skyriaus — p. Tamulis, ramovėnų — Juškaitis ir BALF'o pirmininkė Marija Rudienė. Raštu sveikino: vysk. Vincentas Brizgys, Liet. atstovas Vašingtone dr. Bačkis, konsulas A. Simutis, konsulas Vyt. Čekanauskas, kons. dr. Žmuidzinas, dr. Vaidievis Mantau-

tas, Pasaulio LB p-kas V. Kamantas, dr. K. Bobelis ir visa eilė dvasiškių bei šaulių dalinių ir organizacijų. Baigiamąją invokaciją sukalbėjo evangelikų-liuteronų vysk. Trakis.

Po oficialiosios dalies sol. Algirdas Brazis, akomponuojant muz. Brazienei, padainavo keletą dainų, o tautinių šokių grupė “Vytis” pašoko keletą tautinių

šokių. Tiek solistui tiek tautinių šokių grupei buvo sukeltos griausmingos ovacijos.

Vėliau Balio Pakšto orkestrui grojant pasivaišinta ir pasišokta iki vėlumos.

Sukaktuvinį leidinį redagavo Birutė Jasaitienė, viršelį nupiešė dail. Petras Aleksa, spaudė Mykolas Morkūno spaustuvė Čikagoje. Leidinys 144 puslp.,

“Vytauto Didžiojo” Šaulių Rinktinės pirm. (iš k.) Vladas Išganaitis, LŠST ordenų Tarybos p-kas tėvas kun. Jonas Borevičius, LŠST p-kas Karolis Milkovaitis, apdovanojami šauliai: Moterų vadovė Birutė Jasaitienė, š. A. Gustof, tautinių šokių grupės “Vytis” vadovė V. Smieliauskaitė - Atkinson, š. E. Antanaitienė, Grigola, Žemgulytė - Vaitėvičienė ir F. Banytė.

JŪRŲ ŠAULIŲ KUOPA "KLAIPĖDA" CICERO, ILL.

Vieną kartą metuose Cicero jūrų šaulių kuopa "Klaipėda" surengia pramogą visuomenei. Anksčiau šie parengimai vykdavo po blykščiojančiu Klaipėdos uosto švyturiu, o Balio Pakšto orkestrui grojant jūreivių maršą, kuopos uniformuoti šauliai pasveikindavo susirinkusius. Dabar šie parengimai vyksta Čikagos šaulių namuose be įvadinių ceremonijų. Nors spalio 6 d. Čikagoje buvo visa eilė parengimų, bet prisirinko pilna šaulių salė. Tarp kitų, dalyvavo LŠST pirmininkas Karolis Milkovaitis su ponia, ALTo sekretorius inž. G. Lazauskas, "Vytauto D." šaulių rinktinės pirm. Vladas Išganaitis, inž. Stasys Dubauskas, iš Indiano visuomenininkų Čiurinskų ir Smilgių šeimos ir kiti.

Kuopos pirmininkas Juozas Mikulis pasveikino susirinkusius ir pristatė meninės programos dalyvius: Vadovą Kazį Skaisgirį, Bronių Maciulevičių, "Dainuojančias Žemaites": Bronę Stravinskienę, Aldoną Underienę, Daną Varaneckienę ir pianistę Eitutytę. Programa buvo parinkta įvairi ir labai vykus: Gaidelio — "Už Jūrų už Kalnų", Budriūno "Tėviškėlė". Karnavičiaus — "Oi, Kas Sodai", Andriulio — "Kur Šatrija, Rambynas", Liaudies dainos: Plaukia Pylė, "Lygioj Lankelėj". "Oi, Džium, džium" ir "Eikiva Mudu Abudu", "Dvoržako

"Tėviškės Ilgesys, Budriūno — "Per Amžius Teka Minija", Vaitkevičiaus — "Obelėlė". Venskaus — "Jausiu į Dainą" ir pabaigai žemaičių liaudies dainą — "Pempel, Pempel", Susirinkusiems nenustojant ploti, buvo dar bisui padainuotas Brazinsko "Nemunėlis". Ne vien dainavo, bet ir vaidino solo, duetu ir trio. Dalyviai už puikią meninę programą atlikėjams buvo labai dėkingi, o šaulė Latožienė juos apdovanojo gėlėmis.

Po programos buvo patiekta skani vakarienė, kurią į stalus išnešiojo pačios šaulės. Paskui daugelį viliojo Laimės Šulyns. Labiausiai akis traukė Petrutės Laukaitienės padovanotos dvi rankų darbo meniškios pagalvėlės ir keliolika bonkų tauraus gėrimo.

Prie šio renginio daugiausiai darbo įdėjo garbės šaulys, kuopos kasininkas Jonas Dekeris, pirmininkas Juozas Mikulis, moterų vadovė Regina Latožienė, Janina Skama ir kiti.

Iš gauto pelno bus aukojama lietuvių spaudai ir radio valandėlėms.

S. Paulauskas

"ŽALGIRO" ŠAULIŲ KUOPOS BALIUS

E. Pranckus

"Žalgirio" šaulių kuopos rudeninis balius įvyko spalio mėn. 6 d. Lietuvių Namuose. Oras pasitaikė labai gražus. Nors tą dieną Klevelande buvo du renginiai, tačiau svečių buvo pilna salė.

Ilgametis Cicero jūrų šaulių kuopos pirmininkas Juozas Mikulis. Foto P. Malėtos

gausiai išpuoštas rinktinės veiklos ir sveikintojų nuotraukomis.

Rugsėjo 16 d. 10 val. uniformuoti rinktinės šauliai bei svečiai su vėliavomis dalyvavo pamaldose. Šv. mišias atnašavo kun. F. Kireilis.

Po pamaldų, rinktinės namuose, prie kavutės dalinomės įspūdžiais ir atsisveikinom su išvykstančiais svečiais.

Džiugu, kad "Vytauto Didžiojo" rinktinė Čikagoje, vadovaujama pirmininko Vlodo Išganaičio, dirba ne vien šaulišką darbą, dalyvauja lietuviškoj veikloj, bet ir savo aukomis visad remia lietuvišką spaudą ir visuomeninę veiklą.

Cicero jūrų šaulių kuopos "Klaipėda" metinio Švyturio balius programos dalyviai. Kairėje meninės programos vadovas Kazys Skaisgiris, dešinėje — kuopos pirm. J. Mikulis. Foto P. Malėtos

“Žalgirio” šaulių kp. baliaus metu LŠST garbės narė sesė Ona Mikulskienė prisega LŠST Žvaigždės medalį sesei Jadvygai Budrienei, jai iš kairės Lilė Čaplickienė, iš d. Nora Braziulienė, J. Šarkauskas ir pirm. St. Butrimas.

Vakarą pradėjo kp. p-kas St. Butrimas. Jis padėjo kuopos dvasios vadui kun. G. Kijauskui, S.J., meninės programos atlikėjams muz., komp. Stasiui Sližiui ir jo vadovaujama moterų vokaliniam kvartetui, atvykusiems iš Detroito, LŠST garbės šaulei Onai Mikulskienei, centro valdybos sporto vadovui Br. Nainiui, poetui, rašytojui Baliui Gaidžiūnui, LB Klevelando skyriaus pirm. Vl. Čyvui, Ramovėnų centro valdybos pirm. Antanui Jonaičiui, organizacijų vadovams ir svečiams už atsilankymą ir šaulių veiklos parėmimą.

Po trumpo savo žodžio p-kas iškvietė į sceną daugiausiai šaulių organizacijoje ir lietuviškoje veikloje pasireikšusius — Norą Braziulienę, Jadvygą Budrienę, Lilę Čeplickienę ir Joną Šarkauską. Jiems LŠST garbės šaulė Ona Mikulskienė, asistuojant Elenai Šarkauskieni, prisegė LŠST Žvaigždės medalius, o Jonui Šar-

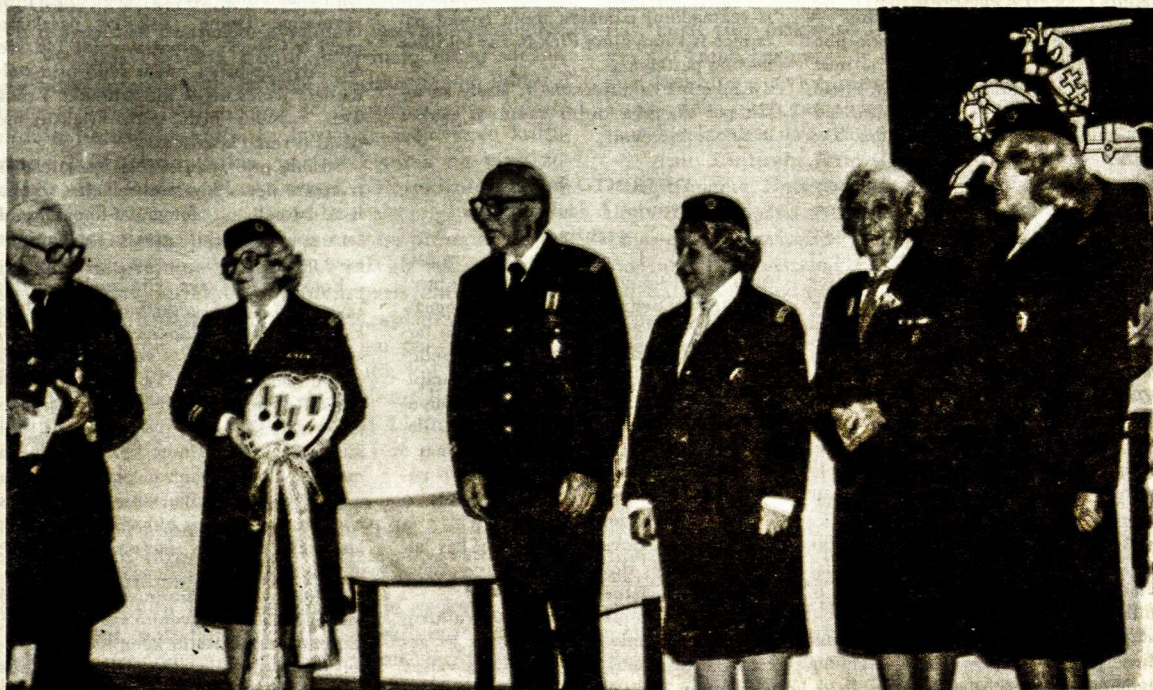
kauskai Šaulių Žvaigždės ordiną ir tarė trumpą padėkos žodį.

Po to į sceną buvo iškviešti geriausi šių metų šaudytojai, -jos ir jiems kp. sporto vadovas Ign. Muliolis, atistuojant kp. p-kui St. Butrimui, įteikė laimėjimų trofėjus ir kuopos pereinamąjį taurę. I-oje grupėje pirmąją viestą laimėjo Algis Garliauskas, II — Alis Benas ir III jaunas Šaulys Vikintas Gar-

liauskas — sūnus, II grupėje pirmąją taip pat jaunas šaulys Jonas Muliolis, moterų — Berta Barsteikienė, kuopos pereinamąjį taurę — Algis Garliauskas. Po trofėjų ir pažymėjimų įteikimo, LŠST sporto vadovas Br. Nainys prašė ir atei-ty šioje mėgiamoje sporto šakoje siekti vis geresnių rezultatų.

Meninėje dalyje pirmą kartą Klevelando scenoje pamatėme ir išgirdome

“Žalgirio” šaulių kp. šauliai ir šaulės apdovanoti Šaulių Žvaigždės ordinu ar medaliais. Iš k. į d. kp. pirm. St. Butrimas, sesė E. Šarkauskienė laiko medalius, J. Šarkauskas, Nora Braziulienė, J. Budrienė ir Lilė Čaplickienė. Nuotraukos V. Bacevičiaus

“Žalgirio” šaulių kp. šaudytojams įteikiami laimėti trofėjai ir pažymėjimai. Iš k. į d. kp. pirm. St. Butrimas, sporto vadovas Ign. Muliolis įteikia laimėtą trofėjų Jono Muliolio mamytei, A. Garliauskas, Alis Benas ir jaunas šaulys V. Garliauskas — sūnus. Nuotr. V. Bacevičiaus

Detroito moterų vokalinį kvartetą, vadovaujamą muz. komp. Stasio Sližio. Kvarjetas: Birutė Januškienė, Česlava Pliūrienė, Natalija Sližienė ir Aldona Tamulionienė — visos turi gražius, stiprius, išlavintus balsus, gerą diktiją. Patraukli išvaizda, graži sceninė laikysena ir Aldonos Tamulionienės aklandus pranešinėjimas užimponavo svečius. Kvarjetas padainavo: “Nemuno Mergelė” — harm. St. Sližio, “Sugrįžt negalim” — muz. St. Sližio, žodžiai Klevelando poeto Balio Gaidžiūno, “Lino žiedas” — muz. Švedo, “Menu gegužį” — muz. St. Sližio, žodžiai Bal. Gaidžiūno, “Už jūrų, už kalnų” — muz. J. Gaidelio iš operos “Dana”, “Humoreska” — muz. A. Dvoržak, “Barkarolė” iš operos “Hofmano pasakos”, muz. Ofenbacho, “Jau mėnulis patekėjęs”, undinių daina iš operos “Jūratė ir Kastytis” — muz. K. V. Banaičio ir bisui — “Stikliukėlis, mažutėlis”. Visos dainos ir arijos labai gražios, dainininkų balsai išlyginti, tad kvarteto pirmasis pasirodymas Klevelando scenoje, tikėkim, bus ne paskutinis. Vieneto vadovas muz. St. Sližys, gimęs ir augęs vargonininko šeimoje Panevėžio apskrityje, iš mažų dienų girdėjęs lietuviškas dainas ir giesmes, išėjęs gerą muzikos mokyklą išsivijoj, moka iš dainininkų išreikalauti tiek kiek įmanoma.

Sekė vaisės. Kuopos dvasios vadui kun. G. Kijauskui, J.S. sukalbėjus maldą, svečiai valgė, gėrė, klausėsi muzikos ir šoko iki vėlyvos nakties.

Žalgiriečiai ne vien surengia tokius gražius renginius Klevelando lietuvių visuomenei, bet yra labai aktyvūs ir vi-

suomeninėj veikloj. Ruošiant 7-tąją Lietuvos Tautinių Šokių Šventę Klevelande, “Žalgirio” kp. garbės šaulys Br. Nainys buvo rengimo komisijos pakviestas vadovauti loterijos pravedimui, kuris pasikvietęs į komitetą “Žalgirio” šaulių kp. ir Lietuvos karių veteranų “Ramovė” Klevelando skyriaus narius, loterijos vąjy labai gražiai ir sėkmingai pravedė. Kiti šauliai šeštadienį šventės atidarymo metu ir sekmadienį pamaldų metu tvarkė parapijos ir kaimyninėj Pick-N-Pay aikštėse mašinų pastatymą.

Linkėtina žalgiečiams ir ateity su tokia pat energija dirbti Lietuvos garbei ir žmonių gerovei.

DETROITO ŠAULIAI “Švyturio” J. Šaulių kuopos gegužinė

“Švyturio” J. šaulių kuopos suruošta rugpiūčio 19 d. gegužinė Pilėnuose buvo sėkminga. Diena buvo graži ir į gegužinę privažiavo gausiai svečių. Svečių tarpe turėjome Dainavos stovyklos kapelioną prel. P. Celiešių, Šv. Antano parapijos kleboną kun. Alfonsą Baboną ir buvusį “Švyturio” kuopos valdybos narį, dabar gyvenantį Floridoje, Steponą Lungį.

Visi atvykusieji sesių šaulių buvo pavaišinti skaniais lietuviškais valgiais, o brolių šaulių gėrimais.

Turtingame dovanų stale daug kas laimėjo vertingų dovanų ir namo važiavo su jam įteiktu laimikiu.

Kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas savo tartame žodyje padėkojo sesėms švyturietėms už pagamintas vaises ir iškeptus pyragus. aukojusiems dova-

nas laimėjimo stalui ir įteiktas pinigines aukas Pilėnų išlaikymui.

A. Gr.

“ST. BUTKAUS” ŠAULIŲ KUOPOS IŠVYKA

“St. Butkaus” šaulių kuopos rugpiūčio 26 d. surengta Sofijos ir Adolfo Vasilių sodyboje išvyka (gegužinė) buvo sėkminga. Diena pasitaikė pasakiškai graži ir į išvyką privažiavo net 140 svečių. Atvažiavusieji, vieni sėdo prie stalų medžių paunksnyje, kiti patraukė į sodą. Ten, Vasilių leisti, purtė kriaušių medžius ir rinko kriaušes.

Susėdę prie stalų svečiai šnekučiavosi ir aptarė jiems rūpimus reikalus. Žurnalistai-žurnalistų, fotografai-fotografų ir foto aparatų, o kiti aptarė kasdieninius savo reikalus.

Fotografas Kazys Sragauskas užfiksavo svarbesnius gegužinės įvykius foto kamera, Algis Zaparackas nufilmavo svarbesnius gegužinės veiksmus. Kuopos pirmininkas Vincas Tamošiūnas turėjo parodėlę. Ją sudarė dvi dalys. Pirmojoje — lentoje buvo pakabinti šie rodiniai: Juozo Tamošiūno, kuris savo testamentu paliko organizacijoms gražių sumą pinigų, nuotraukų vinjetė, rankšluostyje jaustas Lietuvos himnas, šaulių ženklas, Romo Kalantos nuotrauka, vaidilutė, undinė ir lipinukas “Reagan - Bush”.

Antroje — ant stalo buvo padėtas nuotraukų iš šaulių gyvenimo albumas, Gedimino stulpai, Kario kompletas, šaulių reikalus liečiančios knygos ir brošiūros. Prie pušies kabojo gražus Tautos Fondo

diplomas, kuris ženklino, kad "St. Butkaus" šaulių kuopa jam yra jau paaugėjusi 1,050 dol.

Truputį po pirmos sesės šaulės pradėjo duoti pietus. Pietūs buvo pasirinktini. Galėjai nusipirkti dešros su kopustais, virtinukų ar kugelio bei balandėlių, valgyti pyragaičius, gerti kavą ar skanesnius gėrimus.

Kad padarius daugiau pelno buvo išdalintos 64 dovanos. Dovanų čempionas buvo Stasys Bartkus. Jam teko septynios dovanos.

Kas, kas, o vieta — Vasiulių sodyba išvykoms labai graži. Čia auga eglės, pušys, lietuviški berželiai, lazdynai ir įvairūs lapuočiai, o gėlynuose žydi įvairiomis spalvomis gėlės.

Vasiuliai turi ir bičių. Kai kurie medaus gavo iš dovanų stalo, o kiti nusipirko. Ir taip dienele nepastebimai greitai prabėgo. Tačiau niekas nesigailėjo į

išvyką atvykęs, nes grynas pušų oras visus gerai nuteikė.

A. Gr.

"ŠVYTURIO" JŪRŲ ŠAULIŲ STOVYKLOS PILĖNŲ UŽDARYMAS

Baigiasi vasara ir su ja kartu baigiasi ir išvykos į gamtą. O gamta šiuo metu labai graži. Ypač gražiai atrodo medžiai pasipuošę įvairiomis spalvomis.

Spalio 14 d. į Pilėnų stovyklos uždarymą privažiavo užtekinai gausiai žmonių, nežiūrint, kad tą rytą buvo didelė migla ir važiavimas buvo sunkus. Atvykus į stovyklą joje jau plevėsavo Amerikos ir Lietuvos vėliavos, rūko dūmai. Liudas Selenis ir Antanas Šiurkus prie pastatytos krosnies kepė viščiukus. Viščiukai buvo perpiauti pusiau ir gražiai išdėlioti ant tam tikrų grotų. Tas Selenis tikrai išradingas žmogus! Prieš porą ar trejetą metų jis šioje stovykloje iškepė visą bekoną. Šiandien, kad pajaurinus stovyklos uždarymą, jis jau kepa viščiukus.

Viščiukai kepė, o žmonės rinkosi.

Iškepus viščiukus valgėme pietus, kurie susidėjo iš pusės viščiuko ir įvairių prie jų priedų. Viščiukai ir jų priedai, kaip teko girdėti, yra Onutės ir Liudo Selenių dovana Pilėnams. Švyturiečiai turėjo ir turtingą dovanų stalą. Dovanų dalinimą pravedė: Vladė Šiurkienė, Liuda Macionienė ir Romas Macionis.

Kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas padėjo į stovyklos uždarymą atvykusiems svečiams ir aukotojams, kurie aukoję stovyklos reikalams pinigais, arba dovanų stalui — daiktai.

Stefanija Paulikienė padėjo sesėms šaulėms už talkininkavimą virtuveje ir už iškeptus ir padovanotus pyragus.

Nežiūrint, kad oras ir nebuvo gražus, bet į Pilėnų stovyklos uždarymą privažiavo gausiai žmonių ir tas rodo, kad žmonės Pilėnus mėgsta ir į juos gausiai atsilanko. O jų ten buvo ne tik iš Detroito, bet ir tolimesnių vietovių. A. Grinius

ISPŪDŽIAI IŠ DETROITO

RŪTA SAKIENĖ

Automobiliu iš Los Angeles, pakeliui į Septintąją Šokių Šventę, neskubėdami ir pasidairydami aplankėme daugumą Amerikos didmiesčių, susitikome senų draugų, susipažinome naujų, turėjome progos pamatyti ir apžiūrėti lietuviško gyvenimo išvijoje įdomybes.

Viena iš giliausių įspūdį padariusių mūsų viešnagejų buvo automobilių sostinėje Detroito. Šiame darbų ir duonos aruode apsigyveno ir stipriai, sėsčiai įsikūrė didelė lietuviška kolonija, kuri pagarsėjo savo kultūrine ir patriotine veikla, pasireiškiančia ne vien žodžiais, bet labai apčiuopiamais, paminkliniais atsiekimais.

Nors Detroitą pasiekėme jau ne be pirmą kartą, bet iki šiol neturėjome progos nei sąlygų tas pagarsėjusias įžomybes, detroitiečių lietuvių pasišventimo ir didelių piniginių įsipareigojimų pasėkas, aplankyti. Todėl šį kartą keliavome su ryžtu šią, gal jau paskutinę, progą pilnai išnaudoti ir nepalikti Detroito, kol nepamatysime dviejų labiausiai išgarsėjusių vietos lietuvių atsiekimų — Wayne Universitete esantį Lietuvių Kambarį ir "Švyturio" šaulių stovyklą, bei joje pastatytą Laisvės Paminklą.

Birželio 24-tosios sekmadienio rytą, nuspėję į pamaldas Šv. Antano lietuvių bažnyčioje, kur tikėjomės susirinkusių tarpe susitikti pažįstamų, skambinome į namus visuomenininkui, "Stasio Butkaus" šaulių kp. p-kui ir kitų lietuvių organizacijų veikėjui Vincui Tamošiūnui, norėdami prašyti jo pagalbos ir patarimo, kaip būtų įmanoma pamatyti ir apžiūrėti Detroito įdomybes. Nebūtume galėję geresnio ir nuoširdesnio globėjo

pasirinkti. Savo įprastu, visiems žinomu, visus lietuvius apglėbiančiu nuoširdumu ir entuziazmu, šis amžinas jaunuolis ne tik kad paėmė mus savo globon, bet sudarė puikias sąlygas pamatyti ne tik norėtas, bet ir nežinotas Detroito įdomybes.

Pirmiausia ir labiausiai mums rūpėjo garsusis Lietuvių kambarys Wayne Universitete, kur vietos lietuviai per tokią daugybę metų yra įdėję tiek daug darbo, pasišventimo ir pinigų. Mūsų globėjas Vincas Tamošiūnas, kuris pats priklauso Lietuvių kambario Valdybai ir yra šio kambario narys ir rėmėjas jau pirmadienio rytą susiskambino su vice pirmininke Stefanija Kauneliene, kurios dėka buvo gautas leidimas mums lietuvių ir kitus tautybių kambarius apžiūrėti.

Apie Lietuvių Kambario paruošimą ir atidarymą Valstybiniame Detroito Universitete lietuviškoje spaudoje žinios plačiai sumirgėjo 1978 metų pavasarį. Tai buvo didelis ir svarbus įvykis, atkreipęs dėmesį plačiosios lietuviškos visuomenės. Mus losangeliečius šis įvykis gal dar labiau sudomino, nes, šiam projektui konkursą laimėję, Kambario planus paruošė kaliforniečiai architektai Jonas ir Rimas Mulokai.

Taigi, p. Kaunelienės vadovaujami ir Vinco Tamošiūno lydimi, tą skaidrų birželio rytą atsidūrėme Wayne Universiteto rūmuose, kur, ilgais koridoriais vaikščiodami, iš vieno aukšto į kitą pasikeldami, pirma apžiūrėjome visą eilę kitų tautybių, daugiau ar mažiau įdomius, jų motyvais išdekoruotus kambarius — klases. Pagaliau priėjome ir duris, papuoštas žodžiu "Lithuania" ir Vilniaus Universiteto bibliotekos antspaudo Vytimi. Iš karto jau esi pagautas savotiško jausmo, o durims atsivėrus ir įžengus į šį simbolinį Lietuvos kampeį, nejučiomis sulaikai kvapą. Šios, palyginti labai nedidelės patalpos pirmasis įspūdis yra toksai didelis, kad sunku net tinkamai apibūdinti. Pasijunti Lietuvoje. Ne

toje, mūsų visų širdyje nešiojamoje, su žaliuojančiais gojais ir lakiomis jaunų dienų svajonėmis. Peržengus tą lyg užburtą slenkstį, staiga prieš akis atsistoja, tave apsupa ir apgaubia, lyg vizija, mūsų gimtojo krašto didinga istorija ir jos visų svarbiausių duomenų vaizdinė apimtis. Nebandysiu pažingsniui atkartoti visas tas freskas ir sienų papuošimus. Apie tai buvo ne vieną kartą ir labai plačiai geriau žinančių ir nusimanančių smulkiai ir skrupulingai aprašyta. Viena tik paiškėjo, lankantis tame Lietuvos Kambaryje — jokia, nors ir lakiausia plunksna, nepagaus tos savijautos, kuri apgaubia stovint tarpe tų mūsų kilnios ir garbingos istorijos sukentruotų vaizdinių paminklų.

Tokia istorijos šventovė turi turėti ir savo vaidilutę. O toji, kaip stebėjome ir pajutome, čia tikrai yra Stefanija Kaunelienė. Be savo kitų didelių ir sunkių įsipareigojimų (tarp jų vienas didžiausių yra bene Kario — Tremties Trimito redagavimas) toji nesibaigiančios energijos, gyvsidabrio prigimties moteris, kiek per mūsų trumpą, bet labai malonią pažintį pajutome, yra visa širdimi atsidavusi šio Lietuvos Kambario puoselėjimui. Ji ne tik apsiėmusi Kambario globą, bet smulkiai žino visus su tuo surištus duomenis, datas, pavardes, įvykius ir su dideliu entuziazmu bei detalėmis į visus klausimus atsako.

Pagal tuometinius Kambario atidarymo iškilmių aprašymus, Komiteto pirmininkas inž. Jurgis Mikaila savo kalboje pareiškė, kad Kambarys yra lietuvių padėkos ženklas JAV ir ypač Detroito miestui, prigludusiam po Antrojo Pasaulinio karo iš pavergtos tėvynės išblokštus benamius. Tai nepaprastai gražus detroitiečių lietuvių žestas ir brangi dovana Detroitui ir Amerikai. Mes gi, viso pasaulio — laisvojo ir pavergto — lietuviai, turime dėkoti tiems pasišventėliams detroitiečiams, nes jaunuoliai studentai, to Kambario dėka susipažinę su Lietuvos istorija, ne visi liks gyventi Detroito mieste, bet pasklis po Ameriką ir net visą pasaulį. Ir jei nors dešimtam iš jų Lietuvos Kambario ir jo prasmės padarytas įspūdis neišdils, reikiamu momentu ir tinkamoje aplinkybėje iškildamas paviršium, tai jau būtų šio didelio darbo ir pasiaukojimo vaisiai neginčijamai užtikrinti.

Kitas, daug mažesnis, bet tikriausiai savo laiku nelengvai iškovotas, yra vadinamasis "lietuvių langas" Tarptautiniame Institute. Čia, per eilę metų, atskirose vitrinose yra išdėstomi įvairių kraštų tautos meno išdirbiniai ir simboliniai ženklai. Tarp didelių ir žinomų tautybių viena vitrina yra paskirta lietuvių tautodailėi. Dėka p. Kaunelienės turėjome progą ir šį Tarptautinį Institutą bei Lietuvos Langą pamatyti.

Tą pačią popietę buvo malonu aplankyti ir asmeniškai susipažinti su liaudies menininke Antanina Jonyniene. Tai maloni, darbšti ir didelių gabumų moteris, kuri per daugelį metų iš gabios mėgėjos pavirto į tikrą, kvalifikuotą savo srities menininkę. Ypatinai grožėjomės ir stebėjomės jos šiaudinukų paveikslais, kuriais išdabinėtos visos jos gyvenamo namo sienos. Dirba p. Jonynienė ir su keramika, mažomis plytelėmis išdekoruodama, tautiniais raštais išpuošdama dekoratyvinius

KAROLIS MILKOVAITIS

PO NAŠTA KRYŽIAUS

Sibiro tremtinių atminimui.
(Iš knygos SAULĖTEKIŲ UPĖS)

*Ištroškę šilto žmogaus kraujo Kremliaus puotoj,
Maskvos smaugliai vampyrus siuntė ašarų liūtin.
Kaip Romos cirkai kruvini žiūrovų juokui,—
Vampyrų tautą engė žiaurumu ir ašmenim.*

*Užgeso dienos lyg išdegusios žvakidės.
Nustojo Varpas gauti laisvę Lietuvos.
Gale pasaulio giltinė mirtin įbridus,
Klatingai mojo, vis kvatodama, be paliovos.*

*Kas išmatuos skausmus, kas ižeidimo jausmą,
Kai niekšo ginklas laisvą žmogų paverčia vergu?
Vai, sielą kas supras agonijos palaužtą,
Kas kankinio išgirs žodžius: "Gailėk, pribaik—
sergul!"*

*Po našta kryžiaus mūsų kruvini drabužiai.
Bet netikėk dejonės — mūsų ryžto nežinai.—
Šliužais nebūsime ir niekad nepalūšim!
Jei mirsim, priešė, mirsim laisvės sakalai!*

*Užgis mūs žaizdos, ašarų nudžius nevėžiai,
Tad trenks perkūnas, subyrės Maskvos retežiai
Ir sunkų akmenį nuo pragaro angos nuris . . .*

indus. Su savo velykiniais margučiais, keramika ir šiaudinukais ji dalyvauja amerikiečių parodose, kur jos menu rodomas didelis susidomėjimas. Istorijos ir tautybių Institute savo padarytais ornamentais puošia kalėdines eglutes, šiaudinukų meną dėsto gimnazijų ir pradinių mokyklų mokytojams. Gaila, kad tolimesnėse kolonijose gyvenę lietuviai neturi progos su šia tikrai skirtinga ir įdomia mūsų liaudies meno sritimi susipažinti ir ja pasi-grožėti.

Sekantį rytą mūsų mieli šeimininkai ir globėjai, Kazys Sragauskas ir Vincas Tamošiūnas, susodinę mus automobilin, pasileido plentu Pilėnų-Švyturio jūrų šaulių kuopos stovyklos link. Nesitikėjome, kad toji stovykla yra taip toli nuo Detroito miesto ir lietuviško gyvenimo. Stebėjomės, kad nebuvo pasirinkta stovykla vieta arčiau. Tik vėliau susigaudėme, kad tose apylinkėse, apie šešiasdešimt mylių nuo Detroito, jau yra įsikūrę, arba pensijon išėję ruošiasi keltis nemažai detroitiečių lietuvių. Be to, ši šaulių stovykla, ar kitaip pasakius — vasarvietė, rubežiais remiasi su garsiąja jaunimo Dainava.

Vietos apie Detroitą balingos, drėgnos. Daug darbo įdėjo "Švyturio" šauliai. Kur buvo balos, dabar ežerėlis, o kitoj pusėj, ant kalnelio, didingai stovi

daug kartų nuotraukose matytas Laisvės Paminklas, pastatytas Karo Muziejaus sodelyje Kaune stovėjusio Nežinomo Kario paminklo pavyzdžiu. Aplinka jauki, stovykla turi visus reikalingus ir patogius pastatus ir įrengimus, apšodinta jaunais medeliais ir gėlėmis. Ežerėlyje linksmi nardo ir pavaišinimo laukia pulkas žuvelių. Smagu buvo pasiviešėti ir pasigėrėti detroitiečių šaulių didelio darbo ir pasiryžimo puikiais vaisiais.

Iš Pilėnų, skersai kelią, pasukome į jaunimo Dainavos stovyklą, apie kurią iki taip daug girdėta ir skaityta. Dažnai būna, kad aprašymai esti gerokai pagražinti. Bet ne čia — Dainavoj. Miškais apsupta, prie tyvuliuojančio ežero, saulei šviečiant ir kvepiant tik nupiautam šienui, Dainava iš karto užkariauja širdį. Norėtumei vėl būti jaunas, kad galėtumei čia praleisti vasarą. Kalifornietis prelatas Petras Celiešius, šią vasarą stovykloje kapelionavęs, maloniai mums išrodė masyvius

stovyklos pastatus ir gražią aplinką, kantriai ir plačiai atsakydamas į mūsų įvairius klausimus.

Ir štai, užbaigai šios nuostabiai gražios mūsų išvykos į lietuvišką Mičigano gamtos kampelį, dar turėjome malonumą pasisvečiuoti ir tikrai kaip namuose, kaip Lietuvoje pasijusti žalumynuose paskendusioje gražioje Sofijos ir Ado Vasilių sodyboje. Mielai šeiminkai noriai apvaikščiojo su mumis nemažą savo ūkį, gražius sodus, gėlynus ir pačių užveistą, apšodintą mišką, kurio viduje, kaip šiauriečių rojuje, jiedu ir gyvena. Skaniai pavaišinti to paties ūkio gaminiais, pasisvečiavę ir pasidžiaugę apylinkės grožiu, pavargę bet laimingi traukėme vėl į gelžbetoninį Detroitą. Sekantį rytą, iš svetingų Kazio Sragausko ir Vinco Tamošiūno namų, susitarę ir vieni kitiem pažadėję, kad dar ne paskutinį kartą susitinkame, patraukėme Klevelando, ten laukiančių mielių draugų ir Septintosios Šokių Šventės, link. □

LIETUVIŲ KARIŲ VETERANŲ S-GA RAMVĖ CENTRO VALDYBA

Cleveland

1984 m. spalio 23 d.

BENDRARAŠTIS Nr. 143 (3)

Liečia:

1. Lietuvos kariuomenės atsikūrimo sukakties minėjimą,
2. Garbės nario ženklelį-diplomą,
3. Laisvės kovų muziejaus vedėją,
4. Naujų narių verbavimą,
5. Padėką Los Angeles birutietėms ir
6. LKVS "RAMOVĖ" Canberros skyrių.

1. Lietuvos kariuomenės atsikūrimo sukakties minėjimas

Kiekvienais metais lapkričio 23 d. prisimename Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės atsikūrimo sukaktį. Minėjimų metu prisimename visus tuos, kurie tai šventei sudaro turinį ir prasmę: tai yra vėl grįžtame nors valandėlei į Tėvynės laisvės kovų heroiškus žygius, mintimis siekiame pabūti kartu su tų kovų didvyriais, savanoriais, kovotojais ir pagaliau pažvelgti į mūsų šių dienų įsipareigojimus ir ryžtą ištesėti Tėvynės laisvinimo keliose.

Jau virš 40 metų mūsų Tėvynė neša sunkią okupacijos našta. Štai dėl ko, minėdami Lietuvos kariuomenės atsikūrimo sukaktį, turime visi, o ypač mes ramovėnai, ryžtis vieningai kovai dėl mūsų brangios Tėvynės išlaisvinimo.

LKVS "RAMOVĖ" Centro Valdyba sveikina Lietuvos kariuomenės atsikūrimo sukakties minėjimo proga visus ramovėnus, savanorius kūrėjus, Vyčio Kryžiaus kavaliarius, Lietuvos laisvės kovų invalidus, buvusius Lietuvos kariuomenės karius,

drąsiuosius partizanus, visus laisvės kovotojus.

2. Garbės narių ženkleliai - diplomai

LKVS "RAMOVĖ" Centro Valdyba, pasinaudodama ramovėno Antano Audronio projektu, pagamino ženklelių ir diplomų Sąjungos garbės nariams atžymėti. Vieno ženklelio ir diplomo pagaminimas kaštavo apie 5 dolerius. Pageidautume ir būtume dėkingi, kad tie skyriai, kuriuose randasi garbės narių, nors ir dalinai atsiskaitytų.

3. Laisvės kovų muziejaus vedėjas

Ramovėnas Viktoras Diminskis visą eilę metų pavyzdinčiai tvarkė Laisvės kovų muziejų. Deja, sveikatai silpnėjant (po eismo nelaimės), jis iš Laisvės kovų muziejaus vedėjo pareigų pasitraukė.

LKVS "RAMOVĖ" Centro Valdyba reiškia nuoširdžią padėką Viktorui Diminskiui už taip rūpestingai atliktas pareigas: tvarkymą muziejaus eksponatų, tvarkingą knygų vedimą, ilgas budėjimo valandas muziejuje. Linkime Viktorui Diminskiui geros sveikatos ir daug laimingų ateities dienų.

4. Naujų narių verbavimas

Kaip ir visoms lietuviškoms organizacijoms, taip ir mūsų Sąjungai reikalinga naujų narių jos tęstinumui užtikrinti. Kviečiame į talką ne tik skyrių valdybas, bet ir visus ramovėnus nepraleisti progų naujų narių verbavimui. Raginkime įstoti į LKVS "RAMOVĖ" narių eiles visus tuos lietuvius, kurie tarnavo Amerikos, Anglijos, Australijos, Kanados ginkluotose pajėgose.

5. Padėką Los Angeles birutietėms

Centro Valdyba dėkoja Los Angeles

birutietėms, ramovėnams ir šauliams už didelę finansinę paramą KARIO žurnalui. Skatiname ir kitus skyrius pasekti Los Angeles pavyzdžiu.

6. LKVS "RAMOVĖ"

Canberros skyrius

Centro Valdyba sveikina naujai įsisteigusį LKVS "RAMOVĖ" Canberros skyrių, jo pirmininką Jūrą J. Kovalskį, valdybos narius ir visus ramovėnus. Linkime ryžto ir sėkmės Sąjungos užsibrėžtų tikslų įgyvendinimo veikloje.

Primename, kad skyrių valdybos yra įpareigtos kasmet pranešti Centro Valdybai apie metinę skyriaus veiklą.

Prašome atsiskaityti su Centro Valdyba iš surinkto nario mokesčio.

Laukiame iš skyrių informacijų, pageidavimų, pasiūlymų.

(pas) Antanas Jonaitis

CV Pirmininkas

Pranas Karalius

Sekretorius

AK, TA PARTIJOS DISCIPLINA!...

Arėjas Vitkauskas

Teofilij Tilvytį pažinojau — susitikdavau "Kario" redakcijoje Kaune, kur abu bendradarbiauome. Nustebino jo itin įsigerinantis tonas Lietuvos okupantams jo Vilniuj 1982 metais išleistoj knygoj "Taikos Sėja", ("taika" yra amžina tema tos valstybės kuri reguliariai okupuoją, arba stengiasi okupuoti kaimyninius kraštus). Tilvytis buvo leidėjas ir redaktorius juokų žurnalo Kaune vardu "Kuntaplis" — taigi galima apibūdinti jo šį pasakojimą kaipo tikrai kuntaplinį: "Į Lietuvą prisistatė nepaprastas JAV pasiuntynys ponas Kolemanas su savo pavaduotoju karo atašė pulkininku Holidėjumi. Juodu, be kitų žemesnių karininkų, atgabeno į "nepriklausomą respubliką" milines, frenčius ir galifė kelnes Lietuvos kariuomenei; jie pristatė pašvinkusius konservus, surūdijusius lašinius ir tabaką "Prince Albert", specialiai paruoštą kareiviams. Tuo keliu jie gabeno į naują valstybę visa, kas užjūryje buvo atliekama, nebetinkama, už ką dar galima buvo ką nors gauti." Jeigu ne tas kuntaplinis užsibrėžimas, kam gi reiktų pasakoti neteisębę: konservai nebuvo pašvinkę, lašiniai nebuvo surūdiję (mano kuopos kareiviai net nediscipliniškai išlaužė sandėliuką su tais lašiniais kai buvome prie Dauguvos — taip tie lašiniai kareiviams patiko!), o "Prince Albert" tabakas buvo toks saldžiai gardus, kad ka-

reiviai ne tik rūkė, bet kai kas bandė net arbatą iš jo virti. ("Prince Albert" tabakas yra aukštos rūšies produktas, daug daug geresnis kaip tie maži drobiniai maišiukai su machorkos tipo rūkalu, kuri Amerikoj "rūko kovbojai" (tų maišiukų taip pat gavome). O sekantis epizodas, jeigu tikras, nebūtų jau kuntaplinis (bet ypatingai įdomus):

"Turbūt apie sausio - vasario mėnesį 1919 metais į Šetą atėjo raudonųjų raitelių būrelis su komisaru Bikeliu prūsų. Atsimenu, kaip jis pradžiugo, suradęs čia mano brolių, su kuriu pasak jo, dar iš vaikystės laikų esą pažistami, dargi kartu Vajasiškio bažnyčioje giedodavę suplikacijas. Karo komisaras ir klebonas pietaudami ilgai ir nuoširdžiai kalbėjosi, ko pasekoje buvo susitarta, kad klebonas pasilikis sau viena kambarį, o kitas patalpas atiduos atvykstančiam raudonųjų daliniui. Tų pačių pietų metu brolis parašė Lietuvos kariuomenės stovėjusios Kėdainiuose įgulai laišką prašydamas pasiduoti bolševikams. Kad raštas būtų tvirtesnis, brolis uždėjo Šetos bažnytinį antspaudą. Apie tai buvo parašyta P. Biržio knygoje "Kėdainių miestas ir apskritys".

Dar po kurio laiko, žiemos metu, Šetos bažnyčios šventoriuje sprogto patrankos sviedinys. Šūviai pasikartojo dar keletą kartų. Stovėjęs Raudonosios Armijos dalinys pasitraukė, ir Šetą užėmė vokiečių vadovaujamas lietuvių savanorių būrelis".

KARIO SKAITYTOJAI KVIEČIAMI TALKON

Mūsų tautos istorija yra nepaprastai įdomi ir spalvinga. Ypač įdomi, deja, mažai tyrinėta, yra jos karinė istorija. Lietuvių tautos gentys ypač daug ir dažnai kovojo XIII amžiuje, kai kariniai žygiai buvo kone kasdieninis įvykis.

To "karingo" amžiaus pirmojo ketvirčio kariniai žygiai aprašomi ir nagrinėjami naujoje knygoje, kurią leidžia KARIO leidykla. Knygos vardas KUNIGAİKŠČIŲ SAJUNGA., jos autorius Z. Raulinaitis. Leidinys turės nemažiau kaip 250 puslapių, bus iliustruotas paveikslais ir žygių schemomis.

Knygos išleidimą paremti kviečiame mielus KARIO skaitytojus ir visus, kuriems mūsų tautos praeitis ir jos istorija yra brangi.

Parėmę šią knygą 20 dol. ir daugiau, bus įrašyti knygoje RĖMĖJŲ sąrašė ir gaus knygą. Parėmę 100 dol. ir daugiau — bus įrašyti GARBĖS RĖMĖJŲ sąrašė ir gaus knygą su autoriaus įrašu.

Kviečiame visus talkon! Okupuotoje mūsų Tėvynėje mūsų tautos istorija yra iškraipoma, o mūsų protėvių žygiai nuslepiami.

KAROLIS MILKOVAITIS

KAS IŠDRIS

Nėra dienovydžio be ankstauro ryto,
Kaip nėra ligos be priežasties.
(Kai poveikis — liga be kvito),
Tai veiksmas apgaubtas nakties.

Teismai pateisina ne vieną veiksmą
Įvykdytą be priežasties.
Kas dris minios pateisint keiksmą
Ir Golgotos kančias smerkties?

KNYGOS "KUNIGAİKŠČIŲ SAJUNGA" PIRMIEJI RĖMĖJAI

KARIO administracija nuoširdžiai dėkoja pirmiesiems, kurie tuoj atsiliepė į mūsų kreipimąsi paremti auka naujos istorinės knygos "Kunigaikščių Sąjunga" išleidimą, suprasdami, kad tokia knyga praturtina mūsų praeities pažinimą.

Garbės prenumeratoriai:

Bronius Girčys, IL (\$103.00).
Morkus Šimkus, IL (\$100.00).
Dr. Antanas Matukas, CT (\$100.00).

Rėmėjai:

Jonas Abraitis, IL (\$50.00),
Jonas Grikavičius, CA (\$20.00),
Bronius Masiokas, CT (\$20.00),
Antanas Kenstavičius, MI (\$25.00),
K. ir K. Kodačiai, FL (\$20.00).

ARĖJAS VITKAUSKAS

IŠ KIRPEJO UŽRAŠŲ

A LA HINDERBURG:
Virš kaktos — šepety:
Vokietys...

KAZOKAS:

Iš kepurės kudla raitos
Kai kazokas joja raitas...

"MON CAPITAIN!..":

Jo "per vidurį" plaukai—
Kapitonas, tuoj matai...

"O, MON GENERAL!":

Lygi plikė žėri, švysti—
Musė gali ten paslysti...

— 1984 m. balandžio ir birželio masinių puolimų metu Afganistane rusai buvo priversti vietovių bombardavimui naudoti sunkius bombonėšius iš didelių aukščių, nes laisvės kovotojai turėjo sovietų gamybos priešlėktuvinės raketos, kuriomis buvo numušę eilę helikopterių ir srausminių naikintuvų.

— 1984 m. viduryje amerikiečiai nupirko iš kiniečių 24 rusų konstrukcijos, pagamintus Kinijoje, Mig-21 naikintuvus, kuriuos numato panaudoti karo aviacijos lakūnų apmokymui. Kiniečiai iš rusų buvo gavę savai gamybai lėktuvų MiG-21 brėžinius ir instruktorius, kurie padėjo kiniečiams pasigaminti MiG-21 naikintuvus. Tokių naikintuvų kiniečiai yra pardavę Indijai, Suomijai ir kitoms valstybėms.

— Egiptas nupirko iš amerikiečių "Chaparral" ir "Skyguard" priešlėktuvinį raketų su sekimo, ryšių ir valdymo sistemomis aprūpintomis kompiuteriais. Priešlėktuvinėms "Skyguard" raketoms dalys su radaru, televizijos, sekimo sistemos ir raketų laidytojais, taip pat 35 mm "Sparrow" raketoms gaminamos J.A.V., Italijoje ir Šveicarijoje. "Sparrow" yra priešlėktuvinė radaru valdoma raketa, kurios apie 16 tipų egiptiečiai prisitaikė pagal savus reikalavimus, taip pat patys gamina 35 mm priešlėktuvinės raketos. Elektroninė sekimo ir taikymo sistema, atsiradus taikinui sekimo zonoje, per 3 sekundes gali paleisti priešlėktuvinės raketos į taikinį. Prie to Egiptas gaus iš amerikiečių 80 naikintuvų F-16.

— 1984 m. viduryje anglai įvedė ginklavimą naujo tipo tolimų atstumų priešlėktuvinis "Tornado" F-2 naikintuvus, atsparius prieš elektroninius trukdymus,

galinčius surasti ir sunaikinti žemai skrendančius — radaru nepastebimus, taikinius. "Tornado" F-2 operacinis greitis apie 1500 km/val, ginkluotas keturiomis "Sky Flash" vidutinio atstumo ir keturiomis "AIM Sidewinder" artimų atstumų priešlėktuvinėmis raketomis. Be to, turės ir vidutinių atstumų "AIM 120 A" raketą gaminamas Europos valstybėse. "Tornado" pratęstoje "nosyje" įrengtas "Marconi A 124" sekimui radaro aparatas; kintamo kampo sparnai, naujausiais kompiuteriais lėktuvo ir ginklų valdymo įrengimai. "Tornado" naikintuvais pirmisiais metais bus apginkluota septynios eskadrilės, viso apie 165 naikintuvai.

— Amerikiečiai naikintuvo F-15 modeliui padarė eilę pakeitimų pritaikytų lėktuvui veikti visokių lauku ir visokiuose oro sąlygose. Naujas tipas F-15E aprūpintas infra-raudonų spindulių sekimo įrengimais — sekimui naktį ir blogame ore, šalia kitų galės naudoti taktines branduolinių raketų, turi ginklavimą tiesioginei

pėstininkų paramai prieš žemės taikinius. Artimiausiu laiku ginklavime numatoma turėti apie 400 naikintuvų F-15E.

— Tuo pačiu metu, 1984 m. balandžio mėn., kai šiaurės Atlanto vandenyne rusai vykdė laivyno manevrus, vakarinėje Sovietų Sąjungos dalyje, iš kilnojimų pozicijų buvo iššautos šešios dviaukštės SS-20 daugiagalvės, tolimo našumo raketos J.A.V. ir Vakarų Europos kryptimis (manoma be branduolinių užtaisų), kurios, kai pasiekė Žemės atmosferos išorę, priešraketinėmis raketomis trajektorijoje buvo susprogdintos. Ryšiumi su SS-20 raketų bandymu buvo evakuotas ištisas miestas Kolas pusiasalio srityje.

Šiaurės vakarinėje Sovietų Sąjungos dalyje yra laikoma virš 400 raketų laidytojų pritaikytų laidyti po penkis kiekviename SS-20, ar SS-16 triaukštas raketas. Kiekviena SS-20 raketa turi po tris atskiriems taikiniams branduolinius užtaisus iki 5000 km tolimais ir triaukštės SS-16 raketos — po du. SS-16 raketų parengtyje vakarinėje Sovietų Sąjungos dalyje rusai turi 3 pulkus po 12 raketų laidytojų kiekviename, viso 1200 užtaisų ir SS-20 branduolinių užtaisų 6000.

— 1983 m. "Kario" Nr. 6, pslop. 260-63 sovietų ginkluotų jėgų apžvalgoje ryškiai išsiskyrė šiaurės vakarinėje Sovietų Sąjungos dalyje apstus karinių jėgų telkinys (žiūr. ten pat schema), kurį papildė šiaurės laivynas Kolas pusiasalio aplinkoje, su didžiausiu rusų turimų povandeninių laivų kiekiu, kovos laivais (viso apie 400) ir kovos lėktuvais (virš 450). Šiaurės laivyni ir aviacijai Kolas pusiasalio šiaurės vakarinėje dalyje prie Barento jūros apie 60 mylių nuo Norvegijos sienos Severomorsko apylinkėje buvo sandėliuose laikoma šaudmenys ir raketos, kurie 1984 m. gegužės mėn. 13 d. susprogo. Sprogimas sunaikino virš trečdalis viso šiaurės laivyno grupės išteklį ir buvo toks stiprus, kad spėjama sprogas pastizulę atominę bombą. Sprogimas buvo padėbėtas iš satelitų ir

MARK 606 A žiūronas pritaikytas naktį

užregistruotas seismografais. Normaliai didelio galingumo ginklai ir šaudmenys vienoje vietoje didesniuose kiekiuose ne laikomi, tačiau Severomorske jų buvo sulaukta laivyno manevrų proga, kurie vyko 1984 m. balandžio mėn. šiaurės Atlanto vandenyne.

1984 m. "Kario" nr. 6, pslp. 256, L. Dambrauskas rašo: apie 20 mm "Oerlikon" pabūklų priešlėktuvinių sviedinių veikimą, kurie pagal J. Mikailos 1984 m. "Karyje" Nr. 4 - 5 tilpusį straipsnį "Ginklų Dirbtuvių Linkaičiuose", sakoma, kad iššauti priešlėktuviniai sviediniai priartėdami prie lėktuvo, dėl suspausto oro, dar nepalietę lėktuvo, sprogdsta. L. Dambrauskas tokių sviedinių jokiū būdu nenorėtų pakrauti ar užtaisinėti pabūklus nakties metu, nes: "... jei tuo metu toks sviedinys iškristų iš rankų ir atsimuštų į kokį nors kietą objektą, tada gali netekti kojos ar rankos, ar iš viso — sudiev pasauli."

Visi 20 mm "Oerlikon'o" sviediniai turėjo saugiklius, kurie atpalaiduodavo dužiklį tik sviediniui išėjus iš pabūklo vamzdžio, kai sviedinio ašinė sukimosi išcentrinė jėga viršydavo saugiklį prilaikančio spyruoklio jėgą ir sviedinui trajektorijoje leidžiantis; sumažėjus išcentrinei ašinei sukimosi jėgai, prilaikantis spyruoklis grąžina saugiklį į dužiklio išplovą, kad šaudant lėktuvus, nekludę sviediniai krisdami žemėn nesprogūt savoje teritorijoje.

— Anglai pagamino **miniatiūrinį trumpų bangų priimtuvą** su zirkliu, pritaikytą dėvėti ant kovotojo šalmo ir laserio sistuvą, pritaikytą šautuvui, veikimo atstumas iki 600 m. ir kulkosvaidžiui — iki 2000 m. Visas įrengimas pavadintas SAWES (Small Arms Weapon Efforts Simulator), kuris manevrų metu pritaikomas prie kovotojų šalmų ir šautuvų. Kai vienos pusės kovotojas, pastebėjęs "priešą", paleidžia laserio "šūvį", kuris pataikęs į "priešo" šalmą, arba jo artimą aplinką, veikia į šalmo paviršiuje esantį zirkelį, zireziantį tam tikrą laiką priklausomai nuo "kliudymo" tikslumo; tokiu būdu "priešo" kovotojas išvedamas iš rikiuotės. Trumpas—apie 2 sekundžių zirzimas pažymi, kad "kulka" praėjo labai arti; "kliudytas" kovotojas zirezimą gali sustabdyti tik atsigulęs ant nugaros, arba nuėmęs priimtuvą nuo šalmo. Tokiuose pratimuose tebenaudojami manevriniai šoviniai garsui — šūviu metu, kartu įjungiamas ir lazerio spindulys, kuris "priešo" zirkelio garso stiprumu ir ilgiu nuostato kurioje vietoje būtų kliudymas.

— Amerikiečiai įvedė ginklavimą automatinis 155 ir 200 mm artilerijos pabūklų tiekimo ir užtaisymo įrengimus.

vežiojamus ant vikšrinės motorizuotos platformos, kurios viduryje įrengtas hidraulinis - teleskopinis konvejeris. Platformai su šaudmenimis priartėjus atatin-kamon padėtini prie pabūklo, konvejeris išstėsimas į pabūklo drūtgalyje esančią plokštę, ant kurios konvejeris "nuritina" apie šešis sviedinius per minutę (beveik dvigubai greičiau negu pirmiau naudotu metodu). Abiejose konvejerio pusėse, lizduose laikomi unitariniai pabūklų šoviniai, tam tikra tvarka automatiškai "pasikrauna" ant konvejerio, kuris "nugabena" šovinį į pabūklą. Sviedinių tiekimo šarvuotis, varomas 450 a.j., laukais gali važiuoti iki 55 km/val. greičiu. Talpina apie 90 šovinių 155 mm, arba 48 šovinius 200 mm.

AFGANISTANAS

Amerikiečių spaudoje pastaruoju laiku dažniau pasirodo įvairių žinių iš Afganistano laisvės kovų ir laisvės kovotojams teikiamos pagalbos. Rugsėjo 7 d. į Walter Reed ligoninę, Washingtone, Pan Am lėktuvu iš Pakistano buvo atskraidinti gydymui septyni, į galvas sunkiai sužeisti afganistaniečiai laisvės kovotojai, nes Pakistane tokiems sužeidimams gydyti neturima priemonių. Perskraidinimo išlaidas apmokėjo Pan Am B-vė. Šių metų "Draugo" 193 numeryje tilpo žinutė apie A. Bulevičių, tarnavusį raudonoje armijoje ir 1981 m. žuvusį Afganistane, uždarytame karste atvežtą motinai Vilkaviškio rajone; kitas, Vladas Čereška, tuo pačiu metu žuvęs Afganistane, taip pat uždarytame karste atvežtas į Šilutę.

Buvęs Afganistano industrijos ministeris Mir Zaman Mohmand, pabėgęs į Peshvar stovyklą Pakistane, pareiškė, kad rusų geologai po slaptų ir ilgesnį laiką užsėtusių tyrinėjimų, 1984 m. viduryje, Afganistano Khwaja Rawash kalnuose atrado didesnius kiekius uranijaus rūdos, kurios pavyzdžius išsiuntė Maskvon tyrimams. Apie žemės turty išteklius, 1983 m. pabaigoje Kabulo radio pranešimu, Afganistane yra apščiai mineralų. Prie Ainak — vario rūdos klotai. Yakhut — fluorino, Sangiwal — bario sulfato, Achin ir Mama Khel — magnesito ir talkos, Charkha — grafito, Lalap — asbesto ir kt. Aniak apylinkėje, kur vario išteklių priskaitoma apie 3,5 milijono tonų, statomos didelės liejyklos vario rūdos perdirbimui kuriose numatoma metuose pagaminti, apie 250 tonų pramoninei tinkamo vario. Prie Hajigak atrastų didelių išteklių geležies rūdos (apie 2 bil. tonų) rusai stato geležies rūdos liejyklą. Iš natūralinių

dujų versmų prie Jarqaduq ir Khwaja Gugerdak, rusai jau nutiesė dujų tikimo vamzdžius su pompavimo stotimis į Centrinę Aziją, ir už naudojamos dujas dabartinei Afganistano vyriausybei moka labai žemą kainą (apie \$100, vietoje Europoje parduodamas \$180 už tūkstantį kubinių metrų. Dujų pertiekimo matavimo įrengimai yra sovietų teritorijoje, kad afganistaniečiai negalėtų tikrinti. Minėtus žemės turty rusai ruošiasi pilnutinai išnaudoti — tam kliuvinys yra laisvės kovotojai, kurie penkti metai sunkiose kovose priešinasi visokiam rusų smurtui Afganistane, todėl prie laikomų Afganistane okupacinių jėgų, apie 110,000 kovotojų su moderniomis karinėmis priemonėmis ir sunkiais ginklais, rugsėjo mėn. iš Sovietų Sąjungos į Afganistaną perkėlė dar apie 70,000 rusų kariuomenės. Diplomatyje nuomone, rusai nusistatę galutinai palaužti laisvės kovotojų pasipriešinimą užblokuojant Peshvar (Pakistane) pasienį, per kur vyko visokeriopa laisvės kovotojams parama (daugumoje) iš užsienio, taip pat padidinti terorą prieš Afganistano gyventojus ir laisvės kovotojus, sustiprinti apsaugą statomų liejyklų ir žemės turty eksploatacijos, yra galimybė — vykdomas jėgų telkimas naujo krašto invazijai (pav. Beludžistano ar Irano). Amerikiečių stebėtojų nuomone, rusai stengiasi grąšiniu jėga (invazija) priversti Pakistano prezidentą pripažinti Kabulo vyriausybę ir sustabdyti iš Pakistano tiekiamą paramą Afganistano laisvės kovotojams. Pažymėtina, kad iki šiol apie 80% kelių ir strateginių punktų tebėra beveik laisvai naudojami laisvės kovotojų (atsižvelgiant į geografines sąlygas ir laisvės kovotojų pasipriešinimus), pav., pastaruoju laiku keliai į šiaurę nuo Salag ir Paktika provincijoje rusų dalinių naudojami tik išimtinai atvejais su ypatingai stipria apsauga; praeitų metų pabaigoje prie Sarai dviejų savaičių užtrukusiose kautynėse, kinų informacinėmis žiniomis, Afganistano vyriausybės kariuomenė turėjo didelius nuostolius praradami ištisą batalioną, kurio dalis su ginklais perėjo laisvės kovotojų pusėn.

Pakistano vyriausybė įsakė, iki 1984 m. rugsėjo mėn. 31 d. iš Pesharo šiaurės vakarinės provincijos dalyje esančios afganistaniečių stovyklos išskirstyti pabėgėlius į įvairias provincijos vietas, motyvuojant, kad didelis pabėgėlių susitelkimas sudaro pavojų Pesharo gyventojams, nes rusų lėktuvai apšaudė vietovę ir stovykloje bei mieste buvo susprogdintos bombos nukreiptos prieš pabėgėlius. Šioje stovykloje buvo susitkę laisvės kovotojų skirtingų grupių vadai, kurie sutarė bendromis jėgomis kovoti prieš

Afganistane vis stiprėjanti priešą (Islamo revoliucijos partijos vadas G. Hekmatyar ir Jamiat-i-Islami fundamentalistų vadas B. Rubbani).

Spalio 17 d. Kabule "Revoliucinis Teismas" nubaudė 18 metų kalėjimo prancūzų žurnalistą Jacque Abonchar už nelegalų sienos perėjimą, rinkimą žinių, bendravimą su revoliucinėmis grupėmis. Prancūzijos televizijos stoties žurnalistas, su filmuotoju ir jo padėjėju (kurie pabėgo), prie Spinboldak miesto buvo Afganistano vyriausybės kariuomenės sulaikytas važiuojant kelyje su grupe laisvės kovotojų. Abonchar su filmuotoju ir jo padėjėju iš Pakistano perėjo į Afganistaną tikėdamasis surinkti nuotraukų ir žinių iš afganistaniečių laisvės kovų prancūzų televizijos stočiai. Prancūzų vyriausybė stengiasi Abonchar sugrąžinti Prancūzijos.

Rusų vykdomi teroro veiksmai Afganistane pastaruoju laiku tiek padidėjo, kad rugpičio 23 d. prie Koti Songi, įsikarščiavę rusai iš helikopterų bombardavo savo dalinius — žuvo virš 200 rusų kareivių ir daugelis buvo sužeisti. Tai įvyko kai Šveicarijoje, tarpininkaujant UN atstovui, vyko pasitarimai tarp Afganistano ir Pakistano vyriausybių atstovų pasitarimai dėl 3 milijonų afganistaniečių pabėgėlių Pakistane reguliavimo. Tuo pačiu metu Ghazi provincijoje laisvės kovotojai nušovė du rusų kovos helikopte-

Afganistano laisvės kovotojai ir iš rusų atimtas šarvuotis

rius, gi iš Kabulo aerodromo, į pietinę Afganistano sritį, išskrido apie 50 kovos helikopterų ir keletas transporto lėktuvų. Pačiame Kabulo mieste laisvės kovotojai keletą kartų raketomis apšaudė rusų ambasadą ir puldinėjo rusų, bei vyriausybės įstaigas ir atskirus pareigūnus.

"Freedom House", New Yorke, keturi pabėgę iš raudonosios armijos rusų kareiviai (19 - 20 metų amžiaus) pasakojo amerikiečiams korespondentams koks žiaurus karas vyksta Afganistane — ištisi

kaimai sulyginami su žeme, moterys prievartaujamos, be amžiaus ir lyties skirtumo beatodairiai žudomi vietos civiliai gyventojai. Rusų armijoje paplitęs narkotikų vartojimas, siaučia epideminės ligos, jauni kareiviai prievartaujami vyresniųjų. Afganistaniečiai neapkenčia rusų, net ir valdžios kareiviai naktimis užpuola rusus, nors dienos metų stengiasi būti mandagūs — rodo draugiškumą. □

MOKSLAS IR TEHNIKA

Satelitų taisymas erdvėje

1984 m. balandžio m. 6 d. 08:59 val. iš Cape Canaveral erdvėlaivis "Challenger", su penkiais astronautais, pakilo vienuoliktam erdvėlaivio skridimui, pagrindiniu tikslu — sutaisyti 305 mylių aukščio Žemės orbitoje sugedusį satelitą "Solar Max". Minėtas satelitas Žemės orbiton buvo iškeltas 1980 m. vasario 14 d. stebėjimams saulės išsiveržimų (protuberansų) ir tamsių dėmių apraiškų, tačiau po 10 mėnesių (1980 m., lapkričio m.) satelito veikimas sugedo — dalis elektroninių saugiklių perdėjo. Satelito taisymas orbitoje anksčiau nebuvo numatytas, todėl erdvėlaivui reikėjo prie satelito priartėti apie 200 pėdų atstu. astronautui specialioje erdvių "kėdėje" iš erdvėlaivio savystoviai "nukeliauti" prie satelito, "kėdėje" turimų variklių pagalba sustabdyti satelito ašinį sukimąsi (kartą 6 minučių laike), taip pat "kėdės" variklių pagalba "nustumti" satelitą prie erdvėlaivio, kuris mechanine "ranka" įkeltų satelitą į erdvėlaivį pataisymui. Pakei-

tus netinkamas dalis, ta pati "ranka" satelitą vėl grąžintų orbiton. Tokios darbotvarkės įtakoje, trečią dieną orbitoje erdvėlaivis "Challenger" priartėjo prie "Solar Max"; astronautas G. Nelson erdvių "kėdėje" laike 10 minučių nukeliavo 200 pėdų atstumą prie satelito, tačiau po kelių bandymų satelito sukimosi sustabdyti nepavyko. G. Nelson grįžo į erdvėlaivį, nes "kėdės" variklių kuras satelito stabilizavimui buvo jau sunaudotas iki kritiško kiekio. Tuomet iš Huston erdvių centro, radio bangomis buvo pakeisti tam tikrų kompiuterių nustatymai, turintys ryšio su Žemės magnetiniais poliais, kurie satelito sukimąsi sumažino per pusę. Sekančios dienos rytą erdvėlaivis priartėjo po satelito apačia (Žemės atžvilgiu) apie 30 pėdų, mechaninė "ranka" (galinti pasiekti 50 pėdų) satelitą "inėšė" į erdvėlaivį, kur pakeitus atatinamas dalis, balandžio m. 12 d. jau veikiantis "Solar Max" buvo grąžintas atgal orbiton tęsti tolimesnius saulės stebėjimus.

Numatytas erdvėlaivio nusileidimas

Floridoje, dėl ten esančio lietaus, balandžio m. 13 d. buvo nukreiptas Kalifornijon. Pastebėtina, kad erdvėlaivio nusileidimui blogas oras nėra kliuvinys, tačiau dideliu greičiu susidūrę lietaus lašai, gali sugadinti erdvėlaivio paviršiuje temperatūros izoliacijos plokšteles.

Satelitų taisymo darbas erdvėje yra labai sudėtingas, reikalaujantis didelio astronautų patyrimo ir atatinamų priemonių. Gedimai yra neišvengiami ir jų pataisymas kainuoja pigiau negu naujo satelito pastatymas ir iškėlimas Žemės orbiton.

Sekančiu (dvyliktu) skridimu numatoma pataisyti 1984 m. vasario m. dešimtam skridime išleistą satelitą "Palapa" (vėlesniu skridimu 1986 m. kitą satelitą "Lansat"), neįėjusį į reikiamą orbitą. Satelitas "Palapa" numatoma perskraidinti pataisymui į dirbtuves Žemėje, tuo pačiu bus išbandytas erdvėlaivio nusileidimas su krūviu, nes iki dabar erdvėlaiviai nusileisdavo pagrindinius krūvius "palikę" erdvėje. □

1983

Angliški JUNE

Białoruski Czerwień — Czeski Cerven
Litewski Birkelis — Ukrainiški Czerweń

1983

Angliški JULY

Białoruski Lipień — Czeski Červenec
Litewski Lupos — Ukrainiški L:peńDni
TygodniaKalendarz
Rzymsko-Katolicki

PORAC

Jeszcze Polska nie zginęła

JAV-se gyvenančių didlenkomanų 1983 metų kalendoriuje ypač krinta į akis tokie vaizdūs, kaip čia matosi, daug pasakan-tieji “deimančiukai”, kuriuose lenkų plėš-raus aro sparnai gaubia net Vilnių, Šte-tiną, Vroclavą (Breslau) ir Lvovą. Pagal istorines neskanias Liublino unijos atorū-gas, metų mėnesiai kalendoriuje vardinami lenkų baltgudžių, čekų, lietuvių ir uk-rainiečių kalbomis. Deja, amžių bėgy, iš birželio gavosi “Birkelis”, iš liepos — “lupos”... Popiežiui Jonui Pauliui II-jam kalendoriuje skirti garbingiausi pus-lapiai. Viskas būtų tvarkoje, jei nesipirš-tų įkyri mintis, kad, jei kada sugriūtų komunistinių “išvaduotojų” kruvinoji im-perija, ir vėl atsistatytų agresyvioji lenkų “mocarstva”, tai, gal vėl, atsiradus naujam lietuvių tautos išgamai, koku buvo Juoza-pas Giniotas-Pilsudskis, kiltų klausimas kas palaimintų lenkų naujus legionus, už-imančius ne vien tik Vilnių, bet ir visą “paganską-chlopską” (pagonišką-kaimie-tišką) Lietuvą? Juk a.a. vyskupas Bandur-sis, Pilsudskio legionų kapelionas, seniai jau miręs.

-jms-

PAMINKLAS

“Aušros” šimtmečiui paminėti Klemensas Čeputis 1983 m., Švento Kryžiaus kapinėse, Čikagoje, pastatė gražų paminklą. Kas čia tokio? Tų pamink-lų daug kas pasistato. Kl. Čepučio pasta-tytas paminklas turi ir kitą idėją. Jis pastatytas ne vien kaip šeimos paminklas, bet dar sujungtas ir su “Aušros” šim-tmečio sukaktimi. Paminklo mintis paduo-da pats paminklo statytojas:

— Aušrininkų sukurtoji epocha nes-tabdoma šviesa peršvietė lietuvių sody-bas gaivalingais spinduliais, perskrido Tėvų Žemės nuvargintas samanotas ba-kužėles ir ten gyvenančių tarpe pagim-dė dvasios galiūnus, kovotojus partiza-nus, kurie išėjo už tėvynę pasiryžę mirti... Čia tas motyvas genialaus dr. V. Kudir-kos žodžiais įrašytas.

— Tą idėją mano vaikai, sūnus ir duk-ra, norėjo iškelti, kad pasakytę praeiviui, kad čia ilsisi iš tolimos šalies atbloks-tieji suradę amžinąjį poilsį. Bet, žodžiai

įrašyti “Tegu saulė Lietuvos tamsumus prašalina” primins, kad šimtmečiui praėjus nuo “Aušros” pasirodymo vėl mūsų Tėvų Žemės saulė yra aptemusi, tad lyg ir šaukia į kovą stiprinti naują-antrąją laisvės kovos prisikėlimo epochą. Tai geniali lie-tuvių tautos prisikėlimo idėja, aušrininkų pasėtoji sėkla amžiams...

— Paminklas turi kalbėti praeiviui apie poilsyje esančius, jų kilmę ideologiją, tautybę — jog tai žmogaus siela — pa-minklas šneka.

— Tie trys elementai ryškiai pavaiz-duoti; svirtimi, kryžiumi ir saulės spindu-liais. Svirtis pasako kad tai rėšasi su kil-mės simboliu, kaimo ūkininko sodybos vaikai; net ir tos svirties reikšmė iškėlė pilnumoje į lietuvių tautinės stiprybės galybę išėjusiųjų aukos. Kryžiaus žen-klas nusako, kad yra vertinga krikščioniš-koji kultūra ir jos gerbėjai, nes tas žen-klas paminkle stiprina dvasinę šviesą am-tinybėje — Kristaus evangelijos prasmėje.

(Nukelta į 430 psl.)

“Tik vienybėje glūdi mūsų stiprybė”

“KARIO” REDAKTORIUI

Mielas p. Redaktoriau,

Laikome malonia pareiga painformuoti Tams-tą, kad mes, Los Angeles RAMOVĖNAI, BIRU-TIETĖS ir ŠAULIAI, — finansinį šalpos vaju KARIUI paremti baigėme ir su šiuo laišku siun-čiame Jums banko čekį sumoje \$3,289.50 (tris tūkstančius, du šimtus, aštuoniasdešimt devynis dolerius ir 50 centų).

Baigę šį vaju, turime vilties, kad ir ateityje kas nors iš mūsų bendraminčių, gyvenančių kito-se lietuvių kolonijose, taip pat ras progų ir prie-monių paremti “KARI”, užtikrindami jo tolesnę egzistenciją.

Ta pačia proga mes Los Angeličiai sveikiname KARI, jo uolius bendradarbius, skaitytojus ir rė-mėjus, linkėdami visiems ištvermės, jėgų ir ryžto, vieningai tęsti pradėtą kovą iki pergalės, t.y., iki okupuotos tėvynės LIETUVOS IŠLAISVINIMO.

Nuoširdžiai Jūsų:

Alfonsa Pažiarienė
D.L.K. Birutės, Los Angeles skyr.
v-bos pirmininkė

Vladas Šimoliūnas,
L.K.V.S. “Ramovė” skyriaus
v-bos pirmininkas

Juozas Pažėra
“Juozo Daumanto” šaulių kuopos
pirmininkas

D. MICKUTĖ-MITKIENĖ

VIENS, DU, TRYS!

Kas, pavojui pasibeldus
į mūs Tėviškės duris, —
Kas pradėjo priešui skelti! ..
Ar ne pilkas kareivėlis,
Mūs Karys!

Kas palikęs knygą, plūgą, —
užsidėjęs šautuvėlį ant peties,
priešo smūgio nepabūgo, —
Nei mirties ...

Kas kovon ryžtingai žengė, —
Viens! Du! Trys!
Guldyt galvą pasirėngęs, —
Tai drąsusis kareivėlis
Mūs KARYS!

Kas nulipęs tik nuo balno
po laimėtosios kovos ...
kopė GEDIMINO KALNAN,
kelt trispalvės vėliavos!

Šaunios sesės BIRUTIETĖS,
RAMOVĖNAI ir ŠAULIAI, —
spaudą vertina giliai,
“KARIUI” nutarė padėti:
“KARI” rems ir palaikys
(ir visi užsisakys ...)
Kad kas mėnesį “KARYS”
pasibelstų į duris ...

VIENS! DU! TRYS! ..
Žengė, žengia, žengs
“KARYS”!

RAMBYNO VAIDILUTĖ ELZĖ JANKUTĖ ŠVENČIA 90 METŲ AMŽIAUS SUKAKTĮ

Aušrininko, Mažosios Lietuvos Patriarcho Martyno Jankaus dukrai Elzai Jankutei, š.m. liepos 16 d., suėjo 90 metų amžiaus (gimė 1894 m. VII. 16 d., Bitėnuose).

Jai pagerbtuvės buvo surengtos liepos 16 d. Toronte, Toronto Priskėlimo bažnyčios parapijos salėje, specialiai sudaryto komiteto iš Toronto Lietuvių Bendruomenės ir organizacijų atstovų.

Noriu pagerbti Sukaktuvininę savo prisiminimais, kuriuos patyriau pirmą kartą aplankant ekskursijoje Patriarcho Martyno Jankaus Bitėnus, šeimą ir Rambyną.

Lietuvos nepriklausomybės laikais buvo laikomasi tradicijos, Kariuomenės št. Švietimo skyriui suruošiant karių, dažniausiai pulkų mokomųjų kuopų, ekskursijas. Jei daliniai būdavo iš provincijos, tai tuo pačiu aplankydavo žymesnes vietas Kaune ir Nemunu laivu plaukdavo į Klaipėdą. Pakeliui visuomet sustodavo aplankyti Bitėnus ir čia pat esantį prie sodybos istorinį Rambyno kalną.

1938 metais, berods rugsėjo pradžioje, 8 p. K. K. Vaidoto pulko mokojoji kuopa, vadovaujama kuopos vyr. karininko ltn. J. Kalniečio (vėliau kapitono, paskutinio pulko mokomos kuopos vado), išvykome geležinkeliu į Kauną. Pakeliui, Radviliškyje prisijungė Inž. Bn. mokoma kuopa, Kėdainiuose — 3 p. Vytauto Didžiojo p. mokoma kp., vadovaujama kpt. A. Juškevičiaus, Kaune prisijungė ekskursijos vadovas, Kar. Šv. sk. mjr. Narušis (miręs Australijoje).

PAMINKLAS (atkelta iš 428 p.)

— Toji simbolinė paminklo graviūra kalbės su ten esančiu įrašu, kad dar vaikystėje, 1919 m., būdamas šaulių, partizanų gretose dainavo: aušta, aušrelė artinas diena... O dabar primins tų dienų entuziazmą "Aušros" prikeltam lietuviui į naują pasišventimo laikotarpį.

Tas naujas dvasią keliantis juodas granitas greitai bus iškilmingai pašventintas, nes "Aušros" siela pagimdė, uždegė savanorius, partizanus, šaulius, laisvės kovotojus...

A. Gr.

Elzė Jankutė savo bute Toronte 1984 m. gegužės 13 d.

Nuotr. Stepo Varankos

Kaune aplankėme keletą žymesnių vietų, Kulautuvos kurortą, ir susėdė laivan išvažiavome Nemunu Klaipėdos link. Laive ir nakvojome. Iš ryto pabudę kariai, sužavėti gražių Nemuno Krantų, pasveikinome jus daina. Prasidėjo lenktniavimas tarp kuopų, kuri gražiau moka ir gali padainuoti. Gailla, kad nebuvo komisijos nustatyti laimėtoją.

Pakilioje nuotaikoje nei nepajutome kaip privažiavome Bitėnus. Išlipę ėjome aplankyti ir pasveikinti Patriarchą, jo šeimą ir Rambyną. Ta proga mjr. Narušis įteikė Martynui Jankui Vytauto Didžiojo ordiną, Respublikos Prezidento apdovanotam Vytauto Didžiojo šventės, Rugsėjo 8 dienos proga.

Išrikiavus kuopas Bitėnų ūkio kieme, vienam iš karininkų, pagerbiant Patriarchą, sukomandavus ramiai, pasitiko jį su raportu. Martynas Jankus, pasipuošęs ką tik įteiktu ordinu, su juosta per petį ir ordino žvaigžde prie krūtinės, lydimas mjr. Narušio ir savo dukrų, atėjęs prie

rikiuotės vidurio, pasveikino mus: "Sveiki Lietuvos Kariai!" Mes galimai atsakėme: "Sveikas Tamsta!" Pirmą syk pamatėme Patriarchą gyvą, jo paveikslą matėme kabant pamokų klasėse greta kitų lietuvių tautos žadintojų. Švietimo pamokose buvome girdėję apie jo didžius darbus atliktus mūsų Tėvynei Lietuvai spaudos draudimo laikais ir prijungiant Mažąją lietuvių prie Lietuvos.

Apžiūrėjęs išrikiuotus karius, Patriarchas su palyda grįžo į namą, kuriame buvo suruoštos vaisės karininkams. Visos trys panelės Jankutės, vadovaujant Sukaktuvininkei Elzei, vaišino mus iš anksto paruoštais sumuštiniais ir kava. Po vaišių, pulko orkestrui sugrojus, kariai pašoko su iš apylinkių susirinkusiomis mergaitėmis keletą šokių.

Aplankę Rambyną, atsisveikinome su maloniais šeimnininkais ir iškelia vom laivu į Klaipėdą. Ten buvome pavažinėti karo laivu "Prezidentas Smetona". Žygiavome per Klaipėdos

JONAS GEDIMINAS ŽAIBAS

VANDENŲ BALSAI

*Neries ir Nemuno versmes
Radau aš LIETUVOS GYVOJ ŠIRDY.
Kas vardą įgimtą iškeist galės?—
Lyg priekaištą bangų girdi.*

*NERIS esu — ne "Vilija", "Veilia",
Mane pamilo Lietuvos šalis!
Tokia jau buvo Viešpaties valia,
Kad būčiau NEMUNAS — ne "Niemen",
"Memelis"!*

*Tarytum "ALFA" ir "OMEGA"—
Pradžia, kartu ir pabaiga.
Visur — kur mūs šaltinių vandens bėga,
Yra GYVOJI LIETUVA.*

*Kaip aiškiai šneka mūsų upės,
Kai jų bangų įsiklausai . . .
Tik laisvas ir pavergtas lietuvis,
Šiandieną ką mąsto — nežinai.*

*Bet žmonės kalba, skaito, rašo—
Mūsų tauta, maža tauta . . .
Rubežiai josios — tik mirażas
Sapnuos išburta Lietuva . . .*

*Ir išsiginėm Bartininkų,
Maldėnų ir Senos Vilnios . . .
Kęstutis, gynė Gardiną daug kartų—
Tik mes nebepažįstam Lietuvos.*

*Ir ką mums tars Prieglius, Pasargė,
Isra, Alna ir Ungura? . . .
Ir upė Būgas nepabūgęs
Priglausti Pinsko Pripetę ir jos balas.*

*Vai kas šiandien prilygs Maironiui?
Ar priešaušrio vadų drąsa
Prabils į tautą, savo brolius,
Sielosis Lietuva visa.*

*Kur KARALIAUČIUS ir BRASTA,
Lietuviui būtų viena Tėvynė.
Ar girdit? Rauda Lietuva
Ir broliai Sibiro snieguos . . .*

miestą, lydimi orkestro muzikos ir dainos. Aplankėme ir trumpai pabuvome svečiais 6 p. L.K. Margio pulke. Išvykome, kad ir išvargę, tačiau pilni malonių įspūdžių, tais pačiais keliais ir priemonėmis į savo igulas.

Nepriklausomybės metais Patriarcho Martyno Jankaus šeima, Bitėnus ir Rambyno kalną aplankė tūkstančiai lietuvių karių. Daug jų yra žuvę kovodami įvairiuose frontuose, kovodami su okupantais, ypač kovoje su raudonuoju okupantu, grįžusiu antrą kartą. Tik dalis jų gyvena pasklidę laisvajame pasaulyje, jų tarpe ir šias eilutes rašantis.

Laisvajame pasaulyje esančių karių vardu, tų kurie lankėme ekskursijoje Patriarcho Martyno Jankaus šeimą Bitėnuose ir Rambyną, sveikinu Sukaktuvininę panelę Elžę Jankutę, linkiu greitai pasveikti, gyventi dar ilgus metus priminant priaugančiai kartai garbingą mūsų Tėvynės nepriklausomybės laiką.

Pagerbtuvės Elzei Jankutei buvo gerai organizuotos. Dalyvavo daug garbingų svečių iš Kanados ir J.A. Valstybių, kurie pasveikino ją žodžiu.

Ji buvo apdovanota simbolinėmis dovanomis ir gavo daug sveikinimo telegramų ir laiškų iš įvairių organizacijų ir draugų laisvajame pasaulyje. Sukaktuvininė tuo metu gydėsi ligoninėje ir į pagerbimą iš ligoninės buvo atvežta ratukuose. Ji yra Toronto "Vlado Pūtvio" š. kuopos garbės šaulė, apdovanota Šaulių Žvaigždės ordinu ir yra nuolatinė KARIO skaitytoja.

Vaidotėnas

MIRĖ ANTANAS STONGVILA

Antanas Stongvila, gyv. Coral Gables, Miami, Floridoje, po trumpos ligos mirė spalio 28. Buvo pašarvotas Lithgow šermeninėje. Šauliai stovėjo garbės sargyboje, nes velionis buvo Miami šaulių kuopos "Aušros" narys. Šauliai vadovavo ir atsisveikinimui su velioniu: rožančiaus maldas atkalbėjo Tėv. Pr. Giedgaudas, pranciškonas iš New Yorko, laidotuvėms specialiai čia atvykęs; velionio biografiją apibūdino P. Leonas, o jo charakteristiką — Vyt. Semaška.

Laidotuvių mišias lapkričio 1 Epiphany bažnyčioje So. Miami aukėjo kun. V. Andruska ir T. Pr. Giedgaudas. Buvo palaidotas Our Lady of Mercy katalikų kapinių mauzoliejuje. Daug giminių, bičiu-

lių ir pažįstamų palydėjo velionį į kapus. Buvo atvykusių iš Chicagos, New Yorko, New Jersey, Connecticut, net iš Kolumbijos, P. Amerikos.

Antanas Stongvila buvo gimęs 1901 m. vasario 17 d. Džiuginėnų k., Telsių apsk. Baigęs Telsių gimnaziją, įstojo į Karo mokyklą, kurią baigęs išėjo į atsargą leitenanto laipsniu.

Sukūrė šeimą su Aurelija Tirkšlevičiūte ir išaugino tris dukteris ir vieną sūnų. Lietuvoje tarnavo įvairiose įstaigose iki 1944, kai su šeima pasitraukė į Vakarus. Į Ameriką atvyko 1949.

Giliam nuliūdime liko žmona Aurelija, dukterys Irena ir Aurelija, sesuo Sofija Jankauskienė, 6 anūakai, 1 proanūkas ir kiti giminės.

Ilsėkis ramybėje, mielas Antanai!

Žemiau dedama kiek sutrumpinta graži velionio charakteristika, kurią Vytautas Semaška pasakė šermeninėje spalio 31, atsisveikinant su A. Stongvila.

— o —

Ne Floridos šlamantios palmės, bet Žemaitijos pušynai, ne Floridos lygumos, bet Žemaitijos kalvos ir slėniai, ne Atlanto banguojantys vandenys, bet Baltija ir Minija subrandino Antaną Stongvilą, kuris, atlikęs jam pavestą žmogaus pareigą, tyliai iš mūsų tarpo pasitraukė.

Šioje rimtimi dvelkiančioje aplinkumoje simboliškai atstovaujantis karstas

A. A. Antanas Stongvila

mums primena, jog išlydimas žmogus iš mūsų tarpo ir Kūrėjo dėsnis išimčių nedaro. Jeigu ši realybė galėtų pasilikti mūsų pašamonėse ilgesnį laiką, mūsų filosofija, būdas, įgautų visai kitokį atspalvį.

Išsireiškimai, jog žmogus — galiūnas, tėviškės ažuolas, nebūtinai apibūdina fizinę asmens išvaizdą, nes raumenų krūva arba atletinė povyza yra nepilnas žmogaus atvaizdas. Dvasinė pakopa, charakterio bruožai, nusistatymas, atlikti darbai, išryškina žmogų ir padaro jį pilnu, patraukiančiu nepamirštamam... taip, kaip ir Antanas Stongvila išryškėdavo jį ilgiau pažinusiam, giliau į jo dvasinius lobius pažvelgusiam...

Velionis nebuvo tas asmuo, kuris savo balsu kitus nustelbtų; neteko jo matyti skverbiantis į vadovaujančias vietas, bet jo kukliame būde glūdėjo gražiausios žmogaus savybės. Jis sielodavosi lietuviškais reikalais, ir matydamas jiems daromą žalą, giliai, bet tyliai, išgyvendavo. Jo asmenybėje atsispindėjo konkreti ir blaivi galvosena, pavyzdingas pavestų pareigų atlikimas.

Santūraus žmogaus būdas nėra lengvai ir greitai išskaitomas knygos lapas, ir tik ilgiau stebint bei su tokiu asmeniu bendraujant, atrandami tie paslėpti deimantukai, kurie be jokių reklamų ar ramos šviesų, savo spindesiu imponuoja juos at radusįjį.

Šio skubaus, irzlaus ir nepastovaus gyvenimo kelyje, laikau sau už privilegiją galėjęs pažinti, bendrauti bei dirbti organizacinį darbą su Antanu, su kuriuo daugelį valandų teko praleisti diskutuojant bei pasikeičiant nuomonėmis gyvenimo klausimais. Puikiai atsimeuo, kada befilosofuojant paėmiau ir paklausiau: "Na, o kaip, gerbiamasai, žiūri į atsi-

skyrimą su šiuo pasauliu... Ar bijai mirti?". Visiškai nedvejodamas, su šypsena lūpose, tuojau ir atsakė: "Kodėl aš turiu bijoti mirti? Aš tam ir gimiau, kad laikui atėjus mirčiau...".

Antanas Stongvila, atsiskirdamas iš mūsų tarpo, mums primena ir mūsų gyvenimo laikinumą. Kartu jis įpareigoja likusius užpildyti atsiradusią spragą, ir suglaudus gretas, dirbti mūsų kenčiančios Lietuvos labai taip, kaip ir velionis Antanas, kad ir širdimi negaludamas, be jokių kompromisų, visą savo gyvenimą dirbo. Jis sekė mūsų tautos žadintojo Vinco Kudirkos raginimais ir nenuėjo į kapą be likusio ženkle, kad žmogumi yra buvęs... Tegu Antano tauri asmenybė lieka mums visokeriopu akstinu, o Jam Pačiam, Lietuvos Atgimimo Sąjūdžio nariui, tenka pasakyti — Iki Pasimatymo! A.

A. A. Julius Džiaugys

A.A. PUSK. JULIUS DŽIAUGYS

Jau metai, kaip ilgos ir sunkios vėžio ligos nukamuotas, mirė (10.10.83) okupuotoje Lietuvoje, Vilniuje, buvęs Priešlėktuvinės Apsaugos Rinktinės liktinis pusk. Julius Džiaugys. Buvo gimęs 1912 m. gegužės mėn. 8 d., Rušiškių kaime, Girkalnio valsč. Raseinių apskr.

Karinę tarnybą pradėjo 3-me artilerijos pulke, Šančiuose. Prieš baigiant būtiną karo tarnybą (6.29.35), kaip jaunesnis pusk. buvo komandiruotas į steigiamą Priešl. Aps. Rinktinę A. Panemunėje, gegužės pradžioje, prie susirinkusių naujokų apmokymo. Čia ir teko su juo sueiti į pažintį ir ta draugystę tęsėsi iki jo paskutinio atodūso.

Baigęs būtiną karo tarnybą liko liktiniu Priešl. Aps. Rinktinėje ir ištarnavo iki 1940 metų lapkričio mėn. (tikros datos neturiu), kada Vilniuje atsipalaidavo.

Po to, teko dar kitas uniformas užsidėti, net ir gulagų angliakasio. Grįžęs iš ten, gyveno ir dirbo Vilniuje, kur ir mirė.

Gyvenimo draugės ir draugų buvo palaidotas Prienuose.

Liko nuliūdime pusbroliai su šeimomis ir draugai šiapus ir anapus gėdos sienos.

Tai tas pats, kuriam mūsų vadas išdėstė savo samprotavimus dėl vykdomos Lietuvos okupacijos: KARYS Nr. 2, 95 pusl.— 1984 m.

Buvęs priešlėktuvininkas
Česys Šadeika

A. A.

Ltn. BRONIUS BIELKEVIČIUS

mirė Lietuvoje, Vilniuje, 1984 m. liepos mėn. 21 d. Palaidotas Vilniuje. Gimęs 1914 m. Mažeikių apskr. Tirkšlių vals. Bugenių km. Tarnavo Lietuvos kariuomenėje. 4-tam Artilerijos pulke, Tauragėje ir Vilniuje.

NEWS DIGEST - INTERNATIONAL

A QUARTERLY MAGAZINE IN ENGLISH
PUBLISHED AND EDITED BY LITHUANIANS
IN AUSTRALIA

WHY EVERY LITHUANIAN FAMILY SHOULD READ
NEWS DIGEST - INTERNATIONAL

NEWS DIGEST-INTERNATIONAL IS A QUARTERLY MAGAZINE OF 66 PAGES PUBLISHED IN ENGLISH FOR THE LAST 20 YEARS AND IT IS DEVOTED TO INTERNATIONAL POLITICS GENERALLY AND IN PARTICULARLY ON ANTI-COMMUNIST CAUSE.

THE MAIN FEATURE OF ND-1 IS THAT IT PUBLISHES INFORMATION GENERALLY NOT APPEARING IN THE DAILY PRESS, BECAUSE WE HAVE OUR OWN ADDITIONAL SOURCES OF INFORMATION IN ALL FIVE CONTINENTS, INCLUDING THE INFORMATION FROM BEHIND THE IRON CURTAIN.

NEWS DIGEST - INTERNATIONAL SHOULD BE SUBSCRIBED BY EVERY LITHUANIAN FAMILY FOR THE FOLLOWING REASONS:

1. LITHUANIANS, LIKE THE REST OF CENTRAL-EAST EUROPEANS ARE THE VICTIMS OF INTERNATIONAL POLITICS AND COMMUNISM. ND-1 SPECIALISES IN JUST THIS FIELD.

2. ND-1 REGULARLY INFORMS ABOUT EVENTS IN LITHUANIA.

3. THE YOUNG GENERATION PREFERS READING IN ENGLISH. ND-1 IS THE RIGHT MAGAZINE TO BRING IT CLOSER TO POLITICS AND TO LITHUANIAN AFFAIRS.

4. ND-1 IS PUBLISHED IN ENGLISH AND THIS IS THE BEST OPPORTUNITY TO SPREAD THE MESSAGE OF SUFFERING LITHUANIANS AND THE DANGER OF COMMUNISM AMONG AMERICANS AND OTHER NATIONALITIES.

TO PROVE THAT THE ABOVE MENTIONED FACTS ARE RIGHT YOU MAY ORDER A SAMPLE COPY OF ND-1 FREE OF CHARGE, OR SUBSCRIBE TO THE MAGAZINE FOR 1984 BY SENDING A CHEQUE FOR \$6.00 TO THE FOLLOWING ADDRESS:

(Air mail-\$ 11)

NEWS DIGEST - INTERNATIONAL
P.O. BOX 535, PARRAMATTA, N.S.W. 2150, AUSTRALIA

ARĖJAS VITKAUSKAS ŠOVINAI

Mūsų žinomas senas niurzga Adomas Jakštas labai peikdavo bet kokį drąsesnį literatūros ar meno pasireiškimą, kaip (gink, Die!) ką nors lytinio, bet kai kur ir jis buvo teisingas kritikas. Pavyzdžiui jis rašė: argi tai poezija, (ir jis pacitavo kokį ten pastangų poetą). "Ir šovė jis snargliu į skriejančias smegenis". (Sutinkame)

"Jis man atšovė!" tai yra griežtai atsakė. Tikrai revolverinis išsireiškimas!

"Šovinistas" — aršus nacionalistas, (tikrai "šovinyš, tas!"), kaip kulka — neperginčijamas)...

Po "Visų šalių proletarai vienykitės!" per neapsižiūrijamą praleidžiamą priedinis džungas "Rastrėliai!". ("Sušaudyti!")...

Ruošiamai knygai "ŽODYNAS LIETUVIŠKŲ IR PRŪSIŠKŲ VIETOVARDŽIŲ IR FIZIOGRAFINIŲ PAVADINIMŲ MAŽOJOJE LIETUVOJE (BUVUSIUOSE RYTPRŪSIUOSE)", ieškomas labai smulkus buvusių RYTPRŪSIŲ ar jų atskirų apskričių žemėlapis. Geriausiai tiktų kariškas — stabinis žemėlapis, išleistas prieš 1938 m., arba II Pasaulinio karo metu. Padarius xeroxo kopijas, jis bus tuoj gražintas savininkui. Prašome žemėlapi, arba tos temos knygas siųsti KARIO redakcijos adresu.

KARIUI AUKOJO:

\$100.00	\$16.00
A. Audronis, CA	Pr. Budvidis, ONT
\$50.00	\$11.00
V. Aleksandrūnas, CA	J. Liutikas, Australija
P. Vileišis, CT	\$10.00
ŠVYTURIO jūrų šaulių kp. a. a. Vincui Rinkevičiui atminti per p. A. Grinių	P. Babickas, MA
\$40.00	A. Kenstavičius, B.C.
Leokadija, Alfonsas Černiauskai, CA a. a. J. Dalbokui atminti	T. Klimas, IL
\$25.00	M. Melienė, IL
Pov. Karosas, CT	J. Mikaila, MI
V. Stockus, ONT per St. Kauneliene dr. V. KUDIRKOS šaulių kp. per p. J. Miliauskienę	\$8.00
	Aug. Ašoklis, IL
	Br. Ceika, IL
	J. Gradinskas, IL
	VI. Jomantas, MI
	V. Morkūnas, ONT
	Br. J. Stalioraitis, ONT

Br. Ščepanavičius, ONT
St. Žvirblys, ONT

\$7.00

A. Budzinauskas, CT

\$5.00

V. Gudaitis, ONT
L. Krajauskas, MI
E. Pusneraitis, IL

\$3.00

J. Ališauskas, IL
A. Beniulis, IL
P. Koncė, MI
J. Mackonis, IL
V. Narkevičius, ONT
M. Povilaitis, NY
A. Šeputis, ONT
K. Tautkus, IL

NUOŠIRDI PADĖKA!

P. L. P. Karo Mokyklos A. Panemunėj vartai

Ivairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.

90.735418